ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

"İLERİ DEMOKRATİK DEVRİM" ÇİZGİSİNİN TEMEL İDEOLOJİK ve POLİTİK YANILGILARI

İŞÇİ SINIFI BİLİMİNDE ULUS KAVRAMI .3.

MARX'ın Felsefesinde İnsan Sorunu

OLAYLAR - BELGELER

CİLT/8 TEMMUZ-1977 Sayı: 43

ilke TEMMUZ / 1977
Sayı : 43

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi: **Öner Ciravoğlu** / Yazıişleri Müdürü: **İlker Demir** / Yazışma adresi: **PK. 71** İstanbul / Yönetim ve Havale adresi: **Öner Ciravoğlu,** Cağaloğlu Başmusahip sok. Tan Apt. No: 10/11 İstanbul / Abone şartları yıllık 150, altı aylık 75 lira. **Dış** ülkeler için iki katıdır / Baskı: **Ören Basımevi** / Dizgi: **Evren Matbaası** **İlân** : Tam sayfa 500 lira, Diğer ilânlar santimi 25 lira/Basıldığı tarih 19 Temmuz 1977

27 Mayıs 1977'den 27 Haziran 1977'ye

27 Mayıs 1977

- Hürriyet ve Anayasa Bayramı sönük törenlerle kutlandı.
- Demirel: «Bu devletin işleyebilmesi için Anayasanın değişmesi lazımdır. Anayasa Mahkemesi ile Danıştay'ın yetkileri yeniden düzenlenmelidir.»
- Mardin milletvekili ve CHP liste başı Ahmet Türk ve Necimoğlu taraftarları çatıştı. Mardin AP adayı Nurullah Necimoğlu öldürüldü.
- Fas'da 3 Haziranda, 7 yıldır ilk kez yapılacak genel seçimlere 9 partinin katılacağı bildirildi.
- Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti'ne çok sert bir nota vererek, ülkede ve dünyada Çin yöneticilerinin Sovyetler Birliği aleyhine sürdürdüğü «demagojik» karşı propagandayı kınadı.

28 Mayıs 1977

- Halkevleri Genel Merkezi Ankara Valisinin emri ile hiçbir gerekçe gösterilmeden polis tarafından basıldı.
- Tarsus'ta CHP konvoyuna komandolar ateş açtı, 5 kişi yaralandı.
- Savcılık, Barolar Birliği direnişi için kovuşturmaya yer olmadığına karar verdi.

29 Mayıs 1977

- İstanbul'da Yeşilköy havaalanı ve Sirkeci garında meydana gelen patlamalarda, 3 kişi öldü, 43 kişi yaralandı.
- Çiğli Havaalanında, CHP otobüsüne patlayıcı madde atılması sonunda, Mehmet İsvan yaralandı.
- Etiyopya, ABD, İngiltere ve Mısır'a savunma ataşelerini çekmesini bildirdi. Ayrıca Etiyopya ABD' den Adis Ababa'daki büyükelçilik görevlilerinin sayısını azaltmasını istedi.

30 Mayıs 1977

- DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası ile Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) arasındaki grup sözleşmeleri konusunun, yapılan son görüşmede de bir çözüme ulaşmaması üzerine, Maden-İş Sendikası, yasal süresi dolmuş bulunan 31 işyerinde grevleri başlattı.
- Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreteri Brejnev, ABD'yi SALT görüşmelerinde «yapıcı olmayan bir çizgi» izlemekle suçlayarak, «Amerikan yönetimi eşitlik ve eşit güvenlik ilkesine göre tavır almalıdır» dedi.

31 Mayıs 1977

- Mozambik hükümeti, Rodezya uçaklarının Mozambik'e Napalm bombaları attıklarını ve saldırı sırasında iki Rodezya savaş uçağının düşürüldüğünü açıkladı.
- Brejnev: «Belgrad toplantısı bugün ile gelecek arasında köprüdür.»
- Ecevit: «Üçgün içinde olaylar olursa hesabını Demirel'den soracağız.»

1 Haziran 1977

- Japon Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Türkiye'nin döviz rezervlerinin kritik duruma gelmesi nedeniyle Türkiye'ye ihracat işlemlerini 10 Nisanda askıya aldı.
- BM, Rodezya'nın, Mozambik'ten hemen ve hiçbir koşul ileri sürmeden geri çekilmesini istedi.
- Alpkaya davasına bakan Genelkurmay yargıçları, başka görevlere atandı.
- ABD ile Küba, ilk kez, birbirinin başkantine diplomatik temsilci atıyorlar.

2 Haziran 1977

- Başbakan Demirel, 3 Haziranda İstanbul'da Taksim meydanında yapılacak CHP mitinginde Ecevit'e suikast yapılacağı yolunda haber aldığını bildirdi.
- Kara Kuvvetleri Komutanı Org.

Namık Kemal Ersun emekliye ayrıldı.

- AP: «Bu seçmen kütükleriyle yapılan seçim iptal edilir.»

3 Haziran 1977

- Sovyetler Birliği'nin yeni Anayasasında seçmen yaşının 18'e seçilme yaşının da cumhuriyet parlamentoları için 21 ve Yüksek Ulusal Sovyeti için de 23'e indirileceği açıklandı.
- Ölümünün 13. yıldönümünde Nazım Hikmet Türkiye'de ve bütün dünyada anıldı.
- CHP'nin Taksim mitingine DİSK ile Türk-İş'e bağlı 26 sendikanın İstanbul şubeleri de katıldı. Olay çıkmadı.

Ölümünün 14. Yılında Büyük Ozan Nâzım Hikmet'i Anıyoruz

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova komünist üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim
kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tanımadığım yemek yok
gibidir
otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Prag'dan Havana'ya
Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924 de
961 de ziyaret ettim anıt kabri kitaplarıdır
partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi

yıkılan putların altında da ezilmedim
951 de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52 de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü
sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söylemedim
bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21 den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falına baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiyem'de Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filân olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kimbilir

4 Haziran 1977

- **Korutürk, hükümetin atama kararnamelerini onaylama işlemini durdurdu ve seçimden sonraya bıraktı.**
- **Hindistan'da madencilerin yaptığı gösteride, sendika liderini tutuklamak için müdahale eden polis, 8 madenciyi öldürdü.**

5 Haziran 1977

- Milletvekili genel ve Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri yapıldı. Seçime katılma oranı % 72 oldu.
- Küba Dışişleri Bakanı, Afrika' daki devrimci güçlere sömürgecilik ve ırkçılığa karşı verdikleri savaşta sonuna kadar yardım edeceklerini açıkladı.
- İki Federal Almanya Cumhuriyeti vatandaşının Demokratik Alman Cumhuriyetinden sığınma hakkı istedikleri resmen açıklandı.

6 Haziran 1977

- 5 Haziranda yapılan genel seçimlerde CHP: 213, AP: 189, MSP: 24, MHP: 16, CGP: 3, DP: 1 milletvekilliği kazandı. Meclise ayrıca 4 bağımsız milletvekili giriyor.
- Seçim sonuçları sanayi çevrelerinde olumlu, banka çevrelerinde suskunlukla, ticaret çevrelerinde ise şaşkınlıkla karşılandı.
- Hint Okyanusundaki Seychelles Takım Adalarındaki darbe sonucu sağcı Devlet Başkanı Manoham devrildi. Cumhurbaşkanlığına marksist eğilimli Solcu Birlik Partisi lideri France Albert Rene geldi.
- Renault ve Mako'da açık irade oylamasını DİSK üyesi Maden-İş kazandı.
- TRT'nin seçim sonuçlarını taraf tutarak vermesi tepki yarattı.
- İsrail İşçi Partisi Başkanlığına Şimon Perez seçildi.

7 Haziran 1977

- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz: «Seçimler demokrasinin bir başarısıdır. Demokratik güçlerin bugünkü acil görevi, demokrasi düşmanı MC partilerine asla hükümet kurdurtmamaktır.»
- Vehbi Koç: «Hükümeti CHP kurmalı.»
  Halit Narin: «Toplumun iradesi belli oldu.»
- Ertuğrul Soysal: «CHP'nin denenmesi zorunlu.»
- Yeni Sychelles Devlet Başkanı bloksuz politika izleyeceğini açıkladı.
- ABD ile Kongo Halk Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkiler kuruldu.
- Feyzioğlu, CHP hükümetinin desteklenmesi konusunda, «önce tavırlarını ortaya koysunlar» dedi.
- AP lideri Demirel, «Siyasi iktidar yine ortada kaldı» dedi.
- Fransa'da bir grev gözcüsünün, aşırı sağcı işçiler tarafından öldürülmesi ülke çapında sert protestolara yol açtı.

8 Haziran 1977

- Ecevit: «AP ile MHP dışında her türlü koalisyona hazırız.»
- Demirel: «Milliyetçi Partiler Topluluğu iktidarı sola teslim

etmemeli.»
- Erbakan: «Ecevit karşısında yenilen asla milli güçler değildir.»
- ODTÜ Öğrenci Temsilciliği Yürütme Kurulu üyesi Ertuğrul Karakaya, üniversite kapısında nöbetçi jandarmalar tarafından öldürüldü.
- Feyzioğlu, herhangi bir hükümete katılmayacaklarını açıkladı.
- İsrail Komünist Partisi Genel Sekreteri: «İsrail seçimleri Ortadoğu barışını olumsuz etkiledi» dedi.

9 Haziran 1977

- Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Taha Carım, vurularak öldürüldü. Suikastı bir Ermeni örgütü üstlendi.
- Çek Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri: «Avrupa komünizmi, komünizm ile savaşın bir başka yoludur.»
- CHP Yönetim Kurulu, hükümet kurmak için Ecevit'e tam yetki verdi.

10 Haziran 1977

- Ecevit: «Sorumluluğunun bilincine varan 13 insan çıkacağını umuyorum.»
- Sovyetler Birliği, Çin'i nükleer savaş çıkartmaya çalışmakla suçladı.
- Tüm İslâm ülkelerinde şeriatın uygulanmasını öngören Siret-i Nebi Konferansı İstanbul'da başladı.

11 Haziran 1977

- Anayasa Mahkemesi, birden çok dairelere ayrılan mahkemelerde Adalet Bakanına, işlerin türüne göre davaya bakacak görevli mahkemeyi saptama yetkisini tanıyan yasa maddelerini iptal etti.
- Faşist Pinochet yönetimi tarafından içinde binlerce Şili'li ilericiye işkence yapılan «La Esmeralda» gemisi, MC hükümetinin çağrısı üzerine Antalya'ya geldi.
- Sovyetler Birliği ile Yunanistan arasında ilk teknik ve bilimsel anlaşma imzalandı.
- Pakistan'da iktidar ile muhalefet arasında genel seçimlerin yenilenmesi için anlaşma oldu.

12 Haziran 1977

- DP'nin tek milletvekili Faruk Sükan, «Partimin kararına göre CHP'ye güven oyu verebilirim» dedi.
- Sovyet Ulusal Marşından Stalin'in adı çıkarıldı.
- Castro: «Sovyetler Birliği dünyanın en özgür ülkesidir.»

- Fransız-Sovyet ortak bildirisinde detantın dünyanın her yanına yayılması gerektiğini bildirildi.

13 Haziran 1977

- Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu açıldı.
- Demirel, MC hükümetinin istifasını Cumhurbaşkanına verdi.
- Ecevit, «Mutlaka bir CHP hükümeti kurmaya çalışacağız» dedi.
- Belçika'da da Türkiye Merkez Bankası çeklerine tüm ödemeler durdu.

14 Haziran 1977

- Başbakanlık görevi Ecevit'e verildi.
- Butto: «ABD, Pakistan'ın içişlerine karışmaya devam ediyor.»
- Antalya'da «La Esmeralda» gemisiyle gelen Şili'li subaylar ve öğrenciler dövüldü.

15 Haziran 1977

- Erzurum Atatürk Üniversitesinde Doçent Orhan Yavuz, komandolar tarafından 8 yerinden bıçaklanarak öldürüldü.
- 33 Avrupa ülkesi ile Birleşik Amerika ve Kanada temsilcilerinin katıldığı Belgrad Konferansı başladı. Konferans, «Helsinki Nihai Bildirisi»ni de ele alacak. Konferans Komitesine TSİP'in T.C. Hükümetine gönderdiği muhtıra da sunuldu.
- İspanya'da 41 yıl aradan sonra yapılan seçimlere katılma oranı % 80'i geçti.
- NATO ve AET çevreleri MSP'siz hükümet istiyor.

bir BELGE

Deen Reed'in Mektubu

Pekçok ülkelerde sadece güzel şarkılarıyla ve filmleriyle değil, aynı zamanda barış ve halklar arasında dostluk mücadelesinde aktif toplumsal çabalarıyla da tanınan Amerikalı şarkıcı ve aktör Dean Reed Amerika'da insan hakları konusunda Berlin'den Novosji Basın Ajansına bir mektup gönderdi. Mektup şöyle:

«Son zamanlarda Amerikalı devlet adamları insan hakları konusunda çok konuşuyorlar. Sinsice bir tavır takınarak nedense tüm dünyaya öğretmenlik taslamakta, sosyalist ülkeleri «insan hakları çiğnendiği» için yargılamakta ve kınamakta kendilerini ahlakî bakımdan haklı görüyorlar.

Bazı yurttaşlarımın ağzından bu tür ikiyüzlü sözler duymak bir Amerikalı olduğum halde, benim için de tiksindiricidir.

Amerikan savaş sanayiinin, Başkan Carter'ın da belirttiği gibi mevcut Amerikan roketlerinin donatılacağı yeni bombaların üretimine giriştiğini daha geçenlerde bütün dünya öğrenmişti. Başkan Carter'ın sözünü ettiği bu yeni bomba maddî değerleri yıkmayacağı için Amerikan savaş biliminin bir başarısı olarak tanıtılıyor!

Bu bombadan; binalar, fabrikalar ve otomobiller zarar görmeyecek. Bomba sadece insanları yok edecek! Bu, Amerikan Hükümeti'nin insan haklarını koruma kampanyasında attığı yeni bir adım mı yoksa?

Sadece insanları öldürecek ölçüde mükemmelleştirilen bir bomba! Böyle düşünmek için gerçekten garip ve çirkin bir insan hakları anlayışına sahip olmak gerekir!

Tüm dünyaya insan hakları propagandası yapan Amerikan savaş sanayii kompleksinin elebaşılarının, geçen yıla ait «Federal İstihbarat Bürosu Çalışma Raporu»nu okumaları iyi olurdu. Aslında bu raporu okuduklarında ve bu belgede açıklanan gerçeklerin, özellikle Birleşik Devletler'de her 26 dakikada bir cinayet (insan haklarının Amerikan usulü korunduğu bu ülkeye «bravo»!), her dokuz dakikada bir ırza geçme, her 65 saniyede sokakta saldırı, her beş saniyede bir kapı kırmak suretiyle hırsızlık ve her 32 saniyede bir otomobil kaçırma olayı olması gibi gerçeklerin hatırlatılmamasının daha çok işlerine geldiğinden eminim. ABD'yi insan haklarının geliştirildiği bir ülke olarak kabul etmek mümkün mü? Bana sorarsanız hayır! ABD, insan haklarının hiç bulunmadığı bir ülkedir. Bu nedenle de onların ağzından insan haklarının kutsallığına ilişkin vaızlar duymak bana gülünç geliyor.»

DEAN REED

16 Haziran 1977

- Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına, CHP Kars Senatörü Sırrı Atalay seçildi.
- Sovyetler Birliği Komünist Partisi Sekreteri Leonid Brejnev, Sovyet Parlamentosu tarafından oybirliği ile Devlet Başkanlığına seçildi.
- İspanya'da Başbakan Adolfo Suarez'in liderliğindeki Merkez Demokratik Birlik oyların % 37.9 unu, İspanyol Sosyalist İşçi Partisi % 24.34'ünü, Franco'cu

Ulusal Birlik % 8.65'ini, İspanyol Komünist Partisi % 7.44'ünü aldı.

- Yunanistan'da seçmen yaşı 20'ye indirildi.
- Güney Afrika'da Irkçılık ve Sömürgecilikle Mücadele Uluslararası Konferansı, Lizbon'da çalışmalarına başladı.
- 16 Haziran işçi direnişinin ve TSİP'in kuruluşunun yıldönümü kutlandı.

17 Haziran 1977

- TSİP Genel Yönetim Kurulu toplantısından sonra yayınlanan bildiride: «5 Haziran seçimleri, demokrasi saflarının güç kazanması, demokrasi düşmanlarının ise gerilemeleriyle sonuçlanmıştır. Bu durumda CHP'nin hükümeti kurması demokrasi güçlerinin katettiği gelişmenin bir gereğidir.» denildi.
- İKD Başkanı Beria Onger: «Gündelikçi kadınlar sigortalanmalıdır.»
- Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu toplandı. Olağanüstü toplantıda konuşan Faruk Erem: «Kamu niteliğindeki baskı grupları özerklik içinde olurlarsa görevlerini yerine getirebilirler.» dedi.

18 Haziran 1977

- İstanbul Ticaret Odası: «Ekonomik sorunları CHP-AP koalisyonu çözümler.»
- Ecevit: «Güvenoyu alacağımızdan ümitliyim.»
- İrlanda'da seçimleri, muhalefetteki Fianna Fail partisi kazandı.

19 Haziran 1977

- Türkiye Barolar Birliği'nin sona eren Olağanüstü Genel Kurulunda kabul edilen kararlar arasında, 141-142 maddelerin kaldırılması, referandum hakkının yasalaşması, sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmaması, ölüm cezasının yasalardan çıkarılması, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne konan tüm yasak ve engellerin kaldırılması yeralıyor.
- Demirel, Ecevit'in tüm önerilerini reddetti. Mardin ve Siirt Bağımsız Milletvekilleri, CHP hükümetine güvenoyu vereceklerini bildirdiler.
- Sovyet Yazarlar Birliği ile Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) arasında kültür anlaşması imzalandı.
- Makârios: «Kıbrıs'a her çeşit dış müdahaleye karşıyız.»
- Şili cuntası, komünist senatör Jorge Montes'i, Doğu Almanya'da tutuklu 11 siyasal hükümlünün salıverilmesinden sonra serbest bıraktı.

20 Haziran 1977

- Ecevit, güvenoyu alabileceğini yineledi.
- Emekliye sevkedilen Ersun, Askeri Yüksek İdare Mahkemesine

başvurdu.

- Siirt'in Sason ilçesinde aşiretler arası çatışmada 5 kişi öldü.

- TBB Genel Kurulu kararları basına açıklandı.

bir BELGE

Türkiye Barolar Birliği Kararları

1 — Genel Kurul, 1961 Anayasasında çeşitli tarihlerde, normal olmayan koşullarda yapılan değişikliklerle temel hak ve hürriyetlerin kısıtlandığını, daha önce aldığı kararlarla saptamış ve açıklamış olmakla birlikte bunun ötesinde Anayasanın temel hak ve özgürlüklere güvence sağlayacak şekilde yeniden değiştirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

2 — Ceza ve Ceza Yargılamaları Yasasında bulunan anti-demokratik hükümlerin başta, ölüm cezası olmak üzere, özellikle Türk Ceza Yasasının 141. 142., 163. maddelerinin ve bunun gibi diğer yasa hükümlerinin kaldırılması da Genel Kurul'un aldığı kararlar arasındadır.

3 — Çalışma ve sosyal güvenlikle ilgili yasaların, İş Yasası, Sendikalar, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasaları, Sosyal Sigortalar Yasası ve diğer yasalar da birçok hükümlerin anti-demokratik olduğu ve bir çok boşlukların bulunduğu da Genel Kurulca saptanmıştır. Bu nedenle, yasalardaki çalışanların örgütlenmesini engelleyici, toplu hak aramalarını kısıtlayıcı, hükümlerin kaldırılması, tüm çalışanlara grev ve sendikalaşma haklarının demokratik ölçülere uygun olarak sağlanması, referandum hakkının verilmesi alınan kararlar arasında bulunmaktadır.

4 — Sıkıyönetim, İl İdaresi, Belediyeler, Köy, Pasaport, Polis Vazife ve Selâhiyetleri Yasaları ile diğer idarî yasalarla yürütmeye tanınan temel hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin, can ve mal güvenliğini zedeleyen esasların yürürlükten kaldırılması ve bunların yargı organlarının güvencesine bağlanması, atanmış idarecilerin seçilmiş mahalli organlar üzerindeki geniş vesayet hakkının kaldırılması ilkeleri Genel Kurulca benimsenmiş ve bunlara ilişkin öntasarı esasları kabul edilmiştir.

5 — Bankalara ilişkin yasaların halk çıkarları aleyhindeki hükümlerin kaldırılması, devlet ithalât ve inşaatının aracısız yapılması için gerekli yasal düzenlemelerin ilkeleri saptanmış, Yabancı Sermayeyi Teşvik

Yasasının gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi, enerji ve doğal kaynakların devletçe işletilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

6 — Özel hukuka ilişkin kanunlarda temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan ve eşitlik ilkesine aykırı düşen hükümlerin bulunduğunu saptayan TBB, özellikle Medeni Kanundaki eşler ve çocuklar arasında eşitsizlik yaratan, Dernekler Yasasındaki kişilerin dernek kurma ve üye olma haklarını kısıtlayan, 903 sayılı yasadaki bazı vakıflara ayrıcalık tanıyan hükümleri anti-demokratik bularak bu hükümlerin değiştirilmesi gereğini kabul etmiştir.

7 — Toplumsal gelişmede kitle haberleşme araçlarının önemini kabul eden TBB, Basın ve TRT yasaları ile ilgili diğer yasalardaki anti-demokratik hükümlerin kaldırılmasına ve kurumların demokratik işleyişe kavuşturulması için yasal düzenlemelerin yapılmasına, fikir özgürlüğünün sağlanmasına karar vermiştir.

8 — Türkiye'nin taraf olduğu 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yeralan, kişilerin uluslararası insan hakları ve yargı mercilerine başvurma haklarının sağlanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek olarak kabul edilen Avrupa Sosyal Şartına, Türkiye'nin katılması için yasama ve yürütme organına çağrıda bulunulmasına karar vermiştir.

9 — TBB Genel Kurulunda alınan kararların TBB Yönetim Kurulunca kabul edilen ilkeler esas alınarak gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

21 Haziran 1977

- Ecevit hükümeti kurma çalışmalarını tamamladığını söyledi.
- Halil Tunç, Ecevit hükümetinin desteklenmesini istiyor.
- Faşist komandoların saldırıları sürüyor.
- TSİP, Demirel'in demeçlerini, demokratik bir hükümetin kurulmasına karşı bir tehdit olarak niteledi.

22 Haziran 1977

- Cumhurbaşkanı Ecevit Kabinesini onayladı.
- İşadamı Sabancı, «parlamento üyelerinin partili milletvekili değil T.C.'nin milletvekili olarak davranmalarını istiyoruz» dedi.
- Ecevit kabinesine MC partileri tepki gösteriyor.
- İstanbul'da açılan Bulgaristan Sanayi sergisi büyük ilgi görüyor.

bir BELGE

ECEVİT HÜKÜMETİ

BAŞBAKAN: **BÜLENT ECEVİT**
BAŞBAKAN YARDIMCISI; DEVLET BAKANI: **ORHAN EYÜBOĞLU**
BAŞBAKAN YARDIMCISI; DEVLET BAKANI: **TURAN GÜNEŞ**
DEVLET BAKANI: **DR. LÜTFÜ DOĞAN**
DEVLET BAKANI: **PROF. KENAN BULUTOĞLU**
ADALET BAKANI: **SELÇUK ERVERDİ**
MİLLİ SAVUNMA BAKANI: **HASAN ESAT IŞIK**
İÇİŞLERİ BAKANI: **NECDET UĞUR**
DIŞİŞLERİ BAKANI: **PROF. GÜNDÜZ ÖKÇÜN**
MALİYE BAKANI: **PROF. BESİM ÜSTÜNEL**
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANI: DR. **MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ**
BAYINDIRLIK BAKANI: **ABDÜLKERİM ZİLAN (BAĞIMSIZ)**
TİCARET BAKANI: **ZİYA MÜEZZİNOĞLU**
SAĞLIK VE SOSYAL YAR. BAKANI: **PROF. DR. CELAL ERTUĞ**
GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI: **MEHMET CAN**
GIDA; TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI: **FİKRET GÜNDOĞAN**
ULAŞTIRMA BAKANI: **EROL ÇEVİKÇE**
ÇALIŞMA BAKANI: **BAHİR ERSOY**
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI: **TARHAN ERDEM**
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI: **NEŞET AKMANDOR**
TURİZM VE TANITMA BAKANI: **ALTAN ÖYMEN**
İMAR VE İSKAN BAKANI: **EROL TUNCER**
KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER BAKANI: **ALİ TOPUZ**
ORMAN BAKANI: **VECDİ İLHAN**
GENÇLİK VE SPOR BAKANI: **YÜKSEL ÇAKMUR**
SOSYAL GÜVENLİK BAKANI: **HAYRETTİN UYSAL**

23 Haziran 1977

- **Karataş TRT'deki görevinden alındı. ODTÜ Rektörü Hasan Tan istifa etti.**
- **İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinde, faşist ülkücülerin de karıştığı geniş bir diploma yolsuzluğu ortaya çıkarıldı.**
- **İş çevreleri hükümeti olumlu karşılarken, çeşitli demokratik kuruluş ve ilerici örgütler de**

hükümete yardımcı olunmasını istediler.

- MC'ciler Cumhurbaşkanını hedef alan saldırılara başladılar.
- Sosyal demokrat doğrultudaki teknik elemanlar yeni bir dernek kurma çabasında.

24 Haziran 1977

- Sovyetler Birliğinde yayınlanan haftalık Novoye Vremya Dergisi, İspanyol Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago Carillo'nun «Avrupa Komünizmi ve Devlet» kitabı hakkında bir eleştiri yayınladı.
- Türk Tabipler Birliği 26. Genel Kurulu çalışmalarına başladı.
- Çeşitli kuruluşlar Maden-İş grevlerini destek ziyaretlerini sürdürüyorlar.

25 Haziran 1977

- Ecevit Hükümetinin oluşturduğu Güvenlik Komitesi asayiş konusundaki alınan önlemleri açıkladı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak çalışan komando kampları kapatıldı.
- Öldürülen öğretim üyesi Orhan Yavuz'un eşi ve ailesi için yardım kampanyası açıldı.

26 Haziran 1977

- Hükümet üyeleri, MC'nin devlet kurumlarını tahrip ettiğini açıkladılar.
- CİBUTİ Bağımsızlığına kavuştu.
- Hafız Esad: «Lübnan olayları ABD'nin tertibidir.»
- TMMOB Kongresi başladı. TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, Bayındırlık Bakanı Abdülkerim Zilan ve TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, kongrede birer konuşma yaptılar.

“İleri Demokratik Devrim” Çizgisinin Temel İdeolojik ve Politik Yanılgıları

Bu sayımızda «İleri Demokratik Devrim Çizgisi»ni konu edinen bir eleştiri yayınlıyoruz. Bu eleştiri 1967 yılının sonbaharında hazırlanmıştır. Ancak sosyalist birlik meselesinin ciddiyeti gözönünde tutularak hemen yayınlanması yoluna gidilmemiştir. İdeolojik seviye bakımdan bir hayli geri olan sosyalist hareketimizde subjektif etkenlerin ön plana çıkarıldığı geçmişteki tecrübeyle sabit olduğundan, bir diyalog kurulmadan yapılacak yayının sosyalist birlik meselesinde bizden kaynaklanmıyacak olsa da bazı zıtlaşma ve sekterleşmelere yolaçabileceği düşünülmüştür.

Eleştiride ele alınan temel meselelerin nasıl değerlendirileceği bilinmek istenmiştir. Böylece bir tartışma imkanı sağlandığında, ideolojik birliğe engel olabilecek subjektivitelerin daha baştan etkisiz kılınabileceği fikrine varılmıştır.

Düşüncemiz doğrultusunda yapılan girişimlerin üstesinden yarım yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, bu güne değin olumlu bir sonuç elde etmek mümkün olmamıştır. Bu konuda gösterilen bazı hayırhah tavırların, son tahlilde birer «oyalama taktikleri» olmaktan ileri gitmedikleri kanaatine varmış buluuyoruz. Olumlu veya olumsuz net bir tutumla karşı karşıya olmamamız yüzünden de eleştirinin yayınlanması bir hayli gecikmiştir. Ancak okunduğunda görülecektir ki, eleştiri, geçen bunca zamana rağmen tazeliğini ve geçerliliğini muhafaza etmektedir.

Yeri gelmişken bir noktaya değinelim. Son dönemdeki bazı gelişmeler «eleştiri»de ele alınan bazı noktaların etkisini gösterdiği izlenimini vermektedir. Özellikle «Konferans»daki konuşmalar ve bazı son yayınlar bu konuya tanıklık etmektedirler. Ancak bundan «eleştiri görevini yerine getirdi» sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü «İDD», temel ideolojik ve poltik yanılgılarını özde aynen sürdürmektedir. Bu çizginin son dönemde izlediği ideolojik ve politik «hat»tın eleştirisi önümüzdeki bir görev olarak durmaktadır.

1. GİRİŞ

Türkiye sosyalist hareketindeki çizgilerden biri, son zamanlarda, çeşitli vesilelerle kendisinden bir hayli bahsettirmektedir.

Kökü 1910'ların sonlarına uzanan bilimsel tabanlı sosyalist hareketimiz içinde, hareketin geçmişteki temsilcisinin ismini taşımak gibi önemli bir özelliğe sahip olan bu çizgi, bu gün sosyalist hareketimiz içinde yer alan akımlardan birisidir. Ve bu durumuyla o, geçmiş hareketin günümüzde süregelen **kollarından birisini** oluşturmaktadır.

Sosyalist hareketin birliği, defalarca belirtildiği gibi ideolojik birlik temeli üzerinde sağlanacaktır. Birliğin aciliyeti ise ideolojik çalışmaların biran önce gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, bu çizginin de ideolojik dökümünün yapılması gelmiş dayatmıştır. Bu incelememizde, bu çizginin değerlendirilmesine bir başlangıç yapılmakta, bu nedenle, sadece **temel ideolojik zaafı** ve bundan kaynaklanan **politik yanılgısı** ele alınmaktadır.

İdeolojik birlik, birlik devamlı esas **amaç** güdülerek ve yapılanların birliğe hizmet edici olmasına itina gösterilerek ideolojik farklılıkların altının çizilmesini gerektirir. Bu nedenle, bir giriş mahiyetinde olan bu yazımızın, sözü geçen çizginin bütününü ele alacak şekilde tamamlanması gerekir. Bu nokta önümüzdeki bir görev olarak durmaktadır. Ancak aşağıdaki çalışma, tek başına bu çizginin temel özelliklerini belirleyecek niteliktedir.

Sosyalist hareketimiz içinde yer alan bu çizgiyi, en belirgin özelliği ile, savunduğu «ileri demokratik devrim tezi»nden hareket ederek İleri Demokratik Devrim (İDD) çizgisi diye ele almayı yerinde bulduk.

İşçi sınıfı adına hareket eden ve onun siyasetini temsil ettiğini ileri süren bir çizginin, bu iddiasının ne ölçüde geçerli olduğunun anlaşılmasında başvurulacak ilk kıstas, şüphesiz ki o çizginin ideolojisidir. İşçi sınıfının bilimi o çizginin ideolojik yapısının incelenmesinde başlıca mihenk taşı olacaktır. Ve yazımızın ağırlığı da bu nokta üzerine yoğunlaşacaktır.

Şüphesiz bütünlük içinde ele alınmak şartıyla, bir siyasi çizginin incelemesi yapılırken başvurulacak ve ideolojiye sıkı sıkıya bağlı diğer bazı noktalar da vardır. Bunların başında o çizginin izlediği **politika** gelir. Ayrıca sosyalizmin temel meseleleri hakkında dedikleri ve yaptıkları da aynı ölçüde incelenmesi gereken konulardır. Bunlara ilaveten **örgütlenme** ve **ajitasyon-propaganda** anlayışları ve pratikleri de incelenmesi gereken noktalar içindedir.

2. İDD ÇİZGİSİNİN İDEOLOJİSİ

Bir siyasi çizginin ideolojik hattının tayininde başvurulacak temel kaynak şüphesiz ki o hareketin **proğramıdır**. Çünkü proğram bir siyasi çizginin kimlik kartıdır. Onun hüviyetinin, yani nasıl bir Parti olduğunun anlaşılmasında incelenmesi gereken temel belge proğramdır.

2.1. İDD Çizgisi İdeolojiyi Önemsemez

Ancak program incelemesine başlamadan önce —ki bu nokta proğram incelemesi ile bir kere daha teyid olacaktır— daha baştan bir noktayı işaret etmek yerinde olacaktır. O da İDD

çizgisinin ideolojiyi hemen hiç önemsememesi ve ciddiye almamasıdır. Oysa hep bilindiği gibi, bir işçi sınıfı partisini diğerlerinden ayırdeden temel özelliği işçi sınıfının bilimine bağlılığıdır. Çünkü bir işçi sınıfı partisine yürüdüğü yolda yol gösteren, onun zafere ulaşmasını sağlayacak olan başlıca silah, evrende yegane gerçek bilim olan işçi sınıfının bilimi ve ondan kaynaklanan ideolojisidir. Dünya devrimci pratiği defalarca ve kafalara kakılırcasına göstermiştir ki, işçi sınıfının biliminin gösterdiği yoldan ufacık bir sapma, hareketin mutlaka bozguna uğramasına ve hüsranla sonuçlanmasına yol açmıştır. Buna mukabil bilime sıkı sıkıya bağlı olanlar mücadelelerinde başarıyla yol almışlar ve sonuçta zafere ulaşmasını bilmişlerdir. İdeolojinin, bir işçi sınıfı partisi için işte böylesine tayin edici rolü vardır.

2.1.1. İDD Çizgisi S.D. — M.D.D. Konusunda Ne Diyor?

12 Mart öncesini yaşayanlar «Sosyalist Devrim mi, Milli Demokratik Devrim mi?» tartışmasını ve vardığı boyutları iyi hatırlarlar. O dönemde «İdeolojik» tartışma bu nokta üzerinde toplanmıştı ve bütün gürültü bu yüzden kopuyordu. Bu gün her iki «tez»in de yanlışlığı geniş kadroların bilincine çıkmış durumda. Ama o günlerde böyle bir şey varit değildi.

Her iki «tez»in yanlışlığına mukabil konunun kendisi önemliydi. Çünkü söz konusu olan Türkiye'nin önündeki devrimci adım, dolayısıyla devrim stratejisi idi. Bu noktanın ise başlı başına bir iktidar ve ittifaklar meselesi, yani proğramın üzerinde yükseleceği temel olduğu bilinir. İşte böylesine önem taşıyan bu noktada İDD nasıl bir tutum almıştır?

«Bütün bunlar yurtsever güçlerin, politik parti ve örgütlerin, ileici akımların Milli Demokratik Cephede, belli bir minimum program üzerinde anlaşmaları, birleşmeleleri için gerekli ortamı, koşulları hazırlamış bulunuyor.» (Günümüzde **TKP**, sf: 28)

«Milli Demokratik Cephe zorunluluğu geçici bir olay değildir... Bütün halkçı güçleri, örgütleri kapsayacak, içine alacak olan bu Milli Demokratik Cephe, ülkeyi emperyalizmin boyunduruğundan, ... kurtarmak için olduğu kadar Türkiyemizi yepyeni bir yolda, yepyeni bir demokratik düzen üzerinde kurmak savaşının başarı kazanabilmesi için zorunluluktur» (agk. sf: 29)

Kimler var bu «Milli Demokratik Cephe»de?

«...bütün yurtsever, anti-emperyalist güçlerin... Milli Demokratik Cephe'nin temellerini eylemlerle, konkre olarak atmak için...» (agk, sf: 26)

«Anti-emperyalist, yurtsever güçlerin, temsilcileri, ulusal bağımsızlığı savunan, memlekette Amerikan boyunduruğuna karşı olan burjuva düşünürleri, yazarları, Atatürkçüler, uyanık gençliğin öncüleri, ...» (agk. sf: 26)

«Yabancı egemenliğine ve Amerikan sömürgecileriyle işbirliği kuran kodaman burjuva ve ağa koluna karşı milli burjuvazinin direnişi yeni biçimler alıyor ve bu direniş, savaş kuvvetleniyor.» (agk, sf: 24)

Bu arada aynı yazıda işçi ve köylü kitlelerinin «Ulusal bağımsızlık, demokratik Türkiye için savaşta itici ana güçler» oldukları belirtiliyor. Acil görev de şöyle belirtiliyor:

«En başta ulusal bağımsızlık, gerçek demokratik düzenin sağlanması, Anayasanın savunulması geliyor.» (agk, sf: 27)

Yukarıdaki alıntıların yapıldığı yazının tarihi 1967 olarak verilmekte-

dir. Bu dönemi hatırlayanlar, «Cephe» politikasını savunanların başında MDD'cilerin geldiğini ve şiarlarının da «Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye» olduğunu bilirler. Görüldüğü gibi İDD çizgisi de o günlerde, neredeyse aynı ifadelerle aynı şeyleri savunmaktadır.

Bir sene sonra 1968'de kaleme alındığı belirtilen bir diğer yazıda ise Milli Demokratik Cephe, Ulusal Demokratik Cephe olmuştur:

«Bu olay, ...güçbirliğinin, Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulamamış olmasının bir sonucudur. Yurt sever ileri güçlerin dağınıklığı durumu ağırlaştırmaktadır.» (sf: 41)

«Çünkü, bütün yurtsever, ilerici anti-emperyalist, anti-feodal güçleri Ulusal Demokratik Cephe'de birleştirecek...» (sf: 44)

Bu yazıdan 1 yıl sonra 1969'da kaleme alınan bir başka yazıda da mesele benzeri şekilde ele alınmaktadır.

«Bu güne kadar bütün bu anti-emperyalist, anti-feodal güçlerin savaşlarını koordine edecek, ayarlayacak, tek amaca yöneltecek ve çok zorunlu olan Ulusal Demokratik Cephe kurulmuş değildir.»

«... işçi sınıfı, onun savaşkan öncü kolu olan, onun savaşta genel kurmayı olan Komünist Partisi, ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor, Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. Ana sorunlardan biri de, bu savaşta işçi sınıfının hegemonyasını sağlamaktır. Daha önemlisi işçi-köylü bağlaşıklığını, savaşta işçi sınıfının önderliği altında kurmaktır. Ulusal Demokratik Cephe, büyük tekellerin yabancı sermayelerin baskısı altında olan, onlarla yarışamayan, ulusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır.» (sf: 51)

2.1.2. İDD Çizgisinin «MDD'ciliği»

Bütün bu yukarıdaki alıntılar, o günlerde Türkiye'de üzerinde pek çok tartışılan bir konuda MDD'cilerin ileri sürdüğü argümanları, hemen hemen aynısıyla hatırlatmıyor mu? İşte Türk Solu'nun Kasım 1967'de çıkan ilk sayısından bazı alıntılar:

«Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye için. Bu duruma göre Türk Toplumunun önündeki ilk devrimci adım, bir avuç asalak dışında, proletaryasıyla, küçük burjuvazisi ve aydınıyla, giderek, şu anda değilse bile, güçlü bir devrim karşısında kompradorun etkisinden kurtulup bir süre için Demokratik Devrim saflarında yer alması mümkün olan milli burjuvazisiyle tüm Türk ulusunun, her içtenlikle «Türküm» diyenin elele, omuz omuza güçbirliği halinde gerçekleştireceği Anti-emperyalist, Anti - feodal Demokratik Devrimdir.»

«...biz demokratik devrimde olsun, onu izleyecek sosyalist devrimde olsun, kent ve köy proletaryasının en tutarlı en güvenilir devrimci güç olarak Türkiye'nin tarihsel gelişmesine damgasını vuracağına inanıyoruz.»

MDD hareketi için uzun alıntılar yapmaya gerek görmüyoruz. Yukarıdaki pasajı sırf bir hatırlatma yapmak ve her iki çizgi arasındaki benzerliği somut olarak göstermek için aldık.

Gerçi MDD'ciler işçi sınıfının öncülüğü konusunda bir hayli farklı şeyler söylemekte ve onun fiili ve tarihsel öncülüğünü kabule bir türlü yanaşmamaktadırlar. Ama her iki çizgi arasındaki ideolojik benzerlik açıktır. Her ikisi de devrimin «anti-feodal» olduğunda, bunun bir cephe ile

gerçekleştirileceğini ve cephenin içinde «milli burjuvazi»nin de yer alacağı noktalarında tıpatıp aynı şeyleri söylemektedirler. Ve bu noktalar da, devrim stratejisi konusunda belirleyici temel özelliklerdir.

O günlerde kendi öngördüğü stratejik hedefi hemen hemen aynen öneren MDD çizgisini İDD'nin nasıl değerlendirdiğini bilmeyen hemen hemen yoktur. Biz 1969'da kaleme alınmış yazıdan görelim:

> **«Gene gerçek savaş alanına ters bir açıdan sürülen «Milli Demokratik Devrim» sloganı vardır. Kupkuru bir slogan... Onlar Ulusal Demokratik Cephe ilkesini böyle bir strateji ile değiştiriyorlar. Bundan ötürü de ilerici güçleri toplayıcı, birleştirici olmaktan uzak duruyorlar. Yersiz zamansız «sol» gevezeliği ediyorlar.»** (agk, sf: 57)

Daha sonraları 1974 yılında İDD çizgisi, MDD ile farkını şöyle dile getiriyordu:

> **«TKP'nin esas hedefi Türkiye'de sosyalizmi kurmak, sömürünün her biçimine son vermektir. Bu hedefe ulaşmak için anti-emperyalist, demokratik bir aşamadan geçmek gerek. TKP'nin yeni program tasarısında bu aşamaya ileri Demokrasi Aşaması deniyor.**
>
> **Bazıları bu aşamayı Milli Demokratik Devrim aşamasına benzetmekte, neden bu adın kullanılmayıp da İleri Demokrasi Aşaması deyiminin kullanıldığını sormaktadırlar... Bu deyimi ilk defa ortaya atan ve kullanan TKP olmuştur. ... bununla anti-emperyalist demokratik ve ileri bir aşama kastedilmiştir...**
>
> **TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'cilerin çıkardıkları anlam başkadır...» (Atılım, Mayıs 1974)**

Kimin ne anlam çıkardığı bir kenara, söylenenleri karşılaştırdığımızda bunların kapsam ve mahiyet bakımından tıpatıp denecek ölçüde birbirlerine benzediklerini görüyoruz. Öyle ki 1974'de hazırlandığı tahmin edilen yukarıda sözü geçen program'da hâlâ daha şöyle denilmektedir:

> **«Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürgen sınıfların egemenliğini.. yıkmak bir zorunluluk olmuştur. Türkiye'nin ileri bir demokratik düzene geçmesi kaçınılmazdır. TKP'nin yakın amacı olan bu ileri demokratik devrim düzeyine ana devrimci güç olan işçi sınıfının öncülüğünde köy emekçilerinin geniş orta tabakaların devrimci aydın ve gençliğin savaş ve eylem birliği ile ulaşılacaktır. Bu aşamada bütün ulusal demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir. ... TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sosyalist bir devrim sonucunda temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin burjuva saldırılarına karşı proletarya diktatorasının sosyalist demokrasinin kurulmasıyladır ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulubalir.» (Program sf: 13)**

İDD çizgisinin MDD'ciliğini bu satırlardan daha iyi gösteren belge bulunamaz. «İki ayrı devrim», artık Türkiye'de MDD'cilerin bile öne sürmedikleri bu «tez», yeniden ileri sürülmektedir. Hem de tüm «alamet-i farika»larıyla (ayırdedici özellikleriyle) birlikte. MDD hareketinin partileşme girişimleri sırasında 1971 başlarında hazırlanan «program taslağı»ndan alınan aşağıdaki satırlar mese-

dir. Bu dönemi hatırlayanlar, «Cephe» politikasını savunanların başında MDD'cilerin geldiğini ve şiarlarının da «Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye» olduğunu bilirler. Görüldüğü gibi İDD çizgisi de o günlerde, neredeyse aynı ifadelerle aynı şeyleri savunmaktadır.

Bir sene sonra 1968'de kaleme alındığı belirtilen bir diğer yazıda ise Milli Demokratik Cephe, Ulusal Demokratik Cephe olmuştur:

«Bu olay, ...güçbirliğinin, Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulamamış olmasının bir sonucudur. Yurt sever ileri güçlerin dağınıklığı durumu ağırlaştırmaktadır.» (sf: 41)

«Çünkü, bütün yurtsever, ilerici anti-emperyalist, anti-feodal güçleri Ulusal Demokratik Cephe'de birleştirecek...» (sf: 44)

Bu yazıdan 1 yıl sonra 1969'da kaleme alınan bir başka yazıda da mesele benzeri şekilde ele alınmaktadır.

«Bu güne kadar bütün bu anti-emperyalist, anti-feodal güçlerin savaşlarını koordine edecek, ayarlayacak, tek amaca yöneltecek ve çok zorunlu olan Ulusal Demokratik Cephe kurulmuş değildir.»

«... işçi sınıfı, onun savaşkan öncü kolu olan, onun savaşta genel kurmayı olan Komünist Partisi, ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor, Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. Ana sorunlardan biri de, bu savaşta işçi sınıfının hegemonyasını sağlamaktır. Daha önemlisi işçi-köylü bağlaşıklığını, savaşta işçi sınıfının önderliği altında kurmaktır. Ulusal Demokratik Cephe, büyük tekellerin yabancı sermayelerin baskısı altında olan, onlarla yarışamayan, ulusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır.» (sf: 51)

2.1.2. İDD Çizgisinin «MDD'ciliği»

Bütün bu yukarıdaki alıntılar, o günlerde Türkiye'de üzerinde pek çok tartışılan bir konuda MDD'cilerin ileri sürdüğü argümanları, hemen hemen aynısıyla hatırlatmıyor mu? İşte Türk Solu'nun Kasım 1967'de çıkan ilk sayısından bazı alıntılar:

«Tam Bağımsız, Gerçekten Demokratik Türkiye için. Bu duruma göre Türk Toplumunun önündeki ilk devrimci adım, bir avuç asalak dışında, proletaryasıyla, küçük burjuvazisi ve aydınıyla, giderek, şu anda değilse bile, güçlü bir devrim karşısında kompradorun etkisinden kurtulup bir süre için Demokratik Devrim saflarında yer alması mümkün olan milli burjuvazisiyle tüm Türk ulusunun, her içtenlikle «Türküm» diyenin elele, omuz omuza güçbirliği halinde gerçekleştireceği Anti-emperyalist, Anti - feodal Demokratik Devrimdir.»

«...biz demokratik devrimde olsun, onu izleyecek sosyalist devrimde olsun, kent ve köy proletaryasının en tutarlı en güvenilir devrimci güç olarak Türkiye'nin tarihsel gelişmesine damgasını vuracağına inanıyoruz.»

MDD hareketi için uzun alıntılar yapmaya gerek görmüyoruz. Yukarıdaki pasajı sırf bir hatırlatma yapmak ve her iki çizgi arasındaki benzerliği somut olarak göstermek için aldık.

Gerçi MDD'ciler işçi sınıfının öncülüğü konusunda bir hayli farklı şeyler söylemekte ve onun fiili ve tarihsel öncülüğünü kabule bir türlü yanaşmamaktadırlar. Ama her iki çizgi arasındaki ideolojik benzerlik açıktır. Her ikisi de devrimin «anti-feodal» olduğunda, bunun bir cephe ile

gerçekleştirileceğini ve cephenin içinde «milli burjuvazi»nin de yer alacağı noktalarında tıpatıp aynı şeyleri söylemektedirler. Ve bu noktalar da, devrim stratejisi konusunda belirleyici temel özelliklerdir.

O günlerde kendi öngördüğü stratejik hedefi hemen hemen aynen öneren MDD çizgisini İDD'nin nasıl değerlendirdiğini bilmeyen hemen hemen yoktur. Biz 1969'da kaleme alınmış yazıdan görelim:

> **«Gene gerçek savaş alanına ters bir açıdan sürülen «Milli Demokratik Devrim» sloganı vardır. Kupkuru bir slogan... Onlar Ulusal Demokratik Cephe ilkesini böyle bir strateji ile değiştiriyorlar. Bundan ötürü de ilerici güçleri toplayıcı, birleştirici olmaktan uzak duruyorlar. Yersiz zamansız «sol» gevezeliği ediyorlar.»**
> (agk, sf: 57)

Daha sonraları 1974 yılında İDD çizgisi, MDD ile farkını şöyle dile getiriyordu:

> **«TKP'nin esas hedefi Türkiye'de sosyalizmi kurmak, sömürünün her biçimine son vermektir. Bu hedefe ulaşmak için anti-emperyalist, demokratik bir aşamadan geçmek gerek. TKP'nin yeni program tasarısında bu aşamaya ileri Demokrasi Aşaması deniyor.**
> **Bazıları bu aşamayı Milli Demokratik Devrim aşamasına benzetmekte, neden bu adın kullanılmayıp da İleri Demokrasi Aşaması deyiminin kullanıldığını sormaktadırlar... Bu deyimi ilk defa ortaya atan ve kullanan TKP olmuştur. ... bununla anti-emperyalist demokratik ve ileri bir aşama kastedilmiştir...**
> **TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'cilerin çıkardıkları anlam başkadır...» (Atılım, Mayıs 1974)**

Kimin ne anlam çıkardığı bir kenara, söylenenleri karşılaştırdığımızda bunların kapsam ve mahiyet bakımından tıpatıp denecek ölçüde birbirlerine benzediklerini görüyoruz. Öyle ki 1974'de hazırlandığı tahmin edilen yukarıda sözü geçen program'da hâlâ daha şöyle denilmektedir:

> **«Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürgen sınıfların egemenliğini.. yıkmak bir zorunluluk olmuştur. Türkiye'nin ileri bir demokratik düzene geçmesi kaçınılmazdır. TKP'nin yakın amacı olan bu ileri demokratik devrim düzeyine ana devrimci güç olan işçi sınıfının öncülüğünde köy emekçilerinin geniş orta tabakaların devrimci aydın ve gençliğin savaş ve eylem birliği ile ulaşılacaktır. Bu aşamada bütün ulusal demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir. ... TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sosyalist bir devrim sonucunda temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin burjuva saldırılarına karşı proletarya diktatorasının sosyalist demokrasinin kurulmasıyladır ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulubalir.»**
> **(Program sf: 13)**

İDD çizgisinin MDD'ciliğini bu satırlardan daha iyi gösteren belge bulunamaz. «İki ayrı devrim», artık Türkiye'de MDD'cilerin bile öne sürmedikleri bu «tez», yeniden ileri sürülmektedir. Hem de tüm «alamet-i farika»larıyla (ayırdedici özellikleriyle) birlikte. MDD hareketinin partileşme girişimleri sırasında 1971 başlarında hazırlanan «program taslağı»ndan alınan aşağıdaki satırlar mese-

leye olanca aydınlığı getirecektir:

«... Emperyalist dünya sistemi i- içinde bağımlı ve yarı feodal bir ülkede ancak sosyalist devrimin şartlarının yaratılması söz konusu olabilir. ... Atılacak ilk devrimci adım, ülkeyi bağımsız ve demokratik bir ülke durumuna yükseltmektir. Bunu başaracak Milli Demokratik Devrim'dir.» (sf: 14)

Aradaki benzerlik su götürmeyecek kadar açıktır. Burada bu farklı çizgilerin eylemlerini tartışmayacağız. Ama o dönemdeki eylemlerinin ortak noktasının, her ikisinin de işçi sınıfı içinde çalışma yapmaktan uzak durmak, işçi sınıfımızın örgütlenmesi ve mücadelenin öncüsü durumuna getirilmesi görevine hemen tamamiyle sırt çevirmek olduğuna değinip geçeceğiz.

Bizim burada üzerinde durduğumuz nokta İDD çizgisinin ideolojiyi nasıl hafife aldığıdır. Yukarıdaki alıntılardan gördüğümüz gibi İDD, kendisiyle aynı ideolojik doğrultuyu paylaştığı MDD çizgisini her zaman reddetmiştir. Aynı ideolojiyi benimseyenler arasında görüşlerin yorumunda ya da pratiğe uygulanmasında ortaya çıkan farklardan dolayı ayrılıklar çıkabileceğini düşünebiliriz. Ya da bu meselede olduğu gibi geçmiş sürtüşmelerin yeni hesaplaşmalar biçiminde bazı subjektif tutumlara yol açabileceğini de (Türkiye'den başka yerlerde pek olacağına ihtimal vermiyoruz.) hesaba alabiliriz. Ama söylenenler apaçık ortada iken İDD çizgisinin, ideolojik planda MDD'cilik yapmadığı iddiasını ciddiye alamayacağımız gibi, böylesi bir olguyu ideolojiye önem vermemenin çarpıcı bir misali olarak görüyoruz.

2.1.3. İDD ve Eski TİP

MDD çizgisine hasmane bir tavır alan İDD, o dönemde TİP'e nasıl bakıyordu, bir de bunu görelim.

Burada TİP'in kaynaklarından alıntı yapmaya dahi gerek görmüyoruz. Herkes açıkça bilir ki TİP, Türkiye'de «Cephe» içinde yer alacak bir milli burjuvazi bulunduğu ve mücadelenin bir yanının anti-feodal olacağı iddialarını kökünden reddediyordu. Ayrıca sözde pek yapmasa bile her türlü güçbirliği ve cephe önerilerine karşı çıkıyor, hiç bir ortaklaşa eyleme katılmıyordu. Yani söyledikleri ve yaptıklarıyla hem anti-emperyalist - anti - feodal bir devrim aşamasına, hem de Ulusal Demokratik Cephe'ye açıkça karşı çıkıyordu. Kısacası TİP'in ideolojisi İDD çizgisinin ideolojik hattına 180 derece ters düşüyordu. Peki! Hal böyle iken İDD, TİP'i nasıl değerlendiriyordu?

«Bu gün Türkiye'de varlığını tanıtmış, politik alanda etkisi boyuna artan, gittikçe daha bilinçli, örgütlü savaşan, politik partisiyle Meclis'e girmiş bulunan 2,5 milyonluk bir işçi sınıfı vardır.» (Günümüzde TKP, sf: 25)

Görüldüğü gibi 1967 yılında İDD çizgisi TİP'i Türkiye işçi sınıfının partisi olarak görüyor. O zaman İDD'nin fonksiyonu ne oluyor? Kendisini ne diye tanımlıyor? «Paralel» çalıştıklarını ileri sürse buna kimseyi ikna edemez. Çünkü yukarda gördük ki TİP, İDD'nin söylediklerinin tam aksini söylüyor ve yapıyor!

1968 ve 1969 yıllarında kaleme alınan yazılarda TİP pek anılmıyor. Bunda 1968 Çekoslavakya olayları esnasında o zamanki tüm TİP yöneticilerinin almış olduğu anti-sovyetik tavrın etkisi olsa gerektir. Hatta 1969 daki yazıda «İşçi sınıfı, onun partisi, Komünist Partisi...» denilerek 1967' de yazılanla aykırı bir tutum dahi benimsenmiştir.

Ancak MDD'ye çatmak söz konusu olunca yeniden TİP'e sahip çıkılmıştır.

«Likidatörler, TİP'i 1 numaralı

hasım ilan ettiler. ... TİP yöneticileri Amerikan köleliğine, gericiliğe, faşist diktatoryaya, Anadolu topraklarındaki atom harmanlarına karşıdır. Ağalığa, derebeylik kalıntısı bağıntılara karşıdır. Anti-emperyalist, anti - feodaldir. ...Ulusal bağımsızlık düzenini sosyalist ülkü ve ilkelerle bağlıyor, yayıyor.» (agk, sf: 70)

1969 tarihini taşıyan bu yazıda TİP'e hararetle sahip çıkılırken, açıkça görüldüğü gibi TİP'in her zaman karşı çıktığı «anti-feodal»lik ve hemen hiç ciddiye almadığı «derebeylik kalıntıları» TİP'e maledilmeye çalışılarak açık tahrifat yapılıyor. Böylece TİP'in İDD çizgisinde olduğu intibaı verilmeye çalışılıyor.

«Proğram»da da MDD'ye sövülürken TİP'e sahip çıkılıyor:

«Legal bir işçi partisi kuruldu. Fakat burjuvazi bu legal işçi partisine yüklenmekte gecikmedi. Polisini, faşist komandoları, provakatörleri, her soydan oportünistleri, Mao'cuları, MDD'cileri saldırttı bu partinin üzerine.»

30.4.1974 tarihli bir yazıda ise TİP in değerlendirilmesi, İDD'nin TİP'i nasıl gördüğü ve ne gibi bir ilişkisi olduğu konusunda bir hayli ilginç:

«Yoldaşlar, TİP'in olumlu ve olumsuz yönleri yok değildir. ...Olumsuz yönü; bütün küçük burjuva hastalıklarını, ters akımları içermiş olmasıdır. Adı işçi partisi ama kadroları küçük burjuva, aydın, esnaf, memurlarla doluydu. ... Ama yalnız legal çalışmayı, Anayasa var, Parlemento var deyip burjuva yasalarına sığınmayı başa aldıkları için, gizli, illegal örgüt kurmaya yanaşmadı. ... TKP, bu kardeş partiye, üyelerine elinden gelen yardımı esirgememektedir.» (agk, sf: 85)

Bu pasaj İDD-TİP ilişkisi konusuna büyük ölçüde açıklık getirmekle kalmıyor, İDD'nin parti anlayışını da ortaya seriyor.

Yukarıdaki alıntılardan birinde TİP için «işçi sınıfının politik partisi» denilmişti. Son alıntıda ise bu partinin bir eksikliğinden bahsediliyor. Eskaza TİP o eksiğini tamamlamış olsaydı İDD'nin kendi «hikmet-i vücudu»nu (varlık nedenini) nasıl açıklayacaktık? Üstelik TİP'in illegal çalışma yapmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Yani onun bu eksikliğinin İDD tarafından telafi edilmediği açıkça beyan edilmektedir. Bu durumda bir ülkede işçi sınıfını temsil eden birden fazla siyasi örgüt olamayacağına göre durum bir hayli karışmıyor mu?! Şimdi bu iki çizgiden birinin gerçek temsilcisi, diğerinin ise bir sapma olması gerekmez mi? Ama İDD, TİP'e, ideolojileri farklı olduğu halde, ideolojik açıdan dahi toz kondurmuyor ve daima sahip çıkıyor. Onu, «işçi sınıfının birliği» kapsamı içinde «sosyal demokrat» bir parti olarak görüyor dememiz de mümkün değil. Yukarıdaki alıntılar böylesi bir görüşle taban tabana zıt sonuçlar veriyor.

Hem TİP'in «kardeş parti» olması ne demeye geliyor? Bizim bildiğimiz kardeş partiler farklı ülkelerin işçi sınıfı partileridirler. Hadi burada «başka anlamda», bir ülkede biri yekdiğerini tamamlayan iki parti için kullanılan anlamda kullanıldı diyellim. Ama İDD, TİP'in eksikliğini kendisinin doldurmadığını söylediğine göre, böylesi bir anlamda da kullanılmış olamaz bu deyim. Bunun dışında bir ülkede işçi sınıfı hareketi adına hareket eden birden fazla örgüt olduğunda (komünist,«sosyalist», sosyal demokrat vb. partiler), işçi sınıfı partisinin diğerlerini «kardeş parti» di-

ye nitelendirdiği görülmüş, duyulmuş değildir.(*)

İDD çizgisinin TİP'e ve MDD'ye karşı tavırlarının üzerinde durmamızın nedeni, başta da söylediğimiz gibi onun ideolojiye nasıl önem vermediğini belgelemek içindir. Ve sanıyoruz ki okuyucu tek başına bu örnekle iddiamızın doğruluğunu görmüştür.

2.1.4. İDD'nin İdeolojik Kaynağı: Savaş Bayrakları

Son olarak yukardaki alıntıları yaptığımız yazılar hakkında kısaca bilgi verelim. Mart 1975 tarihli kitapta bu yazılar şöyle tanıtılıyor:

> **«...Parti-içi ve Parti-dışı tartışmalarda, Leninci ilkelerin kitaplardan yaşama geçmesi yolunda, Üstüngel yoldaşın bu dört yazısının büyük yeri ve anlamı vardır. ...bu dört yazıyı, nereden ve kimden gelirse gelsin, her çeşit yanlışa karşın bir savaş bayrağı yapan şey nedir? Bu yazılar, üç temel sorun üzerinde, Partimizin alması gereken tutumu göstermek için yazıldı.»** (agk, sf: 5-6)

İDD çizgisi, bu yazılara böylesine önem verdiğine göre, bizim de eleştirilerimizde bu yazıları kaynak almamız yerinde olsa gerekir.

2.2. İDD Programı İdeolojiyi Önemsemeyişin Sembolüdür

TİP ve MDD'ye karşı aldığı tavır İDD çizgisinin ideolojiye önem vermeyişinin çarpıcı örneklerinden birisi olmasına rağmen tek değildir. Çoğu zaman iri laflar etmesine karşılık İDD çizgisi ideolojiyi ciddiye almadığını gösteren pek çok vahim hataları hemen hergün tekrarlamaktadır. Bunların daha yeni olan bazı çarpıcı örneklerine kısaca yer vermek yararlı olacaktır.

Aşağıda vereceğimiz örnekler «program»dan alınmıştır. Yazımızın önceki bölümlerinde de belirttiğimiz gibi program bir çizginin kimlik kartıdır. Dolayısıyla o çizgiyi tanıtan esas belge olması lazım gelir.

Lenin, programı tanımlarken şöyle diyordu: «Program bir partinin elde etmek için uğrunda savaştığı her şeyi açık seçik ve kısa olarak ifade eden bir belgedir.» İDD çizgisinin programını eline alan bir kişinin ilk izlenimi, bu programı hazırlayanların yukardaki tanımlamadan hiç mi hiç haberleri olmadığı noktası olmaktadır. Gerçekten «Program» Lenin'in program tanımlamasıyla bütünüyle çelişmektedir. Üstelik Lenin bu tanımlama ile yetinmemiş, 1903 Program Taslağı'nı hazırlarken bir programın neler ihtiva etmesi gerektiği konusuna da madde madde açıklık getirmiştir. Bu program ilkeleriyle karşılaştırıldığında «Program»ın bir işçi sınıfı partisi programının kanavasından ne kadar uzak olduğu açıkça görülür. TKP programı bir programın sahip olması gereken iç mantıktan yoksun olduğu gibi, tekrarlarla dolu, gereksiz pek çok şeyin yer altığı, buna mukabil gerekenlerin bulunmadığı, konuların sıralanmasında her hangi bir düzene rastlanmayan bir broşür görünümündedir. Ancak biz bu noktaların üzerinde fazla durmayacağız ve ideolojik yoksunluğu göstermek amacıyla sadece «açık se-

(*) Bugün ülkemiz şartlarında sosyalist birlik diye bir meselenin olması, sosyalist hareket içindeki farklı çizgileri kardeş olarak nitelememizi mümkün kılabilir. Ve böylesi bir tutum yanlış değil, somut şartlardan çıkan bilimsel bir tutumdur. Ancak İDD'nin, hem bu yazılarından, hem de diğerlerinden görüleceği üzere, o günlerde bizim koyduğumuz şekilde bir birlik problemi yoktur.

çik»lik açısından programı ele alacağız.

2.2.1. «Program» ve Açık Seçiklik İlkesi

İşçi sınıfı biliminin yegane gerçek evrensel bilim olması, işçi sınıfı ideolojisini diğer sınıfların ideolojilerinden, özellikle burjuva ideolojisinden net bir şekilde ayırır. Burjuva ideolojileri, bir türlü ayakları yere basmazken işçi sınıfı ideolojisi bilimden kaynaklandığı için her türlü toplumsal olaya olağanüstü aydınlık getirir. Bu nedenle o, bütün meseleleri **açık seçik** koyabilmek imkanına sahiptir. Zaten onun üstünlüğü ve bilimden kaynaklanan işçi sınıfı partilerinin programlarının önemini oluşturan da, bu özelliğidir. Özellikle bir program, o toplumun temel özellikleri aynı kaldığı sürece bir partiye, yani bir devrimci mücadeleye ışık tutacağına göre bilimsellik, açık seçiklik ayrı bir önem kazanır.

Bir işçi sınıfı partisinin programı bilimsel anlamda kesinlik göstermeli, yani açık seçik olmalıdır. Dediği, bilimsel anlamda net bir şekilde anlaşılmalı, nereye çekilirse oraya yorumlanmamalıdır.

2.2.2. Sosyal Yapı Konusundaki Belirsizlik

Bu açıdan İDD programının başlıca özelliği, açık sceçiklik değil ,aksine tam bir **muğlaklıktır**. «Programın» GENEL DURUM bölümünün ilk cümlesi bunun tipik örneğidir:

«Bu gün Türkiye ve halkı tarihin karmaşık, çetin ve sorumlu bir aşamasını yaşıyor. Memlekette toprak ağalarıyla sarmaşan, emperyalist tekellerle bağlaşan, holdingçiliğe, tekelciliğe yükselme finans oligarşiye dönüşme, devleti ele geçirme süreci içinde olan ve militarist klikle bütünleşen büyük burjuvazi egemenlik sürüyor.» (sf:6)

Bu bölümde Türkiye'de egemen gücün «tanımı» yapılmak istenmiştir. Bu gücün «büyük burjuvazi» olduğu ileri sürülmektedir. **Nedir «büyük** burjuvazi»den kasıt? «Küçük burjuvazi»den **ayrımını göstermek için mi** söylenmiştir; yoksa burjuva sınıfı içindeki tekelci zümre mi kastedilmektedir? Şayet bu ikincisi denilmek istenmişse henüz «tekelciliğe yükselme» ...«süreci içinde» **olan bir** kesim nasıl «egemenlik sürüyor» olabilir?

Sonra, ne demektir «holdingçiliğe yükselmek»? İşçi sınıfı biliminde «holdingçi burjuvazi» diye bir kavram mı vardır? Değil bir programda, herhangi bir **bilimsel** yazıda dahi böyle bir tanımlama o yazıyı bilimsellikten çıkarmaya yeter.

Gene bu «büyük burjuvazi»nin «tekelciliğe yükselme» ...«finans oligarşiye dönüşme...süreci içinde» olduğu söyleniyor. Kapitalist gelişme sürecinde, tekelleşme ayrı, finans oligarşisinin oluşması ayrı dönemleri ifade ederler. Tekelleşme, serbest rekabet döneminin getirdiği bir sonuçtur. Oysa finans kapitalin (mali sermaye) teşekkülü, tekelci banka ve sanayi sermayelerinin bütünleşmesi suretiyle olur. Bunlar pek iyi bilinen bilimsel ve tarihi gerçeklerdir.

Bir de bu «büyük burjuvazi»nin «devleti ele geçirme süreci içinde» olduğu ibaresi var! Demek ki devlet «büyük burjuvazi»nin değil bir başkasının, söz gelimi «ulusal burjuvazi»nin ya da feodallerin elinde! Sınıflar üstü olamayacağına ve işçilerin ,köylülerin kısacası çalışan halkın elinde hiç olamayacağına göre böyle kabul etmemiz gerekir. Oysa daha ilerideki sahifelerde aynen şöyle bir cümle var:

«27 Mayıs ... büyük burjuvazi ile

toprak ağaları blokuna, onların emperyalizme dayanan diktatörlüğüne dokunmadı.» (sf:21)

Yani bu gün «tekelleşme, holdingleşme» süreci içinde olan «büyük burjuvazi», programın yazıldığı tarihten 14 yıl önce, hem de «diktatörlüğünü kurmuş» bir egemen güç idi! Böylesi tutarsızlıklar değil bir programa sıradan bir makaleye dahi yaraşmaz.

Bu pasajda ileri sürülen, ya da anlatılmak istenen 'görüş' üzerinde ayrıca durmayı gerekli görmüyoruz. Ferruh Bozbeyli'nin bile Türkiye ekonomisinin 150 küsûr ailenin elinde olduğunu söylediği bu dönemde, serbest rekabet döneminden çıkılmakta olduğu anlamında, ya da bu izlenimi veren bir tekelleşme sürecinden bahsedilmesi abestir. Bugün Türkiye kapitalizminin başta gelen özelliklerinden birisidir TEKELCİ olması. Ve halkımızın DEMOKRASİ mücadelesi ile onun tekelciliğinden kaynaklanan faşizan yönelimleri arasında apaçık bir ilişki vardır.

Bir başka örnek:

«Ve işçi sınıfı halk düşmanı rejime, Amerikan köleliğine bağımsızlık, demokrasi, barış ve sosyal kurtuluş için giden bu savaşta başı çeken devrimci ana güç olarak kendini tanıttı.» (sf: 8)

Nedir burada «sosyal kurtuluş»tan murad edilen? İşçi sınıfı için sosyal kurtuluş, sosyalizmdedir. Oysa İDD çizgisi, «halk düşmanı rejime, Amerikan köleliğine karşı» bugünkü mücadelenin saflarına **ulusal burjuvaziyi** de almaktadır. Hatta ona önemli misyonlar yüklemektedir. Burjuvazinin hangi kesiminin olursa olsun sosyal kurtuluşunun sosyalizmde olacağı duyulmuş, işitilmiş değildir. Bütün insanların kurtuluşunun sosyalizmde olacağı bir gerçektir. Ama bu, sınıf somutluğundan kaynaklanan mücadelede emek-sermaye çelişkisinin ortadan kalkacağı, yani burjuvazinin ikna edilerek emeğin saflarına kazanılacağı anlamına asla gelmez.

Bir diğer örnek:

«Bu politika, bu süreç, bir yandan daha az ellerde daha büyük sermayenin birikmesini, yığılmasını toplulaşmasını hızlandırmış. ...» (sf: 10)

Bilindiği gibi sermaye birikimi (accumulation) artı-değerin bir bölümünün yeniden sermayeye katılması suretiyle gerçekleşir. Kapitalist üretimin genişletilmiş yeniden üretim olması nedeniyle, bu üretim tarzının tarih sahnesine çıkışıyla birlikte, toplumsal sermaye devamlı artmak eğilimini göstermiştir. İşte bilimsel literatürde birikim bu anlamda kullanılmıştır.

«Az ellerde, daha büyük sermayenin» toplanması olgusu ise gene bilimde yoğunlaşma (concentration) ve merkezileşme (centralisation) terimiyle ifade edilmiştir. Burada yoğunlaşma tek bir sermayenin, artı-değer ilavesiyle büyümesi anlamına gelir. Merkezileşme ise birden fazla sermayenin biraraya gelerek daha büyük bir sermaye oluşturmasını ifade eder. Yukarıdaki alıntıda ise «birikme» kavramı yerinde kullanılmadığı gibi «yığılma», «toplulaşma» gibi bilim dışı terimlerle ,konu muğlaklaştırılmıştır. Hem de «bilimsellik» görüntüsü altında.

Devam edelim:

«Burjuvazi, derebeylik mülkiyet biçimini kapitalist ilişkilerle uyumlaştırdı, ağalık sistemini bu kalıplara uydurdu, onlarla çitişti» (sf:11)

«Çitişmek» kelimesinin anlamını bilmiyoruz. Ve Türkiye'de de bir bilene rastlamadık! Ama konumuz bu değil. Bu cümlede «derebeylik mülkiyet biçiminin kapitalist ilişkilerle» uyumlaştırıldığı söyleniyor. Ne anla-

mak gerekir bu ifadeden? Derebeylik mülkiyet ilişkisinden kasıt, o dönemin en önemli üretim aracı olan toprağın özel mülk konusu olması konusu ise ,zaten kapitalizmde de toprak özel mülktür. Ancak toprakta çalışanlar «derebeylik» düzeninde bizatihi onun sahibi olamazlar. Sadece üzerinde yaşadıkları toprak parçasını işlemek durumundadırlar. Bu toprağı terkedemezler ve «derebeyi»ne rant yükümlülükleri vardır. Bu anlamda «toprak kölesi»dirler. Şimdi Türkiye' de devam eden topraktaki mülkiyet ilişkileri, bu söylediklerimizin kapitalist ilişkilerle «uyumlaştırılmış» şekli midir? Kaldı ki miri toprak düzeninin tamamiyle çözülmesi sonunda en az yüz yıldır Türkiye'de imkânı elveren herkesin toprak sahibi olması hukuken mümkündür. Yarıcılık, ortaklık, marabacılık vb. kelimelerle ifade edilen ilişki türü ise, şüphesiz kapitalizmden öncesinden kalmadır. Ama ne «derebeylik» mülkiyet ilişkisinin temelini oluşturur, ne de günümüz Türkiye'sinde önemi vardır.

Bu cümle ile tarımdaki kapitalistleşmenin «junkers» biçiminde olduğu kastedilmek isteniyorsa, bu denli iri «bilimsel» kelimelere hiç gerek yoktur. Ağaların büyük toprak kapitalisti haline dönüştüklerini söylemek yeter de artar bile

Bir örnek daha:

«Büyük ağa mülkiyeti duruyor. Yer yer natürel, ilkel ekonomi yaşıyor. ...Derebeylik ilişkileri artıkları ......zorbalıklar sürüyor.» (sf: 21)

Nedir «büyük ağa mülkiyeti»? Böyle bir mülkiyet ilişkisi hatırlamıyoruz. Yok, feodal, yani önceki örnekte olduğu gibi «derebeylik» mülkiyet ilişkisi kastediliyorsa ona yukarıda açıklama getirdik. Ama buradaki kullanılış bir bulanıklık daha getirmekten öteye gitmiyor. Hele «natürel, ilkel ekonomi»den kasıt hiç anlaşılmıyor. Çünkü bilimde böylesi kavramlara rastlamak mümkün değil. «Natürel ekonomi»den, daha insanların ilk tarih sahnesine çıktığında, tabiatta bulduğunu tüketmesi, veya «ilkel ekonomi»den, henüz toplumun karşıt sınıflara bölünmediği ilkel komünal toplumun ekonomisi kastediliyorsa, önemli bir müşahade hatası var demektir. Türkiye'de böyle şeylerin olduğunu değil programa yazmak, düşünebilmek dahi Türkiye'yi hiç tanımamakla mümkündür.

Bir de «derebeylik artığı zorbalık»tan bahsediliyor. Bilindiği gibi feodal düzende zorbalık, artı-ürüne el koymanın sosyal yoludur. Bugün Türkiye'de böyle bir olgunun hukuken varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ama bu gün Türkiye'de genel anlamda zorbalık geçerlidir. Çünkü sömürü temeli üzerine kurulmuş toplumlarda, egemen kesim sömürüsünü açık veya gizli zorbalıkla yürütmek, yani diktatoryasını kurmak zorundadır. Burjuva demokrasisinin dahi aynı zamanda burjuva diktatoryası olması bu anlamdadır. Ancak kapitalizm öncesi artıkların etkin olduğu yörelerde ve alanlarda, zorbalık, bir üst yapı kurumu olarak daha etkin bir şekilde burjuva despotizmi ile de birleşerek varlığını sürdürmektedir.

Bir başkası:

«Türkiye ekonomisi son derece çeşitlidir. Küçük üretim biçimleri üstündür. Bununla birlikte büyük kapitalist oluşma biçimleri...» (sf:21)

Bu denli bilimsellikten uzak ibareler, ideolojik keşmekeşi had safhaya ulaştırıyor. «Çeşitli ekonomi» deyimine, bilimsel lisanda hiç rastlamadık! Herhalde Türkiye'de farklı üretim biçimlerinin birlikte bulunduğu ifade edilmek istenmiş!

Ya arkadan gelen «küçük üretim biçimleri»! Herkesin bildiği gibi insanlık toplumu beş üretim biçimi ya-

şamıştır. Bunlar içinde herhangi birinin veya birkaçının «küçük» diye bir niteliği yoktur. Sınıflı toplumların herbirinde rastlanan basit meta üretimi (simple production of commodity) ile bu söylenenin bir ilgisi olmasa gerekir. Bu cümle ile herhalde topraktaki küçük mülkiyetin yaygınlığı ve kasaba ve şehirlerdeki zanaatkâr üretimi kastedilmektedir.

Bir de bu muğlaklıkları tamamlayan «büyük kapitalist oluşma biçimleri» ibaresi var. Büyük boyutlarda kapitalist üretim kastediliyor olsa gerek.

Devam ediyoruz:

«Bu savaşı örgütleyen işçi sınıfının, politik, sendikal öncü örgütleridir.» (sf: 23)

Gene bir kavram kargaşalığı. **İşçi sınıfının kaç tane «öncü» örgütü olur? Sendikal örgüt «öncü» olur mu? Birden fazla «politik örgütleri» var mıdır? Var ise sebebi nedir?**

Az ilerde:

«Sürekli olarak artan enflasyon, fiatların hızla yükselmesi, sürekli zamlar...»

Okuduğumuz ajitasyon bildirisi değil, «Program»ın bir cümlesi. Kaldı ki ajitasyon bildirisinde bile bir konunun önemini vurgulamak için yapılan tekrarlarda, bulanıklık getirmemeye dikkat edilir. Oysa yukardaki alıntıda cümlenin gidişinden de görüldüğü gibi, sanki bütün bunlar başka başka olgularmış gibi ele alınmaktadır.

«Program»ın iktidar hedeflerinin belirlendiği «İleri Demokrasi» bölümünde yer alan şu cümle ise bir hayli ilginçtir:

«Tarımda bütün yabancı işletmeler, tarım tekelleri, aracı kumpanyalar devletleştirilir.» (sf:40)

Türkiye'de yabancıların toprak sahibi olmalarının kanunen mümkün olmadığını, Türkiye'de yaşayan herkes bilir. Gene Türkiye'de yaşayan herkes, ülkemizde yabancı tarım işletmeleri ve tarım tekelleri olmadığını bilir. Ama, «Program»ı hazırlayanlar, Türkiye'yi değil de genel bir «emperyalizme bağımlı geri bir kapitalist ülke» modelini esas aldıklarından şablonculuğa düşmekten kurtulamamakta, belki Latin Amerika ülkeleri için geçerli olabilecek hedefleri Türkiye için de ileri sürebilmektedirler.

2.3. İşçi Sınıfının, Büyük Öğretmenleri Programı Nasıl Değerlendiriyor

İDD çizgisinin başta gelen kimlik **belgesi niteliğindeki** programına da**hi yeterince önem vermemesi ve onu gayri ciddi bir** tutumla hazırlaması, **ideolojiyi hafife almasının** başlıca de**lilidir. Oysa o, işçi** sınıfının öğretmen**lerinin Program** meselesini nasıl ele **aldıklarını gözden geçirmek** zahmeti**ne katlansaydı, en azından kullandı**ğı terminolojide biraz daha dikkatli olabilirdi.

Bir işçi sınıfının programının önemi ve sahip olması gereken özellikler konusunda burada uzun uzadıya durmayı gerekli görmüyoruz. Bu konuları gerek KİTLE, gerekse İLKE daha kapsamlı olarak geçmiş dönemde ele almıştır. Biz burada sadece bazı hatırlatmalarla yetineceğiz.

Alman Sosyal Demokratlarının 1891 Program Taslağı'na (Erfurt Programı olarak bilinen) yapmış olduğu eleştiride Engels şöyle diyordu:

> **«(Programın gerekçe bölümü) Genel olarak birleşmesi olanaksız iki şeyi birleştirme çabasından dolayı zarar görüyor: Bir program ve aynı zamanda program üzerine bir yorum. Kısa ve yoğun bir izahatın yeter derecede anlaşılır olmayacağı korkusu açıklamaların eklenmesine sebep olmuş ki bu da laf kalabalığına ve sözün uzama-**

sına yol açmış. Benim fikrimce program mümkün olduğu kadar kısa ve özlü olmalıdır. İçinde, arada bir geçen bir yabancı kelime, ilk bakışta tam anlamıyla önemi anlaşılmayan bir cümle olsa bile zararı yoktur. Toplantılarda yapılacak sözlü açıklamalar ve yazılı yorumlar bunları halleder ve kısa, yüklü anlamlı bir cümle bir kez anlaşıldıktan sonra hafızaya kök salar, laf kalabalığına dayanan açıklamalarda hiç bir zarar olmayacağı şeklinde bir slogan halini alır. Popülerlik uğruna fazla şey kurban edilmemeli ve işçilerimizin zihni yetenekleriyle eğitim seviyeleri aşağı görülmemeli. Onlar en kısa, en muhtasar programın onlara verebileceğinden çok daha zor şeyleri anlamışlardır.» (K. Marks, F. Engels, Seçme Eserleri, sf:429)

Engels'in program hakkındaki bu klasik ve özlü pasajı, İDD programının tüm yapısal eksikliklerini ve aksaklıklarını hemen gün ışığına çıkartıyor.

İşçi sınıfının büyük öğretmenlerinin programı nasıl ciddiyetle ve titizlikle ele aldıklarını göstermek bakımından aşağıya alacağımız örnek, bizim de, İDD programı üzerinde yaptığımız irdelemenin ne denli haklı olduğunu gösterecektir.

«Paragraf 3. Benim görüşümce birinci cümle değiştirilmelidir.

'Özel mülk sahiplerinin tahakkümü altında.'

Herşeyden önce, iktisadi temelden kaynaklanan bir olgu, iktisadi terimlerle açıklanmalıdır. 'Özel mülk sahiplerinin tahakkümü' ifadesi, yanlış bir anlamaya bu durumun, haydutlar çetesinin siyasi tahakkümü sonucu oluştuğu izlenimine yol açabilir. İkinci olarak özel mülk sahipleri sadece, 'kapitalistleri ve büyük toprak ağaları'nı kapsamaz. (...) Köylüler ve küçük burjuvazi de 'özel mülk sahipleri'dirler ve halen varlıklarını sürdürmektedirler; fakat bunlar programda hiç ele alınmamışlardır. Dolayısıyle burada sözü edilen özel mülk sahipleri kategorisi içine giremedikleri açıkça belirtilmelidir.

'Sömürülenler tarafından üretilen çalışma araçlarının ve servetin birikimi.'

'Servet', 1. çalışma araçlarını, 2. tüketim araçlarını kapsar. Dolayısıyla, servetin bir kısmını öteki olmadan zikretmek, sonra toplam servetten söz etmek ve bu ikisini bir ve ile birbirine bağlamak, gramer açısından yanlış ve gayri mantıkidir.» (age, sf:430-431)

Yukardaki alıntıyı, bizim «Program»a yönelttiğimiz eleştirilerin biraz «aşırı bir titizlik» olduğu düşünülebilir gerekçesi ile yaptık. Göstermek istedik ki, işçi sınıfının öğretmenleri program meselesinde, bu temel ideolojik belgenin hazırlanmasında nasıl ciddi ve titizdirler. Kolaylıkla iddia edebiliriz ki, biz İDD programının eleştirisini bu kertede «sıkı» tutmadık. Şayet yukarıda örneğini gördüğümüz gramer hatalarına kadar gitseydik daha eleştirecek pek çok nokta bulunurdu.

2.4. İDD'nin Genel İdeolojik Seviyesi

Oysa bu nitelikteki programın hazırlanışı için şöyle denmektedir:

«Bütün parti örgütleri bu tasarıyı incelediler, toplantılarında tartıştılar, önerilerini ileri sürdüler... Parti komiteleri, parti üyeleri program ve tüzük hazırlama eylemine böylece, olanaklar oranında demokratik ilkelere dayanarak sunulmasını bir başarı ve kol-

lektif çalışmanın bir örneği olarak nitelemektedirler.» (Günümüzde TKP, sf:81)

Demek ki bu program İDD çizgisindeki tüm parti üyelerinin katkısıyla gerçekleşmiş! Bu nokta İDD çizgisinin bütününün ideolojik seviyesi hakkında bir ipucu veriyor. Onca «kollektif çalışmaya» rağmen böyle bir belgenin ortaya çıkması ve ideolojik bunca kargaşanın giderilmemiş olması, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir noktadır. Zaten İDD çizgisinin program konusundaki kronik umursamazlığı, onun ideolojiye önem vermeyişinin başlıca delilidir. «Program»ın giriş bölümünde aynen şöyle denilmektedir:

2.5. Programsız Geçen Yıllar

«1932'de 4. Kongre değişen koşulları göz önüne alarak ikinci programın değiştirilmesini kararlaştırdı. Bazı sekterce eğilimleri olan ikinci program eskidi, günün yeni koşullarına uymaz oldu. 4. Kongrenin aldığı kararın uygulanması, yani üçüncü programın hazırlanması gecikti. Bu gecikmenin nedeni, sürekli ağır terör, çok zor gizlilik koşulları, parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin program ve tüzüğün yenilenmesi önerilerine aldırmamalarıdır.» (sf:4)

Geçmişin günümüzde devam eden kollarından biri olan İDD'yi 1932'den beri programsızlıkla eleştirmek, elbette ki haksızlık olur. Onun için 1932'den en az 1960'a kadar geçen sürede, bir türlü 4. Kongre'nin emrettiği yeni programın hazırlanmamasının sorumluluğu, bu dönemin henüz bilmediğimiz diğer icraatlarıyla birlikte daha farklı bir ekibin omuzlarında olması gerekir. Ama 1960 sonrası için, büyük ölçüde bu günkü İDD çizgisini ve onun önder kadrolarını sorumlu tutmamız gerekir. Demek ki bir sosyalist çizgi, İDD çizgisi 10 küsûr yıl boyunca, hatta 15 yıla yakın bir süre programsız çalışmış!

Burada bir işçi sınıfı partisi için programın önemi hakkında uzun uzun söz etmeyi, bu konunun ciddiyetini artık kesin olarak kavramış bu günkü kadrolar için gereksiz görüyoruz. Aşağıda, işçi sınıfının en büyük öğretmenlerinden birinden aldığımız şu cümle meselenin önemini vurgulamaya yetecektir:

«Bir program olmaksızın parti; her dönüm noktasında çizgisini cesaretle muhafaza edecek güce her fırsatta sahip, az çok bütünlük kazanmış bir siyasi bünye olarak mevcut olamaz.» (V. İ. Lenin, Seçim Kampanyası ve Seçim Platformu üzerine, İLKE s. 19/20 sf: 19)

Yukarıdaki özlü cümle hem programın önemini gösteriyor, hem daha da önemlisi programsızlığın nelere yol açacağına işaret ediyor. Ve dikkat edilirse, sanki önceden görülmüşcesine söylenen bu sözler, İDD çizgisinde eksiksiz olarak doğrulanıyor.

2.6. Program Konusundaki Özeleştiri İçten Değildir

Yeni programın hazırlanmasının bunca gecikmesini mazur göstermek için ileri sürülen gerekçeler de tatmin edici olmaktan uzaktır. 1960 sonrası yani merkezin yurt dışında olduğu —ki konumuzu doğrudan ilgilendiren bu dönemdir— süre boyunca «sürekli ağır terör» ve «çok gizlilik koşulları» gibi gerekçeler geçerli olamaz. O zaman geriye «parti yönetiminde uzun süre oportünistlerin» yeralması kalıyor. Bu gerekçe de pek inandırıcı değil. Bir işçi sınıfı partisinin en önemli meselesi olması gereken program hazırlanmasını, 10 küsûr sene savsaklayan «oportünistler» o partinin yönetiminde bu kadar uzun ka-

labiliyorsa orta yerde daha önemli bir aksaklık, temelden gelen bir bozukluk var demektir. Bu aksaklık, sosyalist hareketimizin incelenmesinde devamlı belirttiğimiz gibi İDD çizgisinin işçi sınıfı tabanına yerleşmemiş olmasından başka bir şey değildir. Parti yönetiminin «oportünistlerin» elinde olması gibi, kendisi sebep değil sonuç olan bir gerekçe ile mesele geçiştirilemez.

Kaldı ki bu gerekçenin ne ölçüde samimi bir özeleştiri olduğu noktası bir hayli kuşkuludur. İDD çizgisinin çok önem verdiği ve daha önceki bölümlerden birinde sözünü ettiğimiz 4 yazıdan 1968 tarihini taşıyanın da, yazarı aynen şöyle söylüyor:

«Leninci ilkeler TKP'nin program ve tüzüğüne temel olmuştur. Bu ilkeler onun savaş eylemlerine ışık tutar, savaşında ona klavuzluk eder.»

Yazı 1968 tarihli olduğuna göre, burada sözü edilen program, 4. Kongre'de «eskidiği, günün koşullarına uymaz olduğu» için değiştirilmesi kararlaştırılan program olsa gerekir. Çünkü yeni program bu tarihten 6-7 yıl sonra hazırlanmıştır. Peki, daha 1932'de eskimiş olduğu, yeni programın giriş bölümünde açıkça belirtilen bir program, nasıl olmaktadır da o tarihten 36 yıl sonra 1968'de ,İDD'nin «savaş eylemlerine ışık» tutmakta, «savaşında ona klavuzluk» etmektedir?

Bu sözleri söyleyen «parti yönetimindeki oportünistler»den biri olsa diyeceğimiz olmayabilirdi. Oysa İDD çizgisi 1968'de yazılan ve eskimiş ya da olmayan programın övüldüğü yazıyı, «her çeşit yanlışa karşı bir savaş bayrağı» olarak, hem de 1975 yılında takdim etmektedir. Üstelik aynı kişi 1974 yılında yaptığı bir konuşmada aynen şöyle demektedir:

«Bütün örgütler, tartışmalardan, eleştirilerden sonra aldıkları kararlarda bir olayı iyice belirtiyorlar: 'TKP'nin varlığı, politikası, ne yapacağı, nereye gideceği, stratejisi, taktiği artık aydınlığa kavuşmuştur. Büyük bir eksikliğin üstesinden gelinmiştir.' diyorlar. 'Artık TKP'ye girenler onun program ve tüzüğünün ne olduğunu bilerek giriyor.'

TKP, Partimiz, derbederlikten, program ve tüzüğüne uymamaktan çok çekmiştir, büyük zararlar görmüştür. Yıkımlar geçirmiştir. Artık bu tür başıbozukluğa son verilecektir. Örgütlenmek. Yığınlara bağlanmak. Parti tüzüğünün gösterdiği biçimde, o tipte, Leninci tipte örgütlenmek. En önemlisi savaşçı kadrolar yetiştirmek. Kırık dökük, derme çatma kadrolarla hiç bir şey yapılamaz. Kadrolar laklaklarla yetişmez. Devrimci kadrolar savaşların içinde yetişir.

Sıkı disiplin ve sıkı konspirasyona önem vermeyen bir parti örgütü, olsa olsa bir mahalle kahvesi olur. Biz böylesi bir tutuma, böylesi bir gidişe kesinlikle son vereceğiz. Ters tutumlara, ters görüşlere, pasifliğe, tembelliğe dayanacak yanımız kalmamıştır.» (agk, sf: 81-82)

Yukardaki alıntı, bütün içtenliği ile, İDD'nin durumunu «mükemmel» bir şekilde ortaya seriyor. Bir eksikliğin, bir hayli geç te olsa giderilmesi yolunda adımlar atılması olumludur.

Ama bütün bunlar büyük bir ciddiyetsizliği de ortaya sermektedir. Yazıları «Leninci ilkelerin, kitaplardan yaşama geçmesi yolunda ... savaş bayrağı» olacak kadar önemli bir kimse 1968 yılında olmayan bir programın kendilerine ışık tuttuğunu öne sürmekte, 1974'te ise «büyük bir eksikliğin üstesinden» gelindiğini belirterek yeni bir programa kavuşmanın mezi-

yetlerini saymaktadır. Keza programda da kırk küsûr yıl süren programsızlığa son verildiği açıkça belirtilmektedir. Böyle olunca kaale alabileceğimiz son gerekçe de, «parti yönetimindeki oportünistler» gerekçesi de geçerliliğini kaybetmektedir. O zaman söylenecek tek şey kalmaktadır. Özeleştiri gibi son derece önemli bir konuda dahi tutarlı ve ciddi olunamamıştır.

İDD'nin 10 küsûr yıl programsız «idare» etmesi, onun ideolojiye önem vermeyişinin çok açık bir başka belgesidir. Uzun yıllar sonra bir program hazırlamak ihtiyacını duyması dahi, bu programın kendisi bizzat ideolojik eksikliğin somut bir örneği olsa bile, olumlu bir gelişimdir. Ancak İDD sosyalist hareketimize gerçekten yararlı olmayı, onu daha ileri yönlendirmeyi samimi olarak istiyorsa, kusurlarını, eksikliklerini yüzeyden gerekçelerle geçiştirmek yoluna gitmemeli, bunlara yol açan temel faktörleri tesbit edebilmek için çaba göstermelidir.

2.7. İDD ve İşçi Sınıfı Partisinin Çalışma Tarzı/Anlayışı

İDD çizgisinin ideolojiyi hafife almasının önemli gestergelerinden bir diğeri de, işçi sınıfının partisinin çalışma tarzına ait görüşleridir:

> **«TKP'nin açık legal çalışması yasaklanmıştır. Bu en gerici yasak yüzünden bu parti gizli, illegal çalışmak zorunda kalmıştır.» (Günümüzde TKP, sf:43)**
>
> **«TKP, isteyerek illegal - gizli çalışmaya geçmemiştir. Gerici egemen çevreler, onların hükümetleri koydukları yasakla Komünist Partisini gizli çalışmak zorunda bırakmışlardır.» (agk, sf:64)**

Bu alıntılardan bir tanesi, bir yerde tesadüfen söylenip geçilmiş olsa, «sürç-ü lisan» denip üzerinde durulmayabilirdi. Ama 1975'de her biri «savaş bayrağı» ilan edilen 4 yazıdan ikisinde, ayrı ayrı ve kelimesi kelimesine aynı ibarelere rastlanmaktadır. Ve İDD'nin, işçi sınıfı örgütlenmesinin temel ilkelerini ciddiye almamasının somut ifadesidir. Zaten bu söylenenler, onun yaptığının yetkili ağızlardan ifadesinden başka birşey değildir.

Burjuvazi bir işçi sınıfı partisine legal çalışma imkanları tanır da, tanımayabilir de. Bunu, o ülkede, halkın sürdürdüğü, burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletme mücadelesinin eriştiği sosyal seviye tayin eder. Ama ne denli gelişmiş olursa olsun, burjuva demokrasisi aynı zamanda bir burjuva diktatörlüğüdür. Ve işler kendisi için sarpa sarmaya başladığında, gücü yetiyorsa faşizmi dayamakta hiç tereddüt etmez. Yüz küsur yıllık «Şili demokrasisi»nin başına gelenler, bunun taze ve acı örneğidir.

Burjuvazinin «demokratlığının» az veya çok olması **nicel** bir faktördür. Onun temel **niteliği** aynı zamanda burjuva diktatoryası olmasıdır. Bu nedenle işçi sınıfı örgütlenmesi de bu temel **niteliğe** bağlı olarak bilimsel **niteliğini** her zaman korumak zorundadır. Burjuvazinin az ya da çok gericiliğine bağlı olarak bir partinin çalışma şekli tespit edilemez. Burjuvazi iktidarda olduğu sürece parti, sürekliliğini garantiye alacak bir çalışma izlemek zorundadır. Bu durumda da partiyi bağlıyan sadece ve sadece işçi sınıfının **bağımsız ideolojisi** ve ondan kaynaklanan **bağımsız örgütlenmesidir.** Yoksa «zorla itildiğinden» şu veya bu yolu seçmek durumunda kalmakla, işçi sınıfı örgütünün çalışma ilkesi asla bağdaşamaz. İşçi sınıfı partisi hangi şart altında olursa olsun bütün imkanları en iyi değerlendiren örgüttür. Bunlardan

herhangi birini ihmal etmek burjuvazinin koyduğu sınırlar içinde kalmak sonucunu verir. Partinin sürekliliğini kapsamayan bir çalışma tarzı burjuvazinin «yeter» demesiyle son bulmaya yol açabileceği gibi, devrimci yaratıcılığı bir tarafa bırakan bir tavır da burjuvazi «yeter»ini kaldırana dek mevcut imkanları kullanmak şeklinde tezahür eder. İDD çizgisi bu ikincisinin somut örneğini vermektedir. Şüphesiz onun sürekliliğini sağlamış olması birinci durumla kıyaslanmıyacak bir olumluluğudur. Ama, tüm imkânları özellikle 1973 seçimlerinden bu yana denemeyip, hâlâ daha burjuvazinin sınırları ile kendini kısıtlamayı yeğ görmesi önemli bir hatadır. Gerçi burjuvazi, sınırını kendi isteği ile genişletecek değildir. Bu konuda tüm demokratlara görev düşmektedir. Ve önümüzdeki günlerde özellikle 141 ve 142'ye karşı sürdürülecek mücadele ile mutlaka müsait demokrasi ortamı yaratılacaktır. Ama, İDD'ye bu noktaya gelene değin de önemli görevler düşmekteydi. Ne yazık ki o, yeterli ideolojik formasyona sahip olmadığı için bu sorumluluğu kavrayamadı.

Bu noktanın sosyalist hareketimizde çok büyük önemi vardır. Şayet 1973 seçimleri sonrasının getirdiği şartlarda o, kendisine düşen sorumluluğun bilincinde olsaydı, başlıca çıkış noktası kendisi olmak lazım gelirdi. Hatta 1974 başından itibaren işçi sınıfının örgütlenmesi çağrısı ve girişimlerinde bu sorumluluğunu hatırlasaydı, sosyalist birlik meselesi bugünkü boyutlarından çok daha başka yerlerde olurdu. Ama o 1971 öncesindeki sorumsuzluğunu (veya çaresizliğini), 1974 sonrasında da sürdürmekte beis görmedi. Hiçbir yerde görülmemiş «aynı ülkede, birbirinden habersiz kardeş partiler» yaklaşımıyla meseleyi değerlendirmeye devam ettiği için, sosyalist hareketin dağınıklılığında başta gelen sorumluluk ve pay sahiplerinden biri oldu.

3. İDD'NİN POLİTİKASI

3.1. İdeolojisizlik Politikaya Akseder

İDD çizgisinin ideolojiyi bu kertede önemsemeyişinin getirdiği olumsuzluklar, ister istemez onun politikasına da aksetmektedir. Bilindiği gibi, bir sosyalist hareket, tüm çalışmaları için kendine işçi sınıfının bilimini klavuz edinmek zorundadır. Oysa İDD, sözde bütün iddialarına rağmen, ideolojiyi ciddiye almamasıyla, bilimi kendine rehber edinmek durumunda olmamıştır. Böyle olunca da politik hayatını tayin ederken ve politik seçimlerini yaparken, hemen çoğunlukla günübirlik «faydacılığa» başvurmak zorunda kalmıştır. Mücadelenin bütün boyutlarını bilimsel esaslar dahilinde zaman ve mekan perspektifi içinde bir diyalektik bütünlükte analiz etmek ve kavramak imkânlarına sahip olmadığı için, o anda en «faydalı» olarak gördüğüne yönelmeyi tek çıkar yol sanmıştır. Söz gelimi kendisine hiç bir faydası olmadığı için uzun yıllar programsız kalmış, ne zamanki Türkiye Sosyalist hareketi belirli bir aşamaya erişip te bir çizginin programsız daha fazla varlığını koruyamıyacağı anlaşılınca gene günübirlik «fayda» mülahazasıyla bir program hazırlamaya başlamıştır. Bu sefer de, hem yeterli ideolojik yetkinliğe sahip olunmadığı için, ama daha çok, sağlam bir ideolojinin henüz sonuç verici bir «faydası» görülmediği için —çünkü Tür-

kiye'de halen ,pek çok sapık akım ve derme çatma «ideolojiler» basbayağı «etkin» olabildikleri gibi, halen, ideolojiden çok subjektif faktörler bir hayli ağır basmaktadır— gene ideoloji önemsenmemiş, sosyalist hareketimizin bugün eriştiği boyutlarda değil kadro elemanlarının, sempatizanların bile tepkisini çeken bir «program»la, mesele geçiştirilmiştir.

İşte bilimsizliğin yol açtığı olumsuzluklar bu denli önemlidir. Bir adım atmak gerektiğinde, o adımın nasıl, yani hangi doğrutuda ne zaman ve ne gibi bir kapsamla atılmasının en doğru olacağını, somut şartların somut tahlilinden kalkarak, dünya devrimci hareketinin bütünselliği içinde, bilimsel olarak tesbit etmek, ancak sağlam bir ideolojiye sahip olmakla mümkündür. Şayet ideolojiye önem verilmemişse, böylesi bir durumdan «nasıl olursa faydalı olur?» sorusudan başka bir kıstas kalmamaktadır. Ve o an için «faydalı» olarak görülen pek çok şeyin, işçi sınıfının nihai çıkarları açısından hiç de faydalı olmadığı, aksine zararlı olduğu, bizzat hayatın, çoğu zaman da acımasızca getirdiği derslerle anlaşılır. Bune mukabil, bugün içinde «ne faydası var ki?» diye tepki gören, hatta fayda değil «zarar» getireceği ileri sürülen pek çok karar ve davranış vardır ki, işçi sınıfı biliminin ışığına sıkı sıkıya bağlı kalındığı için hareketi mutlaka zafere götürür.

3.2. İşçi Sınıfının Bağımsızlığı Zedelenir

Politikanın tespitine «fayda» mülahazası hakim olduğunda, çoğu zaman zedelenen işçi sınıfının bağımsız çizgisi olmuştur. Geçmişte ve halen sosyalist hareketin çektiği sıkıntıların başlıca kaynağını bu mesele oluşturmaktadır. Hemen çoğu zaman, «cılız» sosyalist hareketin, diğer «ilerici», «demokrat» veya «devrimci» hareketlerin peşine takılmasının, «koruyucu» kanatları altına girmesinin onu güçlendireceği ve böylece, «faydalı» bir iş yapılmış olduğu düşünülmüştür. Ve her zaman da, bu gerekçe ile yapılanların sonu hüsran olmuştur. Dünya devrimci pratiğinin de defalarca göstermiş olduğu gibi, takipçilik politikası sosyalist hareketin güçlenmesini sağlamadığı gibi, onun toplumsal muhalefetin cazibe merkezi haline gelmesini de engellemiştir.

İşte İDD çizgisinin ideolojisizlikten kaynaklanan politikasının yol açtığı en önemli mesele, işçi sınıfının bağımsız tavrından vermiş olduğu tavizdir.

3.3. İDD'nin Asgari Hedefi: İleri Demokratik Devrim

3.3.1. «İleri Demokratik Düzen»den ne kastedilmektedir?

Daha önceki bölümlerde verilen alıntılardan da görüldüğü gibi İDD çizgisinin temel politik hattını oluşturan, programda da belirtildiği gibi, «ileri demokratik devrim» hedefidir. Yine programda «ileri demokratik devrim»le gerçekleştirilecek «aşama» ya «ileri demokratik düzen» adı verilmektedir. Gerek programında gerekse diğer belgelerde «ileri demokratik devrim»in —ya da «düzen»in— derli toplu bir tarifini bulmak mümkün olmamaktadır. Ancak, «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek güçlerden veya «ileri demokratik düzen»de yerine getirilecek görevlerden hareket edilerek, bir fikir edinmek mümkün olmaktadır. Ne var ki, bu meselede de ideolojik keşmekeş devam ettiği için, pek çok çelişik nokta, net bir görünüm elde edilmesini engellemektedir.

1975 yılında şöyle denmektedir:

«Önümüzdeki devrimci aşama olan ulusal demokratik devrimde..» (a.y. sf: 6)

1974 Mayısında ise şöye deniyordu:

«Söz konusu olan deyimler değil, prensiplerdir. TKP'nin Milli Demokratik Devrim veya İleri Demokrasi Aşaması deyiminden çıkardığı anlam başka, MDD'cilerin çıkardığı anlam başkadır.» (Atılım)

Öte yandan yine 1975'de yayınlanan programda, «ulusal» veya «milli demokratik devrim» deyimleri yerini «ileri demokratik devrim»e terketmiş görünmektedir. Buna mukabil «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek güçlerin «ulusal demokratik cephe birliği»nden söz edilmektedir. Okurlarımız hatırlayacaklardır, yazımızın baş kısmındaki alıntılar, İDD'nin politik önerilerinin odaklaştığı noktanın «mili demokratik cephe» veya «ulusa demokratik cephe» olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar bir araya gelince, «ileri demokratik devrim», «ulusal demokratik devrim», veya «milli demokratik devrim»den hep aynı şeyin kastedildiği anlaşılmaktadır.

Bu önemli bir ideolojik gafdır. Ama ideoloji önemsenmeyince gaf yapıldığının da farkında olunmaz.

3.3.2. İleri Demokrasi Nerelerde Geçerlidir?

Bilindiği gibi «İleri demokrasi» **ileri kapitalist ülkeler,** bir anlamda emperyalist metropoller için, bu ülkelerin somut şartlarından kalkılarak, bilimsel olarak tespit edilmiş bir hedeftir. Ve işçi sınıfının birliği, tüm çalışanların tekelci kapitalizme karşı seferber edilmesi ve böylece sosyalist devrimin ön şartlarının yaratılması ilkelerinden kaynaklanmaktadır.

Komünist ve İşçi Partileri 1969 Moskova Toplantısı Ana Belgesinin ilgili bölümünde şöyle denilmektedir:

«Kapitalizmin çok geliştiği ülkelerin işçi sınıfı, son olaylarında doğruladığı gibi, bütün antiemperyalist demokratik hareketin, devrimci mücadelenin başlıca itici gücü olmuştur. İçinde bulunduğumuz dönem, işçi sınıfı ve çalışan halkın geniş yığınları tarafından yalnız ekonomik değil politik amaçlı hareketlerle de damgalanmıştır.

...Sağ ve «sol» oportünistlerin tam tersine olarak Komünist ve İşçi Partileri ekonomik ve sosyal istekler ve ileri bir demokrasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta, ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmektedirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilecek savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosyalizmin zorunluğu bilincini geniş yığınlara aşılayacaktır.

Bu yeni durumda işçi sınıfının birliğini sağlamak acil bir görev olmuştur. ... İşçi sınıfının birliğine kesin bir önem veren komünistler ise, bugün ileri demokratik bir rejimin, gelecekte ise sosyalist sistemin kurulması için, komünistlerle sosyal demokratların işbirliğini gözetmektedir.» (sf:43-45)

Açıkça görüldüğü gibi «ileri demokrasi», gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülmüş bir hedeftir. Zaten böyle olduğu için de, bugün bu türden ülkeler özellikle batı avrupa ülkeleri için geçerlidir ve bu ülkelerin işçi sınıfı partilerinin programında yer almaktadır.

3.3.3. Milli Demokratik Devrim Nerelerde Geçerlidir?

Milli demokratik devrim —ki u-

lusal demokratik devrim de ayni anlama gelmektedir; sadece milli kelimesi türkçeleştirilmiştir— ileri demokrasinin aksine geri ülkeler için öngörülmüş bir hedefi işaret etmektedir. Bir ülkede milli demokratik devrim hedefinin geçerli olabilmesi için o ülkenin herşeyden önce emperyalizmin sömürü ve tahakkümü altında olması gerekir. Bu sömürü ve tahakküm, o ülkenin tam veya yarı sömürge biçiminde olmasıyla tezahür edebileceği gibi, o ülke şeklen siyasi bağımsızlığına sahip olduğu halde tüm ilişkileri onu emperyalist sömürü ağına bağlıyor olabilir. Ancak tek başına bu şart o ülke için geçerli olan hedefin milli demokratik devrim olarak tespitine yetmez. O ülke ayrıca kapitalizmin bir hayli geri, ve köklü bir burjuva demokratik dönüşümü gerektirecek ölçüde feodal kalıntıların etkin olması gerekir. Yani, o ülkede yeni gelişmekte olan kapitalizmin temsilcileri, hem geçmişin temsilcilerine, feodallere karşı mücadele ederken, hem de milli bir iç pazar yaratılmasını engelleyerek kendilerinin palazlanmasının önüne geçen emperyalizmle savaş vermek zorundadırlar. Bu çeşitten ülkelerde emperyalizmle kapitalizm öncesi güçlerin temsilcileri kesin bir işbirliği içinde olduklarından, yeni gelişmekte olan burjuvaziye, bu şartlar altında tek yol kalmaktadır. Hem **demokrat**, hem de **milli** olmak.

Elbetteki bu söylediklerimiz burjuvazinin bir kesimi için geçerlidir. Emperyalizm, geri bir ülkeye girmesiyle birlikte burjuvazi içinde de kendisine müttefikler bulur. Milli burjuvazi, işbirlikçi burjuvazi adını alan bu zümreyi de mücadelesinin karşısında bulmakta gecikmez.

Bu, sosyal objektivitenin yarattığı somut bir durumdur. Yani güçlü feodal artıkları altetmek zorunda olan genç burjuvazi, karşısında emperyalizmi de bulur. Anti-feodal görevleri, onu ayni zamanda anti-emperyalist kılar. Nasıl ki milli pazarın yaratılmasında, karşısında bulduğu emperyalizmin baş müttefiki feodal kalıntılara karşı daha uzlaşmaz bir tutum içine giriyorsa.

Ne kadar az gelişmiş olursa olsun kapitalizmin bulunduğu bir ülkede işçi sınıfı da olacaktır. Ve işçi sınıfının bulunduğu her ülkede kapitalizm ne denli geri, üretici güçler ne ölçüde az gelişmiş olursa olsun, 1917 Büyük Ekim Devrimi'nden bu yana doğrudan sosyalizme yönelmek imkânı çıkmıştır. Bu açıdan her ülkenin işçi sınıfı, siyasetini nihai kurtuluşa giden yolda, ama ülkenin somut şartlarını hesaba katarak tespit etmek durumundadır. Bu siyasetin ana doğrultusu ise hangi ülkede olursa olsun, **dünya devrimci sürecinin baş düşmanı olan emperyalizmin yenilgiye uğratılması**, ülkeden kovulmasıdır. Bu temel ilke ise, o ülkede emperyalizme karşı olan toplum kesimlerinin tümü ile anti-emperyalist mücadeleye seferber edilmelerini şart koşar. Şayet anti-emperyalist mücadelenin verildiği ülkede feodal kalıntılar güçlü ise, emperyalizm - feodal güçler ittifakının karşısında yer alan ulusal burjuvazinin de objektif olarak devrimci ittifak içinde yeri vardır. Vu bu objektif durum o ülkede emek-sermaye çelişkisini ikinci plana iterek, işçi sınıfıyla ulusal burjuvazinin ayni saflarda yer almasını mümkün ve zorunlu kılar.

Özetlersek, bir ülkede milli demokratik devrim hedefinin geçerli olabilmesi için o ülkede feodal kalıntıların burjuvaziyi devrimci saflara itecek kadar güçlü, yani demokrasi mücadelesinin özünün **anti-feodal** olması gerekir. Bu nedenle milli demokratik devrim, bilimsel literatürde anti-emperyalist ve anti-feodal olarak vasıflandırılmış ve gene bu ne-

denle ülkemizde feodalitenin varlığını ispat için çeşitli çarpıtmalar yapılmıştır. Halâ daha Türkiye için geçerli devrimci aşamanın milli demokratik devrim olduğunu savunanların bir bölümü, Türkiye'nin «yarı feodal» bir ülke olduğunu ileri sürmek «zorunda» kalmaktadırlar.

İDD çizgisinin «ileri demokratik devrim»le bir ve ayni gördüğü, «milli demokratik devrim», işçi sınıfının biliminde işte böylesine ötekinden bambaşka hedefleri gösterir. Ama İDD çizgisi için ideoloji önemli olmadığı için bu denli büyük gaflar da bir «mahzur» teşkil etmez.

3.3.4. İleri Demokratik Devrim : Milli Demokratik Devrim

Acaba İDD, bir ve ayni anlamda kullandığı «milli demokratik devrim» le «ileri demokratik devrim»den hangisini geçerli görmektedir Türkiye için? Burada onun deyişiyle «deyimler»i bir kenara bırakıp «prensipler» e bakmaktan başka çaremiz kalmamaktadır.

> **«İleri demokratik devrim» aşamasında «bütün ulusal, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümler gerçekleştirilecektir.» (program, sf:13)**
>
> **«...işçi sınıfının, köylünün ve orta tabakaların da katılmasıyla, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal halk devrimini gerçekleştirmeyi..» (a.y. sf:28)**
>
> **«Orta tabakaların, milli burjuvazinin anti-emperyalist, anti-feodal ve anti-faşist yanı daha da ortaya çıktı. Bu gelişme işçi sınıfının, köylülerin ulusal ve sosyal kurtuluş savaşında yeni yeni müttefikler kazanmasına, ulusal demokratik bir cephe hareketinin doğmasına elverişli bir ortam yaratıyor.» (a.y. sf:22)**
>
> **«Komünist Partisi, memlekette bütün ilerici ,halkçı, anti-emperyalist, anti-feodal güçleri işçi sınıfının savaşıyla bağlamak...» (Günümüzde TKP, sf:6-7)**
>
> **«Komünist Partisi ulusal bağımsızlık direnişinin ön sıralarında yer alıyor Ulusal Demokratik Cephe ülkü ve ilkelerini bütün anti-emperyalist, anti-feodal güçlere, örgütlere maletmeye çalışıyor. ...Ulusal Demokratik Cephe, ...ulusal nitelik taşıyan burjuvaziyi de kapsamına alır. Bu burjuvazi de ezildiği için yabancı ve tekelci burjuvaziye, emperyalizme derebeylik kalıntısı ilişkilere karşıdır.» (agk, sf:51)**
>
> **«Milli burjuvazi, derebeyliğe, emperyalizme karşıdır.» (agk, sr:72)**

Görüldüğü üzere, İDD çizgisi «ileri demokratik devrim» ya da «ulusal demokratik devrim» kavramlarını, ileri demokrasi yerine değil genellikle milli demokratik devrim yerine kullanmaktadır. Bu nedenle ileri kapitalist ülkeler için geçerli olan **ileri demokrasinin** ülkemiz için neden geçerli olamıyacağını, Türkiye ileri kapitalist bir ülke, emperyalist bir metropol olmadığı için bir ölçüde açık olan bu noktayı burada ele almayacağız. Her ne kadar İDD çizgisi, özellikle son zamanlarda bol bol «ileri demokratik bir düzen» şiarını kullanıyorsa da biz, programdan ve «savaş bayrağı» yazılarından açıkça görüldüğü üzere İDD'nin günümüz Türkiye'si için önerdiği ulusal demokratik devrim'in geçerli olup olmayacağını ve önerilen biçimiyle ve izlenen politikasıyla ne demeye geldiğini inceliyeceğiz.

3.4. Ulusal Demokratik Devrim Türkiye İçin Geçerli Değildir

Geçmişte Milli Demokratik Devrim tezi üzerine bir hayli tartışmalar olduğu bilinir. Bugün ise artık bu mesele aşılmıştır. Milli demokratik devrim hedefinin günümüz Türkiye'

si için geçerli olmadığı açıkça görülmüş ve bir kenara bırakılmıştır. Çünkü bugün ülkemizde ne mücadelemizin demokratik niteliğinin özünde anti-feodal olmasını gerektirecek güçte feodal kalıntılar bulunmaktadır, ne de bu feodal kalıntılara savaş bayrağını açmış ve anti-emperyalist bir tutum içinde olan burjuva kesimleri!.. **Kısacası, Türkiye artık yarı feodal bir ülke olmadığı gibi bugün Türkiye'de toplumsal etkinliğe sahip bir milli burjuvazi bulunmamaktadır.** O halde milli demokratik devrim hedefi de Türkiye için geçerli değildir.

Türkiye'nin yarı feodal bir ülke olmadığı, artık bilimsel olarak ispatlanmıştır. Maocu sapıklar dışında da zaten böyle bir iddia ileri süren pek kalmamıştır. Hatta bugün kapitalizmin erişmiş olduğu seviyede, mevzii bazı yerler dışında Türkiye, hemen tamamiyle feodal artıklardan temizlenmiştir. Bugün gerek ekonomik, gerek sosyal yapı içindeki kapitalizm öncesi ilişkilerin etkinlikleri çok azdır. Üst yapı kategorilerinde kapitalizm öncesinin bir ölçüde yaşıyabilecek bir alan bulması, hem emperyalizme bağımlı kapitalizm tarafından da benimsenip karşı çıkılmaması hem de üst yapının bazı kategorilerinin geçmişin ağır mirasından kurtulması için uzun bir süreye ihtiyaç göstermesi nedeniyledir. Ve bu olgu da, daha çok faşizmin güçlenmesi için elverişli ortam yaratmaktadır.

3.5. Demokrasi Mücadelesinin Özü Halkçıdır.

Demek ki, bugün mücadelemizin temel şiarlarından biri olan **DEMOKRASİ'nin özü, anti-feodal değildir.** Genelinde burjuva nitelikli olan demokrasi kategorisi, günümüz Türkiye'sinde, başta gelen karşı-devrimci güç olan tekelci burjuvazinin faşizme kadar uzanan anti-demokratik niteliğini hedef aldığından ,tüm halkın, demokrasiden yana bütün anti-faşist toplum kesimlerinin çıkarlarını kapsadığından, **halkçı** bir özü ifade etmektedir.

3.6. Türkiye'de Ulusal Burjuvazi Bulunmamaktadır.

Gelelim ulusal burjuvazi meselesine. «Program»da şöyle deniyor:

> **«Burjuvazi içinde ayrışma süreci hızlanıyor. Ulusal burjuvazinin, orta tabakaların, işbirlikçi burjuvazi, emperyalizm ve yabancı sermaye ile çelişmeleri, çatışmaları artıyor, sertleşiyor. CHP ile gerici partiler arasındaki boğuşma bu çatışmanın açığa vurulmasıdır.» (sf:7)**

İDD çizgisine göre Türkiye'de siyasi platformda CHP tarafından temsil edilen ve «Ulusal Demokratik Cephe»de yeri olan bir milli burjuvazi vardır. Bu «ulusal burjuvazi» anti-emperyalist ve anti-feodaldir. Ancak ikili bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda «sömürücü sınıftan olduğu için köklü devrimlerden» korkar. «Bu burjuvazinin olumlu, ilerici yönünü, niteliğini olduğu gibi, gerici, tutucu, sömürücü niteliğini de gözden kaçırmamak gerekir.»

Gerçekten Türkiye'de İDD'nin gördüğü ve göstermek istediği evsafta bir burjuvazi var mıdır?

Bu soru doğrudan ülkemizin, toplumumuzun yapısına değgindir. Yani somut bir durumun tesbitine dayandığı için, bu iddianın doğru olup olmadığının belirlenmesi son derecede kolaydır. Toplumsal **kesitimizde** bir kısım sosyal, ekonomik ve politik ilişkilerin tespitine dayanır. Bu olguları teker teker inceleyelim.

3.6.1. Ekonomik Göstergeler

Birincisi, bugün Türkiye'de yabancı sermayenin rekabetine karşı

koyamadığı için çökmekte olan bir imalat kolu veya bir kapitalist üretim alanı yoktur. Böyle olunca da yabancı sermaye rekabeti veya ithalat nedeniyle iflas etmekte olan sermayedarlar zümresi bulunmamaktadır.

Ya da mevcut imalat alanlarında yabancı sermaye ile rekabet etmek imkanı olmadığı için, el atılamayan yatırım alanlarına yatırım yapmak isteyen, fakat gümrük vb. sınırlamaları yapmak elinde olmadığı için bu duruma karşı çıkan bir müteşebbisler zümresi de yoktur.

Veyahut ta, «Mevcut Türkiye ekonomisi, bütünüyle emperyalist kapitalizme bağımlı hale getirilmiştir. Bu haliyle bu ekonomi, dünya kapitalist sisteminin tamamlayıcı bir parçası görevini görmektedir. Bağımlı gelişme ise ekonomiyi çökertmektedir. Bu durumun mutlaka önlenmesi gerekir. Bu ise başta ağır sanayi olmak üzere, kendi sanayimizi, kendi toplumumuzun çıkarları doğrultusunda ve emperyalizmden bağımsız olarak kurmamızı gerektirir.» diyen bir burjuva kesimine rastlanmamaktadır Türkiye'de!..

Bir başka nokta da, tekelciler dışında kalan burjuvazinin emperyalist sömürüye karşı bir tavır aldığına hiç rastlanmamış olmasıdır. Şimdiye değin tek bir «teşebbüs erbabı» dahi görülmemiştir ki, tekelci burjuvaziye ve emperyalizme karşı çıkıp, «Bu ülkede yaratılan artı-ürünün yurt dışına aktarılmasında işbirliği yapıyorsunuz. Ben buna karşıyım. Bu ülkede yaratılan toplam değerin sınırlar içinde kalmasını, emek gücünün bütünüyle benim kontroluma girmesini istiyorum.» demiş olsun!

İşte ekonomik açıdan bütün bu belli başlı kıstaslar, Türkiye'de milli denebilecek nitelikte bir burjuvazinin bulunmadığının kanıtlarıdır. Tabii ki, yukarıda somutlamak için verilmiş, örnekle açıklama metodu, aslında objektif toplumsal durumların gözler önüne serilmesi için başvurulmuş bir anlatım yoludur. Zaten Türkiye ekonomisinin bugün erişmiş olduğu noktada, milli burjuvazi diye bir katagorinin toplumsal olarak yeri yoktur.

3.6.2. Sosyal ve Politik Göstergeler

Ekonomik göstergelere sosyal ve politik göstergeleri de ilave edebiliriz. Bu konuyu fazla uzatmadan hemen belirtelim ki en azından 1950'lerden bu yana hiç bir burjuva kesiminden tek bir anti-emperyalist tepki gelmiş değildir. Özellikle toplumumuzun son 15 yılında, 1960 ların başından bu yana anti-emperyalist hareket büyük gelişmeler kaydetmiş olmasına rağmen, objektif olarak anti-emperyalist olan toplum katlarının hepsi çeşitli dozajlarda seslerini yükseltmelerine karşılık, burjuva menşeli bir tek anti-emperyalist çıkış olmamıştır. Böylesi bir olgunun tesadüf olmasının imkânsızlığı bir yana, objektif olarak anti-emperyalist olması gereken zümrenin, yeterince «bilinçlenmediği» için tavrını göstermemekte olduğu şeklindeki «açıklamalar» ise tamamiyle yakıştırma olmaktan ileri gitmez. Çünkü varlığına inanılan milli burjuvazinin, milli demokratik cephede yerini alması için kendisine o kadar çok çağrı çıkartılmıştır ki...

İDD çizgisi, daha sonra yeri geldikçe açıklayacağımız nedenlerle, Türkiye'de bir milli burjuvazi olmasını kendi politikası açısından uygun görmektedir. Şüphesiz ki bir politikanın düzgün yürütülebilmesi için onun geçerli olacağı elverişli şartların bulunması istenir birşeydir. Ama, politikanın başarıya ulaşması için bu «istenir» olan şartların gerçekten varolması gerekir. Hele sosyal meselelerin çözümü için yapılan girişimlerde bu nokta, başarının asgari şartıdır. Yüzeydeki bir takım belirtilerle ya-

pılacak yakıştırmalar ve buradan hareketlenerek tesbit edilecek strateji ve taktikler, kısacası politika, şayet bilimsel bir somutluktan değil, kendi varsayımlarımızdan kaynaklanıyorsa, yenilgi kaçınılmazdır.

Oysa işçi sınıfının elinde, onu zafere götürecek olan bir bilimi vardır. Şayet somut bir takım incelemeler imkânı bulunamıyorsa, «anayurt» un gerçek şartlarını yerinde incelemek ve bilmek imkânları elde edilemiyorsa, kategorik bilimsel çıkarsamalar bile, bize Türkiye'de «milli burjuvazi» aramanın abes olduğunu gösterebilir. (Gerçekten bugün Türkiye'de milli burjuvazi aramak, Sovyetler Birliği'nde veya Birleşik Amerika' da ayni şeyi ,milli burjuvaziyi aramak kadar anlamsız bir şeydir.

3.6.3. Burjuvazinin Milliliği Nereden Kaynaklanır?

Millet kategorisinin insanlık tarihine, kapitalizmle birlikte girdiği bilinen bir gerçektir. Ve milliyetçiliğin yeryüzündeki ilk temsilcileri ve savunucuları burjuvalar olmuştur. Kapitalizmin ilk gelişme dönemlerinde, kapitalizme geçen ülkelerin burjuva sınıfları, kendi iç pazarlarını, sadece kendi sömürü alanı haline getirebilmek ve bu durumda muhafaza edebilmek amacıyla milli sınırları oluşturmalar ve bu pazarı koruyabilmek amacıyla milli sınırlar içinde kalan halkın tek bir millet olarak birliğini sağlamışlardır. Üretici güçlerin alabildiğine geliştiği yeni bir üretim tarzının bu ilk dönemlerinde, geri olanı temsil eden feodalitenin ortadan kaldırılması zorunluluğu, yeni olanların, burjuvazi ile işçi sınıfının ve bunlara ilaveten eskinin ezileni köylülüğün işbirliğini mümkün kılmıştır. Üstelik, kapitalizmin çelişkilerinin yeterince kristalleşmemiş oluşu, özellikle üretimdeki sosyalleşme ile üretim araçları üzerindeki mülkiyetin özelliğinden kaynaklanan temel çelişkinin derinleşmekten bir hayli uzak yapısı, bu oluşuma yardımcı olmuştur. Ve burjuva ideolojisinin yönlendiriciliğinde, burjuvasıyla, işçisiyle, küçük burjuva katmanlarıyla bir halkın tek bir millet halinde birliği sağlanabilmiştir.

3.6.4. Geri Ülkelerin Ulusal Burjuvazisi

Benzeri bir gelişmeye sömürge veya yarı sömürge ülkelerde yaşayan halklarda da rastlamak mümkündür. Bu gibi ülkelerde yaşayan halklar sömürgecilere karşı başkaldırdıklarında, hemen genellikle emekleme adımlarını atmakta olan kapitalizmin ürünü genç burjuvaziyi de aralarına alan bir uluslaşma sürecine girmişlerdir. Bu burjuvazinin, sömürgeciliğe ya da emperyalizme karşı tavır almasında, ulusal başkaldırmaya katılmasında veya başı çekmesinde etken olan faktörleri şöylece sıralamak mümkündür.

Biricisi, sömürgeciliğin veyahut emperyalist işgalin, o ülkenin tarihsel gelişimini engellemesidir. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ülkeler ve kıtalar arası etkileşimin eskisiyle kıyaslanamayacak boyutlara eriştiği bu çağda, bir ülkenin kapitalizm öncesi şartlarda yaşaması mümkün değildir. Gerçi sömürgecilik ve emperyalizm girdiği bir ülkenin geri yapısının çözülmesinde etkin olur ama, o ülkenin ekonomik imkânlarını tümüyle kendi çıkarları doğrultusunda har vurup harman savurduğu için de, ülkeyi baştan sona tahrip eder, halkını da büyük bir sefaletin kucağına atar. İşte bu maddi şartlar, üretici güçlerin gelişmesine yol açması gereken yeni ilişkilerin ayni zamanda onların tahribine de yönelmesi, sömürgeci veya emperyalist yağmaya karşı çıkan yerli bir burjuvazinin meydana çıkmasını ve anti-kolonyalist veya anti emperyalist saflarda yer almasını mümkün kılar.

İkincisi, sömürgecilerin veya emperyalistlerin o ülkedeki egemenlerle yaptığı işbirliğidir. Bu işbirliği genellikle kapitalizm öncesinin egemen güçleriyle yapıldığı için, yabancı tekellerin doğrudan temsilcisi veya yerli ortağı kompradorlar veya işbirlikçiler dışındaki burjuvazi emperyalizme karşı tavır aldığında, feodaler başta olmak üzere gerici egemen güçleri de karşılarında bulurlar. Zaten kapitalizmi geliştirmek misyonu, şu veya bu şekilde geçmişle hesaplaşmayı, bu ise geçmişin devamından yana olan prekapitalist egemenleri tesirsiz kılmayı gerektirir. Bu durum da, burjuvazinin bir bölümünü hem sömürgecilere veya emperyalistlere, hem de kapitalizm öncesi egemenlerine karşı diğer toplum kesimleriyle ittifaka zorlar.

Üçüncüsü, bir ülkede sömürgecilerin ya da emperyalistlerin somut varlığı ve sömürü ve baskıyı bizzat yönlendiriyor durumda olmalarıdır. Sömürü ve baskının böylesine açık ve hayasızca olduğu şartlarda, burjuvazinin bir bütün olarak, aynı dili konuştuğu, aynı gelenekleri paylaştığı bir halkı karşısına alması kolay değildir. Subjektif bir faktör olmasına rağmen bu olgunun geçmişte önemli tesiri olmuştur. Bugün emperyalizm, devrimci güçlerin yükselen mücadelesinin de etkisiyle, «kolonyal şapkalı müstemleke valisi»nde sembolleşen açık sömürüsünü, dünyanın hemen her yerinde terketmiştir.

Bir dördüncü faktör de, o ülkede kapitalizmin gelişkinlik seviyesidir. Şayet kapitalizm geri bir seviyede ise ulusal kurtuluştan sonra kapitalist gelişme açısından «elverişli» şartlar var demektir. Çünkü, bir kere kapitalist gelişmenin karşısına çıkacak temel güç, işçi sınıfı, hem nitel hem de nicel açıdan henüz yetersizdir. Hem de, yeniden emperyalist sömürünün ağına düşülmesine yol açması kaçınılmaz olan kapitalizm, kapitalizm öncesine kıyaslandığında, geçici de olsa «toplumsal bir gelişmeyi» getirebilmektedir. O ülkede kapitalizm yeni olduğu, az gelişmiş olduğu oranda maddi toplumsal şartlar, yerli burjuvazinin ön plana çıkmasına yarayacak «elverişli» bir ortam yaratmakta bu burjuvazinin ulusal saflarda yer alması için teşvik edici olmaktadır. İşte kapitalist gelişme ne ölçüde geri ise, yerli burjuvazinin ulusal cephede yer alması o ölçüde mümkün olabilmektedir.

Nihai ve beşinci bir nokta da, dünyadaki sosyalizm - kapitalizm mücadelesinin erişmiş olduğu merhalenin duruma etkisidir. Ekim Devrim'inden önceki tüm milli kurtuluşçu hareketlerde, kompradorlar dışındaki yerli burjuvazi, hemen istisnasız ulusal saflarda yer almışlardır. Çünkü o dönemde bu gibi geri ülkeler için kapitalizme yönelmekten başka çare bulunmuyordu. Ancak Ekim Devrimi ile birlikte yeryüzünde tek sosyalist ülkenin varlığı, durumu kökten değiştirmiş ve emperyalizme bağımlı ülkeler için, kapitalizm mutlaka yaşanması zorunlu bir aşama olmaktan çıkmıştır. Emperyalizmin ulusal kurtuluş hareketlerinin b a ş düşmanı olması olgusu, ulusal kurtuluş hareketiyle sosyalist ülkenin (daha sonra sosyalist sistemin) dünya devrimci süreci içinde birlikte mücadele yürütmelerinin objektif temelini oluşturmuştur. Artık, sosyalist ülkenin (veya ülkelerin) yardımıyla emperyalizmi kesin olarak yenilgiye uğratma imkânının çıkması, ulusal kurtuluşcu hareketlerin dünya devrimci süreci içinde sağlamca yer almasını sağlarken, işçi sınıfı öncülüğünde olmayan hareketlerin dahi, sosyalist ülke (ülkeler) ile dostluk ilişkilerini kurtuluştan sonra da sürdürmelerini mümkün kılmıştır. Kurtuluştan sonra kapitalist bir kalkınma yolunun seçilmesinin, önünde sonunda emperyalizmin

ağına düşülmesine yolaçacağını gören uluslar, yeni kurtuldukları bir durumla ilerde karşılaşmamak için kapitalist olmayan yoldan gelişme yollarını denemeye başlamışlardır. İşte bu olgu da, yani emperyalizmin sömürü ve baskısından kurtulduktan sonra kapitalizmin geliştirilmeden atlanması imkanının ortaya çıkması ve bu doğrultuda bir hayli girişimler olması da, toplumsal olarak gelişiminin kısıtlı ve varlığının güvenceden yoksun olabileceğini düşünen yerli burjuvazinin, Ekim Devrimi'nden bu yana yer alan milli kurtuluşçu hareketlere eskiden olduğu ölçüde aktif katılmasını engelleyen bir faktör olmuştur.

İşte yukarıda sıraladığımız faktöler, sömürge, yarı sömürge veya emperyalizme bağımlı ülkelerde milli nitelikte bir burjuvazinin mücadeleye şu veya bu ölçüde katılmasını ya da katılmamasını sağlamışlardır.

Kapitalizmin ilk dönemlerinde özellikle batıda görülen uluslaşmalarda, burjuvazi bu uluslaşmanın başını çektiği halde ona milli denilmesi gereği duyulmamıştır. Çünkü o dönemde çeşitli ülkelerin burjuvazilerinin «milli» nitelikleri ağır bastığı gibi, bizzat burjuvaziden kaynaklanan milliliğin vurgulanması bir tekrardan başka bir anlama gelmezdi. Oysa kapitalizmin bir dünya sistemi halinde bir hayli gelişip yaşlanmasından sonra geri ülkelerde ortaya çıkan ulusal kurtuluş hareketleri döneminde hem kapitalist ülkelerde burjuvazilerin ulusallıkları, yerini büyük ölçüde uluslararasıcılığa bıraktığı gibi, hem de geri ülkelerde bu burjuvaziye bağlı komprador veya işbirlikçi burjuvalar oluşmuştur. İşte bu şartlar, geri ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinde yer alan burjuvazinin farklılığını göstermek amacıyla bir **ulusal burjuvazi** kavramının bilimsel literatüre getirilmesini zaruri kılmıştır.

3.6.5. Türkiye'de Bugün Ulusal Burjuvazi Neden Kalmamıştır?

Şimdi, buraya kadarki genel açıklamalarımızı göz önünde tutarak, Türkiye'de neden bir ulusal burjuvazi bulunamıyacağını bir kez daha gösterelim. Türkiye bundan yarım yüzyıl önce bir ulusal kurtuluş savaşından geçmiştir. Bu savaşın başarıyla sonuçlanmasında, Büyük Ekim Devrimi sonrasında yer alması ve bu Devrim'le kurulan, dünyanın ilk sosyalist devletinin yardımını sağlaması önde gelen faktörler olmuştur. Ulusal kurtuluş savaşı sırasında Türkiye geri bir tarım ülkesiydi. Sanayiin, özellikle imalat sanayiinin, ekonomi içindeki yeri hiç mertebesindeydi. Tarımdaki kapitalistleşme ise, çok dar bazı bölgeleri kapsamaktan ileri gitmiyordu. Kapitalist açıdan bütün bu geriliğe rağmen, ulusal kurtuluş savaşı gene de burjuvazinin damgasını taşıdı. Osmanlı feodalitesinin çöküşü döneminde hız kazanan imparatorluk toprağı üzerindeki ulusal kurtuluşçu hareketlerin, batıdan gelen burjuva ideolojik girişlerle birlikte Türk uluslaşmasını da bir süreç içine sokması kaçınılmazdı. Komprador burjuvazinin sarayla, yani feodalite ile birlikte emperyalizmin yanında yer almasına karşılık, çoğuluğu ticaret sermayesine dayanan çiçeği burnunda Anadolu burjuvazisi, ulusal kurtuluş savaşından sonra Türkiye'nin kapitalizme daha da yönelmesinde başta gelen toplumsal güç oldu. Burjuva milliyetçiliğinin kesin etkisindeki küçük burjuva aktif kadrolar ise, zaten «medeniyet» diye belledikleri batı kapitalizminin ülkede kökleştirilmesi ve kendilerinin de bu düzende burjuvazinin asli unsurları haline gelmeleri için var güçlerini ortaya koydular.

Kurtuluş savaşı sonrasında Türkiye'nin, sermaye birikimi döneminin başlangıç safhasında olması, kapita-

list yoldan gelişmenin önde gelen handikapıydı. Buna, tasfiye edilen komprador burjuvazinin yerini dolduracak müteşebbis bir zümrenin devlet eliyle dahi yaratılmasında çekilen güçlüklerle birlikte, Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkileri içinde olan ve milliyetçiliğin süratle güçlendiği Türkiye'ye yabancı sermayenin gelmekte gösterdiği tereddütler eklenince, beklenen kapitalist gelişme bir türlü gerçekleşemiyordu. Dünya kapitalist sisteminin 1929-1933 arasında yaşadığı büyük kriz, Türkiye'deki kapitalist gelişmeyi etkiledi. Krizle birlikte ihracat, ona bağlı olarak da ithalat imkanlarının sınırlanması, daha sonra Türkiye'de tekelci kapitalistler zümresinin yaratılmasında başlıca kaynak olan devlet kapitalizmini zorunlu hale getirdi. Bu devlet kapitalizmi kimilerinin iddia ettiği gibi, kapitalizmin açmazının açıkça görülmesi üzerine, «devlet ricali» tarafından yürürlüğe konmuş «kapitalist olmayan bir kalkınma yolu» asla değildi ve olmadı. Daha sonraki dönemlerde palazlanacak olan tekelci burjuvazinin, ekonominin tek hakimi olabilmesi için gerekli temeller bu dönemde atıldı. Tekelci kapitalist gelişmenin ön şartları büyük ölçüde yerine getirildi..

Aslında herşey yerli yerine oturuyor toplumsal kanunlar şaşmaz bir kesinlikle işliyordu. 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden sonra dünyada hiç bir ülkenin kapitalist yoldan kalkınamayacağı ve ileri kapitalist bir ülke haline gelemeyeceği kuralı, toplumsal pratikte parlak bir şekilde doğrulanıyordu.

Genç Türkiye burjuvazisi, kapitalizmden başka bir yol düşünemezdi. Harekette büyük etkinlikleri olan anti-emperyalist, küçük burjuva kadroların ufkunun, burjuva milliyetçiliğinin ötesine uzanması mümkün değildi. Kısacası, Türkiye'nin sosyalizme varabilecek kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girebilmesi için gerekli maddi toplumsal şartların hiç birisi yoktu. Bu dönemde kapitalizme yönelmek ise, dünya kapitalist sistemine bağlanmayı er veya geç getirirdi. Üretici güçlerin ve üretimin erişmiş olduğu o günkü boyutlarda, hiç bir ülkenin sıfırdan başlayarak kendi bağımsız sanayi temelini ve bunun üzerinde yükselen sağlam bir ekonomiyi, kapitalist yoldan kendi başına kurması söz konusu olamazdı. Sosyalizmin ön şartları dahi olmadığına göre, bağımsız ve sağlıklı bir ekonomik gelişme için tek yol vardı: Kapitalist olmayan kalkınma yoluna girmek. Çünkü ancak bu sayede sosyalist ülkelerin karşılık gözetmeyen ve bağımlılığa yol açmayan yardımları sağlanabilirdi. Bu olmadığı taktirde —ki Türkiye'nin o günkü toplumsal yapısıyla imkansız olduğunu az önce gösterdik.— kapitalist dünya ile ilişkili olarak kapitalist gelişmeyi sağlamak gerekirdi. Bu gereklilik ise, ne denli ulusal kalmakta direnirse direnşin, hatta bizde olduğu gibi bir ulusal kurtuluş savaşının mirasını ne kadar taşıyor olursa olsun o ulusal burjuvazinin, bir süreç boyunca işbirlikçi burjuvazi halini almasına yol açar. Bu dünyada defalarca ispatlanmış şaşmaz bir sosyal kanundur.

Onun için 1920'lerde varlığından söz edebileceğimiz ulusal burjuvazinin, bu gün de ülkemizde varolduğunu iddia etmek bütünüyle bilim dışıdır. «Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri»nin bir parti şeklini almasıyla oluşan Cumhuriyet Halk Partisi'ne de Ancak Kurtuluş Savaşı sırası ve sonrası dönemi için bir ulusal burjuva partisi olrak bakabiliriz. 1946'ya kadar tek parti olarak burjuva despotizminin sembolü halini alan bu parti, Türkiye'de tekelci dışa bağımlı kapitalist gelişmenin siyasi yön-

lendiricisi olmak görevini mükkemmelen görmüştür. Özellikle İkinci Savaş'tan sonra Türkiye'nin emperyalizme göbek bağıyla bağlanmasının belli başlı adımlarının CHP iktidarının son dönemlerinde atıldığı, DP döneminde ise iyice pekişen bağımlılık ilişkilerinde, CHP'nin değil anti-emperyalist bir tavır almak, bir kaç nokta dışında kayda değer bir muhalefet dahi yapmadığı gözlerden kaçırılmamalıdır. Görüleceği gibi Türkiye ulusal burjuvazinin varolduğu bir dönem yaşamıştır, ama artık o günler çok gerilerde kalmıştır.

3.6.6. Türkiyede Ulusal Burjuvazi Bundan Sonra Neden Oluşamaz?

«Burjuvazi içinde ayrışma sürecinin hızlanmasıyla» ulusal burjuvazinin günümüzde ortaya çıktığını ya da geliştiğini iddia etmek ise, yukarıda eleştirilen yaklaşımdan daha da bilim dışıdır. Burjuvazinin iç çelişkileri ve gelişen kapitalizmle birlikte güçlenen tekelciliğin beslediği iç çatışmaları, katmanlaşmaları, ulusal burjuvazinin gelişmesi olarak görmek, toplumsal gelişmenin yasalarına ve dolayısıyla «ulusal burjuvazi» kavramına aykırı düşmektedir.

Bugün Türkiye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki nisbi etkisi dışında kapitalizm öncesi ilişkilerin hemen tümüyle tasfiye edildiği, kapitalizmin hemen her alanda kökleştiği, buna karşılık, emperyalizme bağımlı olduğu için onun yönlendirdiği doğrultuda, bağımlılığı daha da perçinleyen ilişkilerin yoğunlaştığı bir ülkedir. Ve mevcut kapitalist ekonomi, dünya kapitalist sisteminin bir parçası, onun bir tamamlayıcısı olmak durumundadır. Ekonominin bu son derece grift bağlarla emperyalizme bağlanmış olması milli sınırlar dahilinde bağımsız ve sağlıklı bir kapitalist gelişmenin artık mümkün olamayacağını o kadar çarpıcı bir şekilde ortaya koyar ki, burjuvazinin en zorlu iç çelişkileri dahi, anti-emperyalist isteklerle ortaya çıkabilecek bir burjuva kesiminin oluşmasına yol açmaz. Artık kapitalist yoldan öylesine ilerlemiş ve kapitalizm bir sistem olarak öylesine oturmuştur ki, emperyalizmden kopmanın, bağımsızlığa kavuşmanın yegane çaresi, tekelci burjuvazinin egemenliğini sağlayan alanlarda köklü millileştirmelere gitmek, kısacası mülkiyet alanında sosyalizme dağru ilerlemeye yol açacak temel dönüşümleri gerçekleştirmektir. Yani Türkiye ekonomisinin emperyalizme bağımlılığının kesilmesi söz konusu olduğunda, ekonominin, üretici güçlerin ve üretimin günümüzde eriştiği seviyede yapılması gerekli sosyalist dönüşümler, «ulusal burjuvaziye» tamah edilecek bir yaşama alanı bırakmaktan bir hayli uzaktır. Oysa ekonomisi kapitalist gelişme açısından çok daha geri ülkeler vardır ki, oralarda anti-emperyalist bir iktidarın büyük çapta millileştirmelere gitmesi gerekmeyeceği için ulusal burjuvaziye ,ülke ekonomisinin yönlendirilmesinde önemli bir misyon düşebilir. Üstelik Türkiye'de bağımsızlığın sosyalizmle tamamlanması gereği, zaten kendisine dar bir alan kalacak «ulusal burjuvazi»ye, umut besleyemeyeceği ölçüde az bir süre bırakmaktadır.

Oysa emperyalizm özde, bir kapitalist ilişkiler sistemidir ve Türkiye emperyalizmin ağı içinde kaldığı sürece, burjuvazinin her kesimi için artı değer sömürüsü ve bundan kaynaklanan asalak yaşama garanti altına alınmış demektir. Belki tekelci şartlar, bazı burjuvaları üretim araçlarından etmekte ve bu gibi burjuvalar tekelciliğin hegemonyasına tepki göstermektedirler. Ama bu tepki bile üretim araçlarının özel mülkiyetinden kopmak yerine, bu mülkiyetin garanti altına alınacağı bir durumun sağ-

lanmasını talep eder. Yoksa bir süreç boyunca tüm üretim araçlarının toplumun mülkiyetine geçmesi kesin olan sosyalizme yol açacak bir bağımsızlık talebini içermez. Ve bütün bunları, burjuvazinin tüm kesimleri gayet iyi bildiklerinden, günümüz Türkiye'sinde anti-emperyalist nitelikli tek bir burjuva çıkışına veya talebine rastlamak mümkün olmamaktadır.

3.6.7. Türkiye'de Demokrasi Anti-feodal Özlü Değildir.

Bu meselenin incelenmesinde dikkat edilmesi gereken önemli bir kıstas da, bir ülkedeki bağımsızlık ve demokrasi hedefinde, demokrasi mücadelesi özünde **anti-feodal** olduğu takdirde, o ülkede ulusal burjuvaziden bahsedilebileceğidir. Gerçekten kapitalizm öncesi yapı ne ölçüde güçlüyse o ülkede, bu gerici güçlere karşı kendi egemenliğini yerleştirmek durumunda olan burjuvazi, gerici güçlerin başlıca sırtını dayadığı emperyalizmi o ölçüde karşısında buluyor demektir. Burjuvazi anti-feodal olduğu için anti-emperyalist, dolayısıyla ulusal olur anlamına anlaşılmamalıdır bu açıklama. Zaten «feodal güçler-emperyalizm» ittifakı içinde yer alan bir üçüncü gücün, işbirlikçi burjuvazinin varlığı, geri ülkelerin kapitalizme yönelişinde emperyalizm yanlısı ve gerici güçlerle geçinebilecek bir burjuva kesiminin de olabileceğini göstermektedir. Ama bu üçlü ittifak daha kapitalist yönelmenin hemen başında o ülkenin tarih içinde ilerleyişi için öylesine bir köstek olur ki, ya da bilimsel deyişle üretici güçlerin gelişmesini müjdeleyici bir aşamaya daha ilk adımların atılmasında, gelişmeye öylesine ket vuran bir üretim ilişkileri sisteminin oluşmasına yol açar ki, toplumsal yapı bu açmazın üstesinden gelecek başka gelişmeleri de bağrından fışkırtır. İşte ulusal burjuvazinin, geri ülkelerde, işbirlikçi burjuvaziye rağmen tarih sahnesine çıkması böyle bir toplumsal zorunluğun ürünüdür.

Ama, kapitalist ilişkiler geliştiği ve kapitalizm öncesi güçler etkisizleştirildiği ölçüde ulusal burjuvazi de dış kapitalizmle bütünleşme sürecine girer. Nihayet kapitalizm öncesi artıkların esas anlamda temizlenmesiyle birlikte anti-emperyalist nitelikli burjuva kesiminin toplumsal fonksiyonu genellikle sona erer. Türkiye'de bu süreç 1950'lerde tamamlanmıştır. Tarımdaki kapitalist gelişme ile, junkerleşme yolundan feodal artıkların büyük ölçüde dönüşümü sağlanmış, karşı devrimci bir feodal girişimin maddi toplumsal şartlarının ortadan kalkmasıyla birlikte ve aynı dönemde, bütünüyle dışa bağımlı bir ekonominin başlıca yönlendiricisi tekelci bir burjuvazi tam anlamıyla oluşmuştur.

İDD çizgisi «tutarlı» olmak zorunluluğundan ötürü, bugün Türkiye'de ulusal burjuvazinin varlığından söz ederken, mücadelenin hedeflerinden birini, demokrasiyi anti-feodal özlü göstermek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde egemen güçleri de «burjuva-ağa» ikilisi olarak göstermektedir. Oysa bugün Türkiye'de yaşayan herkes, demokrasi mücadelesinin anti-feodal özlü olmadığını çok iyi kavradığı gibi, egemen ittifak içinde «ağa»nın rolünün hemen hiç mertebesinde olduğunu gayet iyi bilmektedir.

3.7. İDD, Ulusal Demokratik Devrimle, Kapitalist Olmayan Yolu Aynı Görüyor.

Ama İDD çizgisi, kendi içinde «tutarlı» olmayı o kadar ileriye götürmüştür ki, Türkiye için «kapitalist olmayan yol»u bile önermekten geri kalmamıştır.

«...Çünkü böyle bir gelişme geniş halk yığınlarına iyi bir ya-

şam sağlar, Türkiye'nin kapitalist olmayan bir yoldan sosyalist devrime, böyle bir oluşuma geçmesi için gereken ortamı hazırlar, bu yolu açar.» (Günümüzde TKP, sf:58)

İDD çizgisinin, «ulusal demokratik devrim»den sonra «ileri demokratik bir düzen» aşamasında, «kapitalist olmayan yol»u önermesi de, onun işçi sınıfına güvensizliğinin ve takipçi politikasının somut bir delilidir. İşçi sınıfının hegomonyası olmadan gerçekleştirilen ulusal kurtuluşlar sonrasında kurulan **milli demokratik** devletin, ülkeyi sosyalizme doğru yönlendirmesi anlamında kullanılan «kapitalist olmayan yol»un, Türkiye ile uzak yakın bir ilişkisinin olmadığı besbellidir. Bugün Türkiye'de geri ve bağımlı da olsa oldukça oturmuş bir kapitalizm vardır ve güçlü bir işçi sınıfı bulunmaktadır. Ve bu işçi sınıfı, toplumumuzun en diri ve en ileriye dönük keşimi olarak fiilen toplumsal muhalefetin başını çektiği gibi, Türkiye'de gerçekleşecek bir devrime de ağırlığını koyacak başlıca güçtür. Ayrıca, üretici güçlerin eriştiği seviye ve mevcut mülkiyet ilişkileri, sosyalist kuruluşa yönelik köklü girişimlerin ele alınmayacağı bir devrimi imkansız kılmaktadır. Açıkça görülebileceği gibi bu durum, devrimde işçi sınıfının hegomonyasını objektif olarak dayatmaktadır. O halde başlangıçta işçi sınıfının hegomonyasının söz konusu olmadığı kapitalist olmayan yol, Türkiye için hiçbir şekilde geçerli değildir.

İDD çizgisinin temelindeki başlıca aksaklık olan **işçi sınıfının bağımsızlık çizgisinden taviz ve takipçilik**, bütün ideolojik kargaşasına rağmen, pek çok yerde kendini göstermektedir. Burada ortaya atılan «kapitalist olmayan yol» önerisi de, ayni «ulusal demokratik devrim» veya «ileri demokratik düzen» hedeflerinde olduğu gibi, iktidar meselesini ele alıştaki temel yanılgıdan kaynaklanmaktadır. İDD, programında da gayet açık bir şekilde ortaya koyduğu gibi, iktidarın, farklı aşamalarda yapılacak iki ayrı devrimle ele geçirileceğini düşünmekte, hangi önerisinde olursa olsun ilk kademede işçi sınıfını, bazen sözde aksini iddia etmesine rağmen somut önerileriyle ve politikasıyla hemen daima, toplumsal muhalefet içinde gördüğü diğer güçlerin peşine takılmaya çağırmaktadır. İşte yukarıda alıntılarını yaptığımız «kapitalist olmayan yol» önerisi de, bir tesadüf değil, ilk aşamada işçi sınıfının «öncü olamayabileceği» hesabına dayanarak ileri sürülmüş bir görüştür.

Günümüzde işçi sınıfının önderliğinde yürütülüp zafere ulaşan bütün ulusal kurtuluş mücadelelerinin sosyalizme yönelmesi bir toplumsal kanundur. Ama işçi sınıfının ya çok yetersiz olduğu ya da hemen hiç bulunmadığı çok geri sömürge ülkelerde, anti emperyalist küçük burjuva aydınların yönlendiriciliğinde kazanılan ulusal kurtuluş savaşları için aynı durum söz konusu değildir. İşçi sınıfı nicel ve nitel olarak çok yetersiz ve sanayinin hemen hiç kurulmamış olduğu bu gibi ülkelerin sosyalizme varabilmeleri, dünya devrimci süreci içinde kalarak, kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlemeleriyle mümkündür. Yani kapitalist olmayan yol aşamasında, başlangıçta işçi sınıfı iktidarda öncü değildir. Ancak kapitalist olmayan yoldan toplumu ileriye doğru götürecek devrimci bir partinin iktidarda olması sayesinde, yeni yetişen işçi sınıfı, gelişmenin belirli bir aşamasında partiye ve dolayısıyla iktidara ağırlığını koyar. Bundan sonra da işçi sınıfının önderliğinde sosyalizme geçilir. Dünyada ilk defa kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izleyerek sosyalizme geçen Moğolistan Halk Cumhuriyeti'

nden gelen temsilcilerle konuşmasında Lenin şöyle diyordu:

«Moğolistan hayvancılıkla geçinen bir ülke olmasına ve nüfusunun çoğunluğu göçebe çobanlar olmasına rağmen, devrimde büyük ilerleme sağlamıştır, daha önemlisi yabancı unsurlardan arınmış bir yığın partisi olmayı amaçlayan bir Devrimci Halk Partisi kurmakla bu başarılarını sağlama bağlamıştır.» (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, sf: 365 - 366)

Moğol heyetinin Devrimci Halk Partisi'nin bir Komünist Partisi'ne dönüşmesi hakkındaki sorusu üzerine Lenin, «Böyle bir şeyi sağlık vermem, çünkü bir parti başka bir parti'ye dönüşemez» diyor ve hemen ekliyordu. «Çoban unsurlar proleterleşinceye kadar devrimciler, devlet, ekonomi ve kültür faaliyetlerini geliştirme yolunda bir hayli çalışmak zorunda kalacaklar. Bu çalışmalar belki en sonunda Devrimci Halk Partisi'nin bir Komünist Partisi'ne 'dönüşmesine' yardımcı olabilir.» Daha sonra Lenin Moğolistan Halk Cumhuriyetinin kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlemesinin mümkün ve gerekli olduğunu belirterek bu konudaki düşüncelerini de aktarır. Konuşmasının başında ise Lenin, Moğolistan'ın tutacağı tek doğru yolun, Sovyet Rusya'nın işçileri ve köylüleri ile ittifak yapmak olduğunu vurgular.

Daha Lenin'in sağlığında temel prensipleri belirlenen «kapitalist olmayan yol» açıkça görüldüğü gibi işçi sınıfının olmayışına dayanmaktadır. Bu nedenle Türkiye için bu yolu önermek, ya ideolojik eksiklikten ileri gelmektedir, ya da ülkemizde işçi sınıfının varlığını ve gücünü inkâr etmek demektir. Oysa İDD çizgisi hemen tüm yazılarında halkımızın mücadelesinde işçi sınıfımızın «başı çeken devrimci güç» olduğunu devamlı belirtmiş, hatta MDD çizgisini de bu konuda, yani işçi sınıfımızın gücünü görmezlikten gelip başka kesimlere bel bağlamakla suçlamıştır. Ama bütün bu dediklerine rağmen, o, iş fiiliyata, yani hedef göstermeye ve politikaya dökülünce, işçi sınıfını diğer toplum kesimlerinin peşine takmaktan geri kalmamıştır. Böyle olunca da, onun «ulusal demokratik devrim», «kapitalist olmayan yol» vb. Türkiye için geçerli olmayan hedeflerde ısrar etmesi bir «anlam» kazanmaktadır. «Program»ın talepler ve iktidar icraatları ile ilgili bölümünde bu konuda yeteri kadar delil vardır.

3.8. İDD İşçi Sınıfının Öncülüğünden ve Bağımsız Çizgisinden Taviz Vermektedir.

«Program»ın ikinci bölümü de diyebileceğimiz, talepler ve hedeflerle ilgili kısmında, belirsizlik ve kargaşa had safhaya ulaşmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen, İDD çizgisinin işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşüren tutumunu kolayca görmek mümkündür.

Bu bölüm iki başlık altında toplanmıştır: «Demokratik dönüşümler» ve «İleri Demokrasi». Bu iki başlık iki ayrı aşamayı, ya da dönemi temsil ediyor izlenimi bırakmaktadır. Nitekim ilk bölümde aynen şöyle denmektedir.

«Köklü-sosyal ekonomik ve politik dönüşümlerin gerçekleşmesi, halkımıza, Türkiye Komünist Partisi'nin yakın amacı olan ileri demokratik bir düzene oradan da sosyalizme geçmek olanaklarını sağlar.» (sf:28)

Burada ifade edilen, bir ölçüde açıktır. Önce «köklü... sosyal-ekonomik ve politik dönüşümler» gerçekleşecek, sonra «ileri demokratik bir dü-

zen»e geçilecek, daha sonra da sıra sosyalizme gelecektir.

Daha sonra iki alt başlık altında «Ulusal Egemenliğin Yeniden Kurulması» için ve «Ekonomik Alanda» talepler sıralanmaktadır. Bunlara talepler diyoruz, çünkü hemen tümü «meli», «malı» takılı fiillerle ifade edilmiştir. Sözgelimi «Nato'dan çıkılmalı, ...yabancı üsler kaldırılmalı» vb. Bu iki alt bölümün, birisinin birinci, diğerinin de sonuncu paragrafları bunca kargaşaya «açıklık» kazandırmaktadır. Sırayla alıyoruz:

«1. **Türkiye Komünist Partisi'nin yakın ve dolaysız amacı, emperyalizmin ve yerli gerici ortakları işbirlikçi büyük burjuvazi ile büyük toprak ağalarının egemenliğine son vermek, memleketimize sosyalizme yönelik gelişme yolunu açmaktır.»** (sf:28)

«13. **Türkiye Komünist Partisi, ilk adım olarak bütün bu yukarıda sayılanların yerine getirilmesinin, emperyalist tekellerin memleketteki her türlü üstünlüğünü büyük tekel sermayesinin diktoryasını yıkmakla gerçekleşeceğine inanır.»** (sf:31-32)

Bu iki pasajdan da anlaşılacağı üzere «Demokratik dönüşümler» başlığı altında sıralanan talepler, aynı zamanda İDD'nin de «içinde» olacağı bir iktidarın gerçekleştireceği hedefler olmaktadır. Hatta bu taleplerin «büyük yerli tekel sermayesinin diktotaryasının yıkılmasıyla gerçekleşeceği» vurgulandığına, göre, daha çok iktidar hedefleri olarak alınması gerekmektedir. O halde bu talepler, İDD'nin gerçekleştireceği, adına ne dersek diyelim, birinci devrim aşamasının icraatları olmaktadır. Ama, her nedense, «işçi sınıfının öncülüğünde... ulaşılacak olan... ileri demokratik devrim» aşamasında, bütün bu hedefler «iktidar şunları, şunları gerçekleştirecektir» şeklinde verilmemekte, adeta başkalarından talep edilmektedir! Bunca ideolojik kargaşa içinde bundan ne anlam çıkar? Ya İDD ile işçi sınıfının öncülüğü arasında bir ilişki olmayacaktır, ya da önce lafı edilmesine rağmen bu «devrim aşamasında» işçi sınıfı öncü olarak görülmemektedir!

Ve ne kadar aksi iddia edilirse edilsin, bütün belirtiler, bu ikinci yorumu doğrulamaktadır. İDD çizgisi işçi sınıfının öncülüğü lafını hiç ağzından düşürmediği halde iş pratiğe döküldüğünde, öncülük bir kenara bırakılmaktadır. Üstelik de bazı durumlarda bunu kendi ağzıyla ifade etmektedir. «Demokratik dönüşümler» bölümünün ilk cümlesi bu noktaya tanıklık etmektedir:

«...**Türkiye'de halk düşmanı rejimi ve egemenliği yıkmayı, işçi sınıfının, köylünün ve orta tabakaların katılmasıyla, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal halk devrimini gerçekleştirmeyi, egemenliği almayı, halkçı bir hükümet kurmayı...»** (sf:28)

Bu cümlede işçi sınıfının öncülüğü bir kenara bırakılmış, bunun yerine «katılma» kelimesi kullanılmıştır. Okuyucu, bu noktayı, üzerinde fazla durulmaması gereken bir «sürç-ü kalem» olarak almamalıdır. İDD çizgisi ilk kez bu cümlede, dediği ile yaptığı birbirine uyuşan durumuna düşmektedir. İDD programı bir devrimci iktidar programı değildir. İDD programının «demokratik dönüşümler» bölümünde gösterilen hedefler, **öncülüğü** değil, **katılmayı** belgelemektedir. İşte bundan bazıları:

«2. ...a) NATO'dan çıkılmalı,

3. Avrupa'da özellikle Balkanlar'da Akdeniz ve Yakındoğu'da barış ve güvenlik savunulmalı, bu bölgeler nükleer silahlardan arınmalıdır.

4. Tarafsız ve bağımsız dış politika ilkesine geçilmeli ve bu ilke-

lere titizlikle uyulmalıdır.
6. ...Ortak Pazar'dan çıkılmalıdır.
7. «Türkiye Komünist Partisi ... Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü savunur.»
Ekonomik Alanda
4. ...tekellerin yararına olan serbest ithalat rejimi kaldırılmalıdır.
...Devlet sektörünün egemen olduğu bir karma ekonomi uygulanır.
5. ...ekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerin geliştirilmesine üstünlük tanınmalıdır.
9. ...Her türlü küçük ve orta işletmecilik, ticaret girişimleri ve özellikle küçük mal üreticiliği teşvik edilmelidir.
12. ...Ağırlık dolaylı vergilerden dolaysız vergilere kaydırılmalıdır.» (sf:28-32)

Yukarıda seçerek verdiğimiz alıntılar, ileri demokratik devrim iktidarının talepleri şeklinde ifade edilen hedeflerinin en çarpıcı örnekleridir. Kaldı ki bu bölümde tespit edilen hedeflerin hemen tamamı, bir işçi sınıfı partisinin, iktidara giden yolda ileri sürebileceği taleplerdir. Ve toplumsal muhalefetin etkin mücadelesiyle, bunların bir bölümünün burjuva iktidarlara yaptırılması dahi mümkündür. O halde nasıl olmaktadır da halktan yana olmayan iktidarlarca bile gerçekleştirilecek talepler, işçi sınıfının öncü olduğu bir iktidarda, «ileri demokratik düzen»in iktidarında İDD çizgisi tarafından hala daha talep edilebilmektedir? Bunun sadece bir tek yolu vardır! İDD çizgisi iktidardadır ama işçi sınıfı iktidarın öncüsü değildir- Yani açıkcası **İDD, ileri demokratik bir koalisyon hükümetinin azınlık kanadını** oluşturmaktadır!

İşte İDD çizgisinin **birinci devrim aşamasında**, iktidarı ve devlet meselesini kavrayışı bu cümle ile özetlenebilir.

«Program»ın İleri Demokrasi Bölümü, İDD'nin iktidar anlayışı konusundaki tesbitimizi daha da kuvvetlendirmektedir.

Bir kere bu bölümde, Demokratik Dönüşümler bölümünde ele alınan taleplerin bulunması, o taleplerin aynı zamanda iktidar hedefleri olduğunun bir başka delilidir. Kaldı ki İleri Demokrasi bölümünde ileri sürülenler de, bir önceki, Demokratik Dönüşümler bölümünü tamamlar mahiyettedir. Üstelik daha birinci cümlede, gene bir muğlaklık taşımasına rağmen öncülük iddiasi ileri sürülmekten geri kalınmamıştır.

«1. Demokratik toplu mdüzeni, işçi sınıfının ağır bastığı, işçi-köylü bağlaşıklarına, emekçi yığınların halkın egemenliğine dayanır. Demokratik devlet, işçi sınıfının, halk yığınlarının egemenliğini sağlar.» (sf:33)

Hemen görüleceği gibi, üzerinde onca durulan ve önemsenen «ulusal burjuvazi»nin, bazı hallerde yapıldığı gibi «orta tabakalar» terimi kapsamında olsun, adı dahi anılmamaktadır. Yani bu giriş, İDD'nin genel olarak söylediklerinin «solunda» kalmaktadır. Bu tutuma daha aşağıda devam edilmektedir.

«Yasama organı, Millet Meclisi, işçi sınıfının, kent, köy emekçilerinin, halk tabakalarının temsilcilerinden oluşur.» (sf:33)

Ama bütün bunlar lafta kalmaktan öteye gitmemekte ve ileri sürülen talepler ve hedefler, nasıl bir iktidarla karşı karşıya olduğumuzu hemen açığa çıkarmaktadır.

«1. ...ulusal artık sistemi ...oylama ...
2. Demokratik hükümet ...örgüt ve parti kurma özgürlüğünü... güvenlik altına almalı, fiilen sağlamalıdır.
3. Demakratik fikir ve eylem-

lerden ötürü tutuklu ve hükümlü olanları kapsayan **şartsız bir genel af çıkartmalıdır.** (Neden faşistler dışındaki bütün siyasileri kapsayan değil de sadece «demokratik fikir ve eylemleri» olanlar? Biraz CHP' nin kabul edebileceği gibi bir teklifi andırmıyor mu?)

5. ...Memleketimizde yoğun, kaynaşmış yığınlar halinde yaşayan ulusal azınlıklara (Kürtlere, Lazlara vb.) tam demokratik eşit Anayasal haklar tanınmalı, bu uluslara kültürlerini geliştirmek olanakları yaratılmalıdır.

6. ...Dine bağlılık, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm için mücadelede aktif olmaya engel değildir. (Hem «dinine bağlı» olacak, hem de «sosyalizm için aktif mücadele» verecek. Bu ne biçim bir «sosyalizm»dir acaba?!)

7. Ulusal bağımsızlığı, demokratik düzeni savunan, sosyalizmi benimseyen, sosyal ilerleme ve halklar arası barış ve dostluk için savaşan bütün partiler ve örgütler serbesttirler. (Bir muğlaklık örneği daha! Sayılan nitelikler hep aynı fiille çekildiğine göre, serbest olacak örgütlerin bütün bu nitelikleri sağlaması gibi bir anlam çıkıyor! Bunların birbirleriyle uyuşup uyuşmaması bir yana, birden fazla «parti veya örgüt» sosyalizmi benimsenecekse kaç çeşit sosyalizm olacaktır ileri demokratik düzende?)

8. Bütün devlet mekanizması; Ordu, polis, jandarma, adalet mekanizması, radyo, basın, televizyon, emperyalizmin ajanlarından, faşistlerden temizlenmelidir.

İşçi Sınıfının Politik Sosyal Hakları

4. ...fazla mesai yapanlara iki kat ücret ödenir.

5. ...14 yaşına kadar çocuklar işe alınamaz. Çırakların korunması için ...gereken bütün tedbirler alınır.

7. ...İşsizlik sigortaları kanunu derhal kabul edilerek uygulanmalıdır.

10. ...TKP, sendikaların, burjuvazinin politikasına alet edilmesine, sarı sendikacılığa karşı, genel grev, dayanışma grevi haklarının elde edilmesi, sendikal ve toplu sözleşme haklarına konan kısıtlamaların kaldırılması için sürekli savaş yürütür.

Dış Ülkelere Göç

1. ...TKP, burjuva hükümetlerin ve sarı sendikacıların Batı Avrupa ülkelerindeki işçilerimizin sorunları ile uğraşmamalarına, tersine büyük emperyalist tekellerle birlik olmalarına karşı sürekli bir mücadele yürütür.

Orta Tabakalar

1. ...Türkiye Komünist Partisi, orta tabakaların, küçük ve orta sanayicilerin, atelyecilerin, esnafın, küçük tüccarın, zanaatçıların çıkarlarını, yerli ve yabancı tekellere, emperyalizme ve bunların hükümetlerine karşı savunur. ...Memur, öğretmen, subay gibi aydın emekçilerin haklarına sahip çıkar. (Memur ve Subay ne zamandan beri «emekçi» sayılıyor acaba?)

5. TKP, bankaların yerli yabancı tekellerin orta tabakaları sömürmesine, ezmesine karşı savaşır ve bu tabakaların ekonomik, politik, sosyal istekleri-

ni, çıkarlarını savunur. («Orta tabakaların politik isteklerini savunmak»! Dünyanın neresinde görülmüş, sosyalist bir çizginin «orta tabakaların politik isteklerini» savunduğu? Allende trajedisi de mi bir şeyler öğretmiyor?)

Ordu

1. Türkiye Komünist Partisi, orduyu emperyalistlerin, NATO'nun, işbirlikçilerin, militarist kliğin elinden kurtarmayı öngörür.

2. ...Ordu memlekete dalan emperyalistlere karşı Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda kurulmuştur. Bundan ötürü görevi emperyalizme karşı, işbirlikçilere karşı savaşmak, yurdun bağımsızlık, egemenlik ve halkın demokratik haklarını savunmaktır!

Kadın Hakları

5. İlkokul çağındaki çocukların çalıştırılması yasak edilmelidir.

6. ...TKP, kadınların toplum hayatında aşağılanması ve ezilmesine karşı savaşır.

Gençlik

1. Gençlik halkımızın geleceğidir. TKP, gençlik sorunları üzerinde önemle durur.

2. Yurtsever, devrimci, anti-emperyalist gençliğin savaşı, işçi sınıfının ulusal, sosyal kurtuluş savaşı ile çitişmiştir.

TKP, devrimci, yurtsever gençliğe emperyalizmin işbirlikçi burjuvazinin uyguladığı kanlı terörüne karşıdır ve gençliği var gücü ile savunur.

TKP, burjuvazinin, gençlik hareketini parçalamak, işçi sınıfından koparmak, hedefinden ayırmak için giriştiği provokasyonlara, ters akımlara, Maoculuğa, Troçkizme, anarşizme karşı var gücü ile savaşır. (TKP bilmemekte midir ki, «var gücü ile savunduğu», «burjuvazinin kanlı terörüne» maruz gençlik, aynı zamanda büyük çoğunluğuyla, «var gücü ile savaş» ilan ettiği, «ters akımların» etkisi altındadırlar?!)

3. Genç işçilere, eşit iş için eşit ücret ödenmelidir.

4. ...Eğitim sonunda bu gençlere ...iş bulmaları garanti edilmelidir.

5. TKP sıkıyönetim yasakları, gerici yasalarla kapatılan ileri-ci ,demokratik gençlik ve üniversite örgütlerinin açılmasını ister. Polis ve hükümetin baskı ve denetimine karşı savaşır.

6. Yurdumuzun bağımsızlığına aykırı bu günkü eğitim sisteminin kaldırılması, ulusal, demokratik ve halkçı bir eğitim sisteminin kurulması için gençliğin verdiği haklı savaşı TKP bütün gücüyle destekler.

7. Üniversitelere özerklik verilmeli, üniversite öğrencilerine ve örgütlerine yönetim işlerine geniş ölçüde katılma hakkı tanınmalıdır.

Ulusal Kültür ve Eğitim

2. Orta ve yüksek okullar, üniversiteler halk çocuklarına açık ve parasız olmalıdır.

3. ...Bütün eğitim kurumları ve sistemleri gericilerden, faşistlerden temizlenmelidir.

8. ...Devlet bütçesinden bilimsel teknik araştırmalar için ayrılan para arttırılmalıdır.» (sf:33-46)

3.9.1. İDD Programı «Ulusal Burjuvazinin Programı»dır.

Biraz fazlaca olmakla birlikte yu-

kardaki örnekler, İDD çizgisinin Türkiye için öngördüğü birinci devrim aşamasının nasıl bir «devrim» olduğunu, ayrıca izaha ihtiyaç bırakmayacak ölçüde gözler önüne sermektedir. «Program»ın ikinci, yani iktidar hedefleri ile ilgili bölümünün incelenmesi sonunda varılan nokta açıkça şudur. İDD çizgisinin bu gün kabul ettiği program genel hatlarıyla «ulusal burjuvazinin programı»ndan başka birşey değildir. Ve ülkemizde ulusal burjuvazi diye bir toplumsal kategori bulunmadığı için de, bu «program» Türkiye için bir işçi sınıfı **partisinin** programı olarak **geçerli olamaz.**

«Program»da yer alan talepler yanlış mıdır? Hayır! Büyük çoğunluğu bir işçi sınıfı partisinin programına alınabilecek özelliktedir. Ancak bir şartla: Demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği hedeflerle, bu iktidara giden yolda öne sürülecek talepleri ayırtetmesini bilerek. Bu ikisi arasında bir «girişim» olamaz mı? Böyle bir şey her zaman mümkündür. Sözgelimi, **emperyalizme bağımlılığı sürdüren ve arttıran tüm askeri antlaşmalardan çıkılması**, demokratik halk iktidarına giden yolda verilen mücadelenin taleplerinden biridir. Böyle bir talebin etkin bir halk muhalefeti sonucunda, kısmen veya tamamen elde edilmesi mümkün olabilir. Ama olmayabilir de! Çünkü, emperyalizmle **tüm** bağların **kesin** olarak kopartılmasının yegane güvencesi, işçi sınıfının siyasi örgütünün öncülüğünü yaptığı demokratik halk iktidarının gerçekleşmesidir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1. Kongresinde kabul edilen Program'ı, bu meseleye nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda iyi bir örnektir.

Demokratik Halk İktidarına Giden Yolda Halkımızın Acil Talepleri' nin yer aldığı Program EK'inde şöyle bir talep vardır:

> **«Emperyalizmin her türlü ekonomik, siyasi ve askeri örgütünden derhal çekilinmelidir.»**

Bu talepler ayrı ayrı isim vermeden NATO'sunu da, AET'sini de, ikili antlaşmaları da, vb. kapsar. Ve Kongre Kararları ile de bu şekilde ayrı ayrı somut hedefler haline getirilir. Bu kapsam içindeki taleplerin bir kısmı, halkın güçlü muhalefeti sonucu, sözgelimi ikili antlaşmaların bir bölümünün veya tümünün iptal edilmesi iktidar öncesinde de gerçekleşebilir. Ama hangi eğilimde olursa olsun işçi sınıfının önderliğini yapmadığı bir iktidarın, emperyalizmle tüm bağlarını kesmesi, bizim gibi bir ülke için kesin olarak imkânsızdır. İşte mevcut objektif durum, bu meselenin, **program hedefleri** içine de alınmasını şart koşar. Nitekim TSİP Programı'nın Demokratik Halk İktidarının Hedefleri ve Görevleri bölümünde bu konuda şöyle denilmektedir:

> **«Ülkemizi emperyalizme bağlayan bütün siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel antlaşmalar iptal edilecektir.»**

Taleplerle hedeflerin girişim yaptığı bazı istisnai durumların dışında her iki bölüm birbirinden **nitel** olarak ayrılır. Çünkü, talepler, toplumsal **muhalefet** durumunu, hedefler ise işçi sınıfının hegemonyasındaki **iktidar** durumunu belirler.

Ama İDD çizgisi, Türkiye'de iki tane ayrı devrim aşaması öngördüğü ve bunların birincisinde öncülüğü sözde işçi sınıfına vermesine rağmen pratikte «ulusal burjuvaziye» ve orta tabakalara bıraktığı için, onun, «yakın amacı» olan «ileri demokratik devrim programı» bir **ulusal burjuvazi programı** olmaktan ileri gidememektedir. Zaten bu noktayı «programın» kendisinden, kendi ağzıyla da belgelemek mümkündür:

> **«TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sos-**

yalist bir devrim sonucunda, temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla, burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin, burjuvazinin saldırılarına karşı proletarya diktatoryasının, sosyalist demokrasinin kurulmasıyladır ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulabilir.» (sf: 13)

İşçi sınıfının ne zaman öncülüğe yükseleceğinin, ne zaman iktidara ağırlığını koyacağının, yukardaki paragraftan daha net bir anlatımı olamaz. İDD çizgisi pekçok yerde ne denli aksini iddia ederse etsin, programın bu cümlesiyle sosyalist devrim aşamasında **nelerin yapılacağını** belirleyerek, birinci devrim aşaması olan «ileri demokratik devrim»de **nelerin yapılmayacağını** açıkça ifade etmiş olmaktadır. Bu somut olarak, «ileri demokratik devrim» aşamasında işçi sınıfının öncü olmadığının programa geçirilmesidir. Meseleyi böyle koyuşuyla İDD çizgisi, işçi sınıfının dışındaki bazı güçlerin, sözgelimi ulusal burjuvazinin önderliğinde bir başka «devrim» öngörmektedir. Böyle olunca da bu devrim aşamasının programı, ister istemez **ulusal burjuvazinin programı** olmaktadır. Yani İDD çizgisi, varolduğunu **farzettiği** bir ulusal burjuvazinin yönlendiriciliğinde gerçekleştirilecek bir «düzen değişikliği» için, onun kabul edebileceği bir program hazırlamış, ve çoğu yerde belirttiği gibi onun «ikili karakterini» de gözönünde tutarak **azınlık bir koalisyon ortağı adayı** tavrıyla bu programın hedeflerini bile **talep etmek** zorunda kalmıştır.

«Program»ın ulusal burjuvazinin programı olduğunu belgeleyen noktalardan biri de, «Ekonomik Alanda» ileri sürülen taleplerdir. Gerçi bu başlık altında talep edilen tüm «devletleştirmeler», demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği **millileştirmelere** hemen hemen özdeştir. Ancak bunlar birer talep olmaktan ileri gitmemekte ve kanaatimizce, «milli burjuvazinin» «tekelci büyük burjuvazi» ile olan çelişkisinden hareket edilerek bizzat onun tarafından da gerçekleştirilebileceği varsayımına dayanmaktadır. «Milli burjuvazinin ikili karakteri» gözönünde tutularak millileştirmeler kesin bir hükme bağlanmamış, **olsa iyi olur** kabilinden talep olarak ileri sürülmüştür. Burada şöylesi bir hesap olması da mümkündür: 'Mülkiyet ilişkisindeki bu çeşitten köklü dönüşümlerin, ulusal da olsa bir burjuvazi tarafından gerçekleştirilmesi bir hayli şüpheli olduğuna göre, bunları başlangıçta sadece talep etmek yeterlidir. Ancak ileri demokratik bir düzen kurulduğunda, bir süreç boyunca işçi sınıfının ve diğer emekçilerin iktidardaki etkinlikleri, ulusal burjuvazinin aleyhine artacağına göre günü geldiğinde, ulusal burjuvazi pek niyetli olmasa da bu devletleştirmelerin yapılması imkan dahiline girebilir.' Böyle düşünülmüş olsa da bir şey değişmez. Her halükarda İDD'nin koyduğu birinci devrim aşamasında, işçi sınıfı önder olmaktan uzaktır.

Nitekim **Ekonomik Alanda** bölümünün, «İleri Demokratik Düzen» için öngörülen ekonomik perspektifin, **merkezi, sosyalist planlama** ile uzak yakın bir ilişkisi yoktur. Ekonominin temelini oluşturan başlıca birimler devleştirilecektir de ne olacaktır? Buna cevap olarak programda «halka maledilmelidir»den başka bir ibareye rastlanmamaktadır. İlgisiz bir yerde, **İşçi sınıfının Politik ve Sosyal Hakları** bölümünün 7. paragrafında da «geniş, planlı bir kalkınma programının gerçekleştirilmesi»nden bahsedilmektedir. Ama bu kadarı, bu gün, değil sosyal demokratların, diğer burjuva

partilerinin programında bile yer almaktadır.

İDD programında ekonominin düzenlenmesi şu ibarelerle belirlenmektedir:

«3. Türkiye'nin ulusal bağımsızlığının, egemenlik haklarının korunmasında, geri kalmışlıktan kurtarılmasında memleketin endüstrileşmesi önemli bir yer tutar. Üretim aracı üreten endüstrinin hızla kurulması gereklidir.

4. ...Ulusal ağır endüstri devlet sektörü eliyle kurulur. Devlet sektörünün egemen olduğu bir karma ekonomi sistemi uygulanır. Milli burjuvazinin orta tabakaların bu sistem içinde her türlü özel girişimlerden faydalanılır. Ve bu özel girişimler memleketin endüstrileşmesine yardım ettiği oranda teşvik edilir.

5. ...Sanayi kolları memleket çapında, rasyonel, bölgelerin özelliklerine göre kurulmalı, ekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerin geliştirilmesine üstünlük tanınmalıdır.

9. ...Her türlü küçük ve orta işletmecilik, ticaret girişimleri ve özellikle küçük mal üreticiliği teşvik edilmelidir.

13. ...vakit kaybetmeden ağır endüstrinin ana kollarını, makine yapımını, tarım makinaları üretimini, modern kimya ve elektrik sanayi kollarını kurmak ve aynı zamanda geniş tüketim mallarının yurdun kendi üretimiyle sağlayacak endüstriyi geliştirmek...» (sf:30-32)

Yukardaki alıntılar, iç tutarsızlıkları ve rastgele söylenmiş yuvarlak nitelikleri bir kenara, herhangi bir yorumu gerektirmeyecek ölçüde, «ulusal demokratik devrim» aşamasında ekonomik temelde işçi sınıfının hiç bir rolünün olmayacağının somut delilleridirler. Talep şeklinde ileri sürülen önerilerin bir bölümü, bu gün tekelci sermayenin bazı kesimlerinin dahi dil pelesengi haline gelmiştir. Hele «küçük ve orta işletmeciliğin» yani «milli burjuvazinin» «teşvik edilmesi», üretici güçlerin geliştirilmesi açısından abesliği bir yana, «ileri demokratik düzen» iktidarının sınıf yapısını pek güzel belgelemektedir.

İşte, «milli demokratik devrim», «ulusal demokratik devrim», «ileri demokratik devrim», «ileri bir demokratik düzen» ve «kapitalist olmayan yol» ideolojik kargaşasının altında yatan, işçi sınıfını önümüzdeki dönemde yine kendi dışında bir gücün, «ulusal burjuvazinin» (zaman zaman orta tabakaların) peşine takılmasıdır. Açıkça görüleceği gibi, önümüzdeki birinci devrim aşaması diye çeşitli yerlerde, yukarıdaki değişik isimlerle belirlenen aşamanın işçi sınıfının biliminideki devrim kavramıyla uzak yakın bir ilişkisinin olmadığıdır. Bu nokta İDD çizgisinin ideolojisindeki en önemli aksaklıklardan birisidir. İdeolojiye önem vermemesinden kaynaklanan yetersizliğine, hem «devrim»den vazgeçmemek, hem de işçi sınıfının öncülüğüne güvenememek eklenince, ortaya çıkan devrimden başka herşey olmaktadır. Ya da bugün işçi sınıfı dışındaki bazı kesimlerce ileri sürülen «düzen değişikliği»ni, «halk iktidarı»nı pek andıran bir devrim çıkmaktadır ortaya.

3.9.2. «İleri Demokratik Devrim»in Devrimle Bir İlişkisi Yoktur

İDD çizgisinin, birinci devrimci aşama olarak ileriye sürdüğü aşamanın yine bizzat kendi belgeleriyle ortaya konan niteliği, bu aşamanın devrim olmadığını göstermektedir. Biz burada bu aşamanın bilimsel devrim kavramıyla neden bağdaşmayacağını uzun uzun incelemeye hiç gerek görmüyoruz. «Program»ın talepleri ya da hedefleri belirten ikinci bölümünden şimdiye kadar yapmış olduğumuz a-

lıntılara bir de bu açıdan kısaca göz atılması, devrim kavramının ana hatlarından haberdar olduğuna inandığımız okuyucularımız için yeter de artar bile! İDD çizgisinin, «devrimci» iktidardan gerçekleştirilmesi için talep ettiği tüm «köklü dönüşümler», gerek ekonomik tabanda, gerekse üst yapıda bir reformlar manzumesi olmaktan ileri gidememektedir. Gerçi «Program»da düzensiz bir şekilde yer alan pek çok talep, demokratik halk devrimi sonunda kurulacak olan iktidarın programının da hedefleri kapsamındadır. Ama bir devrime devrim denilebilmesi için, talepler ile hedefler arasındaki kısmî parelellikler yetmez. Devrimci bir sıçrayışın temel niteliği olan mülkiyet ilişkilerindeki köklü değişikliğin gerçekleştirilebilmesi, işçi sınıfının damgasını taşıyan devrimlerde, daha ilk adımda, üst yapıda devrimci müdahaleleri gerektirir. Burada devlet mekanizmasının ele alınışının özel, hatta tayin edici bir önemi vardır. Kapitalist bir düzenin burjuva devlet mekanizması ayrı birşeydir, iktidarı devralacak güçlerin, sözgelimi İDD çizgisinin önerdiği «ulusal demokratik cephe»nin devlet mekanizması ayrı bir şey olmak gerekir. Ki o zaman bir devrimden söz edebilsin! İlkinde devleti oluşturan asli unsurların ikincisine hizmet eder biçime «dönüştürülmesinin» bilimsel tanımı, reformizmdir; devrimcilik değil! Oysa İDD çizgisinin birinci devrimci aşamada, devlet mekanizması için talepleri ve önerileri, hiç bir zaman «demokratik bir dönüşüm»ün ötesine gitmemektedir. Bu ister istemez böyle olmaktadır. Çünkü birinci aşamada peşine takılınması varsayılan «ulusal burjuvazi»nin ve onun siyasi arenadaki temsilcisi olduğu farzedilen örgütün «devrim» anlayışı, meselede tayin edici olmaktadır. İstikbaldeki ortak adayını kendinden daha güçlü gören İDD çizgisi, bu adayın ortaklığa yanaşabilmesi için kendini onun ufkuyla sınırlamak zorunluğunu duymaktadır. Ama öte yandan «işçi sınıfı devrimcisi» olmak hasebiyle devrimcilikten vazgeçememektedir. Sonuçta «ulusal burjuvazi»yle birlikte ve onun yönlendiriciliğinde yapılacağını varsaydığı bu reformlar dizisini, «devrim» diye sunmak zorunda kalmaktadır.

Tabii, bu bölümün başında işaret ettiğimiz gibi, olan işçi sınıfının bağımsız çizgisine ve politikasına olmaktadır. Belki böylesi bir politika, ulusal burjuvazinin temsilcisi diye gördüğü, görmek istediği bir siyasi örgüte bu şekilde yaklaşmak kısa dönemde «faydalı» olabilir. Ama bir kere işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşürüldü mü, ideolojiden bu kertede ayrılındı mı, nihai başarı şansı kesin olarak yok olur. Kaldı ki İDD'nin bu «faydacı» yaklaşımının ilk ağızda getireceği düşünülen faydalar bile şüphelidir. Üstelik somut şartların somut tahlilinden kaynaklanarak, bilimsel olarak çizilmiş bir politika olmadığından, varsayımların gerçekle uzak yakın ilişkisi olmadığı açığa çıkınca, getireceği yıkıntı da o kadar çabuk ve yıpratıcı olur.

3.9.3. İDD, İşçi Sınıfına Güvenmemektedir

İDD'nin «faydacı» bir politika gütmesine yol açan başlıca neden, onun ideolojiye önem vermemesi ve bu nedenle de **işçi sınıfına güvenmemesidir.** O, her ağzını açışta işçi sınıfını övücü sözler etmekten geri kalmamaktadır ama, iş politikaya dökülünce, çok önemli bir nokta olan ittifaklar meselesinde işçi sınıfını geri planda görmekten kurtulamamaktadır. Bunda, hem kendisinin tarihi yetersizliğinin etkisi vardır, hem de, günümüzde, sosyalist hareketin toplumsal muhalefetin başını çekmekten u-

zak oluşunun... Bugün Türkiye'de her geçen gün yükselen mücadelenin, oy biçiminde sosyal demokraside somutlandığını ve bir süre daha da somutlanmaya devam edeceğini tesbit eden İDD çizgisi, bu durumdan «faydalanmanın» yollarını aramaktadır. Bu şartlarda yapabileceği en «kazançlı» işin CHP ile ortak bir hükümet kurmak olduğunu düşünmektedir. Çünkü böylece hem geniş kitlelerin indinde meşruiyet kazanılmış olacak, hem de iktidarın sağlayacağı imkânların etkin bir şekilde yönlendirilmesiyle, işçi sınıfının iktidarına doğru ilerlenebilecektir.

Günümüz şartlarında işçi sınıfının örgütlü öncülüğünde iktidarın ele geçirilmesi, İDD'ye göre şimdilik bir hayal olmaktan ileri gitmemektedir. Gerçekten de işçi sınıfımızı, halkın muhalefetinin örgütlü öncüsü haline getirmek, gündemimizin bu ilk maddesinde yer alan görev, her türlü meşakkate katlanarak, yılmadan, fedakarca ve en önemlisi sabırla çalışmayı gerektirmektedir. İşçi sınıfımız, defalarca söylediğimiz gibi **kendinde sınıf** olmaktan çıkıp **kendi için sınıf** olmanın daha ilk kalıcı adımlarını atmaktadır. Böylesi bir dönemde, henüz bir kökleşmenin ve oturmanın olmadığı şartlarda, kimi çıkışlardan hareketsizlikler gelince bezmek veya aşırı ümitlere kapılıp ,bunu izleyen başka çıkış yolları aramak, işçi sınıfı devrimciliğinin uslubuyla asla bağdaşmaz. Geçmiş dönemde, başka çıkış yollarının aranması konusunda sayısız örnekler yaşandı. Ama hâlâ daha geçmişin dersini hazmedemeyip acele çözümler arayanlar var.

3.9.4. İDD çizgisi Sosyal Demokrasinin Etkinliğinden Yararlanmak İstiyor

İDD çizgisinin acele çözüm arayanlardan olduğunu ileri sürmek için vakit bir hayli erken. Ama toplumsal gelişmeyi «ivmelendirme»nin yollarını aradığı da bir gerçek. Bunun için düşündüğü de şu: **Türkiye'de işçi sınıfının önderliğinde veya hegemonyasında bir iktidar bugün için uzak ihtimal. Ama sosyalizm, potansiyel olarak bir hayli güçlü ve daha da güçleniyor. Bundan yararlanarak işçi sınıfının iktidarını yakınlaştırmak lazım! Nasıl? İşçi sınıfının iktidarı uzak ama, mevcut sosyalist potansiyel, işçi sınıfının ya da onun adına hareket eden çizgilerden birinin iktidarda temsilini mümkün kılabilir. Toplumsal muhalefetin başını CHP çekiyor. Ancak CHP de sosyalist potansiyelin desteğinde bu durumu sağlıyabiliyor. Şayet o sosyalist potansiyel CHP'ye destek olacağı yerde, işçi sınıfının siyasetine yönelse CHP'nin iktidar şansı zayıflar. O zaman da CHP ile ortaklığın maddi toplumsal şartları ortaya çıkmış olur. Sosyalist bir çizginin CHP ile ortaklık yapması hiç de yadırganacak ve aykırı birşey değildir. Ve şayet sağlanırsa böyle bir ortaklık işçi sınıfının siyasi hareketinin gelişmesine büyük bir ivme getirebilir.**

Bu noktaya kadarki mantık silsilesi, gerçekleşme şansı tartışılmak kaydıyla «makul» kabul edilebilir. Ama bu noktadan sonra güdülen politika ve ileri sürülen öneriler, işçi sınıfının bağımsız çizgisini ciddi bir şekilde zedelemekte ve işçi sınıfını sosyal demokrat politikaya alet etmektedir.

Bu noktadan sonra atılan ilk yanlış adım CHP ile koalisyon ortaklığını, «ileri demokratik devrim» diye sunmaktır. Hükümette birkaç iskemle ile temsil edilmenin getireceği «faydalar» uğruna, hem bilimden ayrılınmakta, hem de daha kötüsü, belki demokrasinin sınırlarını bir ölçüde genişletmekten başka bir fonksiyonu olamayacak bir hükümet değişikliği, işçi sınıfına ve halka, onların çıkarları doğrultusunda köklü dönüşüm-

lerin yapılacağı bir «devrim» diye gösterilmektedir. Çünkü işçi sınıfının ve halkımızın önde gelen unsurları, mevcut düzende **devrimci bir dönüşüm olmaksızın** kendilerinin hayatlarında, toplumsal çıkarlarında köklü değişiklikler olmayacağını gayet iyi bilmektedirler. Bu durumun «bilincinde» olan İDD çizgisi, koalisyonu, ileri unsurların da tasvibini alabilmek amacıyla, bir «devrim» diye sunmak zorunda kalmaktadır.

3.9.5. Bağımsızlık Şiarı «Ulusal Burjuvazi» Zorlamasına Yol Açıyor

Günümüz Türkiye'sinde, bir hükümetin, bir iktidarın **devrimci** olabilmesi için **bağımsızlıkçı** ve **demokrat** olması şarttır. Bugün Türkiye'de ağzını açan her «devrimci», halkımızın mücadelesinin temel şiarlarının **bağımsızlık** ve **demokrasi** olduğunu bir solukta söylemektedir. Böyle olunca da bir iktidarın bünyesinde yer alacak güçlerin ve onların örgütlerinin bağımsızlıktan ve demokrasiden yana olmaları gerekmektedir. CHP'nin demokrasiden yana olması meselenin «yarısını» halletmektedir. Gerçi bugün Türkiye'de «demokrasi»den de ne anlaşıldığı çeşitli çevrelerin yorumuna bağlıdır. Ancak bu incelememizde gördük ki, İDD çizgisi demokrasi mücadelesini daha çok anti-feodal özlü olarak nitelemektedirler. İster anti-feodal özlü olsun ister antifaşist, demokrasi meselesi CHP için bir pürüz çıkarmamaktadır. Çünkü Çünkü CHP bilindiği gibi tutarlı olmasa da hemen bütünüyle, her iki öz açısından da, **burjuva anlamda** demokrattır.(*) Böyle olunca, CHP bir yönüyle, **devrimci** bir iktidara denk düşmektedir! Çünkü şiarlarından birinin gereğini, görüntüde de olsa yerine getirmektedir. İş kalmaktadır **bağımsızlık** meselesinin haaline!

CHP'nin bağımsızlıkçı bir parti olduğunu söylemek mümkün değildir. Zaten böyle bir iddia inandırıcı da olmaz. Bugün CHP'nin emperyalizme karşı bir tavrı yoktur, geçmişinde olmamıştır, en önemlisi de geleceğinde olması için bir gerekçe yoktur. CHP içinden zaman zaman anti-emperyalist sloganlar yükselmekte midir? Evet böyle çıkışlar olmaktadır. Ama bu CHP'nin sınıf tabanından kaynaklanan ikili yapısından ileri gelmektedir. İşçi sınıfının bilimini klavuz edinenler, bu anti-emperyalist çıkışların CHP tabanında önemli bir yeri olan «sol» kanat sosyal demokrasiden yükseldiğini bilirler. Ama, bugün için CHP'ye hakim olan sağ kanat sosyal demokrasi, emperyalizmle uzlaşma içindedir ve önümüzdeki uzunca bir dönem için de partiye egemen olacak gibi gözükmektedir. Bu İDD için CHP'yi bir bütün olarak bağımsızlıkçı saflarda göstermek açısından önemli bir engel olduğu gibi, onunla yapılması düşünülen koalisyonun, «devrimci» bir adım olarak sunulmasını da zorlaştırmaktadır. Çünkü İDD çizgisinin, CHP içindeki, bağımsızlıkçı diyebileceğimiz «sol» kanat sosyal demokrasinin parti yönetimine gelmeleri için geçecek (belki de hiç gerçekleşmeyebilir!) uzunca bir süreyi beklemeye tahammülü yoktur O, CHP ile koalisyon hükümeti kurmayı «faydalı» görmektedir. Ve bunun da «devrimci» bir iktidar olmasını uygun bulmaktadır. İşte o zaman «ulusal burjuvazi teorisi» ne başvurmakta ve CHP'yi, ulusal bur-

(*) Burada iki ayrı kavramın, **burjuva demokrasisi** ile **halk demokrasisi** kavramlarının birbirine karıştırılmasının getirdiği yanılgının üzerinde durmuyoruz. Aslında «demokrasi» şiarının antifaşist - antimonopolist olmaktan daha derin, **halk dışı toplum kesimlerinin karşı devrimci girişimlerine yol vermeyecek, daha ileri bir kapsamı** vardır.

juvazinin siyasi temsilcisi yapmaktadır.

Bir kere bu çözüm, demokrasi açısından bir «mahzur» getirmemektedir. Türkiye'de zaten «tartışmalı» olan bu konuda, demokrasi mücadelesinin «anti-feodal» özlü olduğu ilan edildi miydi, CHP'nin «ulusal burjuvazi»nin partisi olduğu yakıştırması yerine oturtulmuş olur.(*) Çünkü CHP, özellikle geçmişinde, kapitalizm öncesi artıklara karşı vermiş olduğu mücadele ile meşhurdur.

İkincisi ve asıl önmlisi, bu varsayımla **bağımsızlık** meselesi de bir«çözüme» bağlanmış olmaktadır! Gerçekten, ulusal burjuvazi yabancı sermayeye, uluslararası finans kapitale karşıdır. Bu durum onun emperyalizme karşı olmasının objektif maddi temelini oluşturur. Bu nedenle sömürge, yarı sömürge ve bağımlı ülkelerde, ulusal kurtuluş hareketi içinde yer almış ulusal burjuvaziler olmuştur ve sınırlı da olsa hala daha olmaktadır. Böylece ,ulusal burjuvazi ülkenin bağımsızlığı için mücadele eden güçlerin safında yer alabilmekte, **bağımsızlık** onun da hedeflerinden biri olabilmektedir.

İşte ulusal burjuvazinin bu niteliklerinden hareket eden İDD çizgisi, CHP'yi «ulusal burjuvazi»nin partisi ilan etmekte önemli bir «kolaylık» elde etmiş olmaktadır. Artık onun da «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek «anti- emperyalist, anti-feodal» güçler safında yer almaması için hiçbir sebep kalmamaktadır. **Böylece** İDD çizgisi, CHP ile yapmayı düşündüğü koalisyon ortaklığını «devrimci» bir iktidar, «ileri demokratik devrim» aşamasının «ulusal, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümlerini» gerçekleştirecek bir iktidar olarak sunmak «imkanına» kavuşmuş olur.

Mesele kağıt üzerinde çözümlenmiş olarak gözükmektedir. Ama gene de bir «pürüz» kalmaktadır. Çünkü CHP, anti-emperyalist bir politika gütmediği gibi, böyle bir politikaya yönelmeye dahi pek niyetli değildir. Ama İDD çizgisi bunun da kolayını bulmuştur:

> **«CHP'nin içindeki ayrılma ve ayrışma bugünkü aşamada burjuvazinin içindeki ayrılma ve ayrışma sürecinin hızlanmasıdır. Burjuvazinin hepsini bir kaba doldurmak, onun ayrılma ve ayrışma sürecini görmemek, milli burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönünü görememek hatasını doğuruyor. Burjuvazinin bölümleri, tabakaları arasında Çin duvarları yoktur. Türkiye'nin bugünkü aşamasında milli burjuvazi, bu bölüm: milli bağımsızlık için, yabancı tekellerin ve onlarla işbirliği kuranların egemenliğine karşı, AP hükümetinin faşist diktatorya eğilimine karşı, şu veya bu ölçüde ikili anlaşmalara karşı, NATO'ya karşı çıkan, sınırlı da olsa toprak reformu için direnen bölümüdür. ...İlerici yönüyle emperyalizme, gericiliğe işbirlikçilere karşıdır. Gerici yönüyle kendi egemenliğini, sömürücü sınıfın üstünlüğünü sağlamak istemesidir.» (Günümüzde TKP, sf: 24-25)**

Şimdi İDD'nin, CHP'nin ulusal burjuvazinin temsilcisi olduğu «tez» ine karşı yöneltilecek «bu ne biçim ulusal burjuvazi? Bir türlü anti-emperyalist tutum almıyor!» itirazlarına karşı cevabı hazırdır: «Milli bur-

(*) **Kaldı ki daha sonra hiç gereği yokken «ileri demokrasi» kavramı ortaya çıkartılıp, demokrasi mücadelesinin anti-faşist anti-monopolist özünün de meseleye katıldığı intibaı verilebilir.**

juvazinin kendisine özgü, iki birbirine aykırı yönü!»

Türkiye'de bugün anti-emperyalist mücadele saflarında yer alabilecek bir milli burjuvazinin bulunduğu «tez»i nasıl yakıştırma ise, bu noktadan türetilen ve yukardaki alıntıda ileri sürülen «burjuvazinin ayrılma ve ayrışması», «Türkiye'de milli burjuvazinin birbirine aykırı iki yönü» vb. «tez»ler de yakıştırma olmaktan ileri gidemez.

3.9.6. Türkiye'de Orta Burjuvazi Vardır

Bir kere burjuvazi içindeki ayrılma ve ayrışma sonucu milli burjuvazinin oluştuğu ya da kristalleştiği görüşünün Türkiye Burjuvazisi ile uzak yakın ilişkisi yoktur. Çünkü günümüz Türkiye'sinin eriştiği gelişkinlik seviyesi ile 1920'lerden beri geçirilen sürecin niteliği, incelememizin baş kısmında da gösterdiğimiz gibi böyle bir olguya meydan verecek maddi toplumsal şartları ortadan kaldırmıştır. Bugün Türkiye burjuvazisi içinde, çeşitli çıkar ayrılıklarından kaynaklanan iç çelişkiler ve bunların doğurduğu tali mevzilenmeler, şüphesiz vardır. Bunların bir bölümü, tekelci burjuvazinin içinde cereyan etmektedir. Konumuz açısından önemli olan bir tanesi de vardır ki, bu tekelci burjuvazi ile orta burjuvazi arasındaki çelişkidir. Bu çelişki, orta burjuvazinin anti-monopolist taleplerle ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ama orta burjuvazinin bu özelliği, onu ulusal burjuvazi olarak tanımlamamıza asla cevaz vermez. Çünkü bu burjuvazi, gelişmesinin önünde tekelci burjuvaziyi engel olarak görmektedir ama, aynı zamanda varlığının başlıca sebebinin Türkiye'nin emperyalist kapitalist kampın içinde, ona bağımlı bir ülke olmasında olduğunu da bilmektedir. Çünkü Türkiye ekonomisi, bütünüyle emperyalizme bağımlı hale getirilmiştir ve bugün burjuvazinin bütün kesimleri bu işleyiş devam ettiği sürece varlıklarının güvence altında olacağını, emperyalizmle bağlar kesildiğinde, ekonomide yapılacak, yapılması gerekli köklü dönüşümler sonucu kendilerine fazla ihtiyaç kalmayacağı «bilincine» erişmişlerdir. Burjuvazi içindeki tabakalardan biri olarak orta burjuvazi, durumu icabı mevcut düzene en fazla karşı olması gereken bu burjuva kesimi de, çelişkisine rağmen, mevcut kapitalist ilişkiler sürdüğü müddetçe kendi çıkarlarının da en azından korunmaya devam edeceğini, emperyalist sistemle ilişkiler kesildiğinde, ekonominin yeni baştan düzenlenmesiyle, uzak olmayan bir istikbalde kendisine yer kalmayacağını görmektedir. Bu nedenle orta burjuvaziden anti-emperyalist bir tutum almasını beklemek onun bağımsızlık mücadelesi saflarında yeri olduğunu iddia etmek, bilim dışı bir yakıştırmadır.

Bu değerlendirmemiz sekterliğe yorumlanmamalıdır. Sosyalistler şüphesiz karşılarındaki güçleri zayıflatmak ve mümkün olan en geniş safları mücadeleye seferber etmekle yükümlüdürler. Ama bu ilke bize, sınıflar mevzilenmesinde bazı kalıplara bağlanmayı değil, evrensel tezleri ülkenin somut şartlarına yaratıcı bir şekilde uygulamayı öngörür. Türkiye'de bugün bir vakıa olan anti-monopolist orta burjuvazi bu açıdan değerlendirilip, politika ona göre tespit edilmelidir.

Türkiye'nin önündeki devrim aşaması sonucunda kapitalist üretim tamamiyle ortadan kalkacak değildir. Başlangıçta sadece emperyalizmin ve tekelcilerin egemenliğine yol açan ekonomik birimlerin millileştirilmesi söz konusu olduğuna göre, orta burjuvazi varlığını bir süre devam ettirecek demektir. O halde önümüzdeki ilk hedef ve dolayısıyla mücadele or-

ta burjuvaziyi karşımıza almamaktır. Bu durumda onun karşı saflara itilmesini engelleyecek tedbirler almak, tarafsızlaştırmaya çalışmak, hatta sosyalizme geçene kadar sürecek kapitalist sektör içinde, korunması gereken imalat kesiminde olanlar başta olmak üzere, bir bölümünü saflara kazanmak, sosyalistlerin asla ihmal etmeyecekleri çalışmalardandır. Ama şu nokta gözden uzaklaştırılmamalıdır ki, Türkiye'nin bu gün erişmiş olduğu kapitalist gelişme seviyesi ve emperyalizme bağımlılık, halk iktidarının ilk gününden itibaren, ulusal nitelikte de olsa bir kapitalizmin değil, sosyalizmin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu somut durum tekelciliğe son veren köklü dönüşümlerden sonra, günbegün kapitalist ilişkiler alanının daratılmasını gerektirecektir. Demek ki orta burjuvazinin imalatçı kesimlerinin dahi uzun vadeli gelişme imkânını bulacağı bir perspektif olamayacağına göre, onun bir bütün olarak anti-emperyalist tutum içinde olması mümkün değildir.

3.10. CHP Evrensel Anlamda Sosyal Demokrasiyi Temsil Etmektedir

CHP,genel hatlarıyla anti-emperyalist bir politika izlememesine rağmen, onu burjuvazinin «Ameirkancı» diğer partileri ile aynı kaba koymak da hatalıdır. Bu gün erişmiş olduğu yapısı ile hissedilir bir **anti-sovyetizm** yapmaması, **CHP'yi diğer burjuva partilerinden** ayırdeden en önemli özelliğidir. CHP'nin bu niteliği onun toplumumuzda temsil ettiği politik çizgiyle yakından ilgilidir. Defalarca belirtildiği gibi CHP bu gün Türkiye' de ülkemizin şartlarının da etkin olduğu, fakat evrensel motiflerin tayin edici rol oynadığı **sosyal demokrat** akımı temsil etmektedir. Sosyal demokrasinin bilinen temel evrensel özelliği **emekle sermayenin barışı** noktasından hareket etmesidir. Bu nokta onun ikili yapısının da temelini oluşturur. O bir yanıyla emeğe yönelirken bir diğer yanıyla da sermayeye savrulur. Emekle sermaye arasındaki çelişkinin bilimsel olarak **antagonist**, yani **barışmaz** olması, onun devamlı yalpalamasına yol açarken aynı zamanda bu akım içindeki emek yanlılarıyla esrmaye yanlılarının kristalleşmelerini ve ayrı ayrı kanatlaşmalarını sağlar. İşte emekle sermaye arasındaki çelişkinin **sermaye yandaşlığıyla** çözülmesinden yana olan akım **sağ kanat sosyal demokrasisini** oluştururken, bu çelişkinin **emeği kollayarak** çözümlenmesinden yana olan, bundan ötürü de **işçi sınıfının siyasi hareketi ile dostluk ve ittifak ilişkileri** kuran ya da kurmak eğilimini gösteren akım ise **«sol» kanat sosyal demokrasisini** meydana getirir.

Şüphesiz bu akımların aynı parti çatısı altında da olsa toplumsal temelleri vardır. Sağ kanat sosyal demokrasisi, tekelcilerin bir kısım çıkarlarına kadar uzanan, orta burjuvazinin de içinde bulunduğu burjuva tabakalarının çıkarlarının temsilciliğini yapar. Kapitalist düzenin zaman zaman reformlarla pekiştirilip sürdürülmesinin siyasi ifadesidir. Kaynaklandığı toplum kesimleri ve ifade ettiği çıkarların doğal neticesi olarak sağ sosyal demokrasi, işçi sınıfının siyasi hareketi ile işbirliğine yanaşmaz ve anti-emperyalist bir pilitika izlemez.

«Sol» kanat sosyal demokrasisi ise, işçi sınıfının dışındaki emekçilerin ve çalışanların çıkarlarından kaynaklanır. Bu çıkarları işçi sınıfının siyaseti yönlendiremediği ölçüde, hele bizim gibi küçük burjuvazinin nüfusun büyük bir bölümünü **oluşturduğu** bir ülkede, «sol» sosyal demokrasi kendine geniş bir kitle tabanı bula-

bilir. Geniş çalışanlar kitlesi, ancak sosyalist hareket geliştiği ölçüde kendisinin sosyal kurtuluşunun işçi sınıfıyla birlikte olacağı bilincine yönelir. Bu maddi şartlar, «sol» sosyal demokrasinin işçi sınıfının siyasi hareketi ile ittifak kurmasının, onunla dostluk ilişkileri içinde olmasının imkânlarını yarattığı gibi, emperyalizme karşı bir tutum almasını da mümkün kılar. İşte CHP tabanından yükselen bağımsızlıkçı şiarların kaynağını burada aramak gerekir. Yoksa olmayan bir «ulusal burjuvazi» yaratıp, CHP'yi de onun siyasi temsilciliğine yakıştırarak değil!

CHP'nin geçirdiği bunca serüvenlere rağmen henüz «sol» sosyal demokrat politika, tabanda sesini duyurmaktan ileri gidememiştir. Geçmişte ve bu gün partiye hakim olan sağ kanat sosyal demokrasisi, CHP'nin anti emperyalist politika izlememesinin başlıca nedenidir. Ancak CHP bu haliyle bile bu konuda diğer burjuva partilerinden farklı bir tavır alabiliyorsa bunun başlıca nedeni, parti içindeki «sol» kanatın etkisiyledir. Önümüzdeki günlerde halkımızın muhalefeti yükseldiği ölçüde, «sol» kanatın etkinliği daha da artması ve bunun sonucunda CHP'nin şartlar elverdiği ölçüde daha «haysiyetli bir politik tutum» içine girmesi söz konusu olabilir. Böyle bir gelişmeyi «milli burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönü» ile açıklamaya kalkmanın, ne gerçekle, ne de bilimsellikle ilişkisi vardır. Anti-emperyalist mücadele ciddi bir iştir. CHP anti-emperyalist bir politika izlemeyince, «burjuvazinin tabakaları arasında Çin duvarları yoktur» deyip «bu kadar da kusur olur!» kabilinden gerekçelerle mesele geçiştirilemez. Emperyalizmle halkımız arasındaki çelişki **uzlaşmaz** cinstendir. Bu nedenle anti-emperyalist saflarda kim yer alıyorsa onların her birinin de emperyalizmle çelişkisi uzlaşmaz cinsten olmak gerekir. Bu kaide, varsa eğer «ulusal burjuvazi» için de —en azından o andaki somut çelişki çözülene kadar— geçerlidir. zaten ona «ulusal» denmesinin nedeni de burada yatmaktadır. Ve bu anlamda emperyalizmin işbirlikçiliğini yapan burjuvazi ile ulusal burjuvazi arasında «Çin duvarı» vardır! Olması gerekir. Ülkemizde 1920'lerin başında bu çelişki bu şekliyle, yani uzlaşmaz olarak tecelli etmiş ve «milli burjuvazi» emperyalizmle arasındaki çelişkiyi **kılınçla** çözmüştür. Bu, ulusal burjuvazi konusunda öğretici bir tarihi vakıadır.

3.11. İDD'nin Politikasının Mantığı

İDD çizgisi «kısa yoldan» iktidara gelebilmek için bir formül bulmaya çalışmaktadır. Bundan «fayda» ummaktadır. Çünkü iktidarda pay sahibi olmanın imkânlarını iyi değerlendirerek işçi sınıfının iktidarını kolaylaştıracağını sanmaktadır. İşçi sınıfına güvenmemektedir. Onun fiilen toplumsal muhalefetin örgütlü yönlendiricisi haline gelmesinin ve bu yoldan iktidara yürümesinin gerektirdiği meşakatli çalışmayı ve sabrı göze alamamaktadır. İktidara gelmenin en kolay yolunu, mevcut durumda CHP ile bir hükümet oluşturmakta görmektedir. Bu hükümetin ülkeyi «sosyalist devrim»e götüreceğine, bu yolda gerekli her türlü «dönüşümleri» yapabileceğine inanmaktadır. Bu «dönüşümler» ise «devrimci» bir iktidarı gerektirmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlarda bir iktidarın devrimci olabilmesi için **bağımsızlık** ve **demokrasi** şiarını benimsemesi gerekmektedir. Ülkemizde bu şiarları benimseyen, sınıfsal olarak benimsemesi gereken toplum kesimleri içinde, başta işçi sınıfı vardır. CHP işçi sınıfının partisi olmadığı gibi böyle bir iddia İDD açısından, kendinin fonksiyonu

bakımından anlamsızdır. İşçi sınıfı dışında köylülüğün, zengin köylü dışında kalan önemli bir kesimi, şehir küçük burjuvazisi, çıkarları bağımsızlık ve demokrasiden yana olan toplum kesimlerini oluşturmaktadır. 50 yıllık burjuva partisi olan CHP'nin bu tpolum kesimlerinin sözcüsü olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Ama tekelci burjuvaziyle çelişen orta burjuvazi, antimonopolist taleplerini, CHP içindeki bölümüyle ve bu kanaladan zaman zaman yükseltebilmektedir. Ancak bağımsızlıkçı bir tavır almak için antimonopolist olmak yetmemektedir. Ayrıca antiemperyalist olmak, «devrimci» saflarda yeralabilmek için bağımsızlıktan yana olmak gerekir. Öte yandan CHP'nin kökeni yarım asır önce emperyalizme karşı verilen Kurtuluş Savaşı'na dayanmaktadır. Bağımsızlığı savunan burjuvazi, çağımızda **milli burjuvaziden** başkası olamaz. O halde CHP milli burjuvazinin partisidir. CHP antiemperyalist bir politika izlemiyorsa, bunun nedeni «ulusal burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönü» olmasındadır.

İşte İDD çizgisinin politikasını tayin eden mantığın özeti budur. İDD önce hangi politikanın kendisine «yararlı» olacağını tesbit etmiş, sonra da ona «ideolojik» kılıf giydirmiştir.

3.12. İşçi Sınıfı Sosyal Demokrat Politikaya Alet Edilemez

İdeolojiji önemsememek, bilime dayanmamak, her zaman işçi sınıfı hareketine en büyük zararları getirmiştir. İDD çizgisinin **faydayı** ön planda tutarak yaptığı politik seçiş ,şayet işçi sınıfımızın ve halkımızın mücadelesinde gerçekten faydalı bir perspektif açsaydı, konuyu uzatmayabilirdik. Ama hiç de böyle olmamaktadır. İDD'nin **faydalı** olur diye seçtiği yol, işçi sınıfımızın mücadelesinde büyük hasarlara yol açabilir. Şayet vaktinde müdahale edilip kendisi doğru yola çekilmezse.

İDD, «ulusal burjuvazinin örgütü» zorlamasıyla CHP'yi «milli demokratik cephe»nin içine almakla yetinmemekte, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde gördüğümüz gibi, birinci «devrim» aşamasında önderliği de ona bırakmaktadır. Fiiliyatta bunun anlamı işçi sınıfımız başta olmak üzere tüm halkımızı, sağ sosyal demokrat bir politikanın, yani burjuvazinin çıkarlarının bir biçiminin peşine takmak demektir. Oysa bu gün toplumumuzun eriştiği seviyede, sosyal muhalefetin, hem tarihsel olarak hem de fiilen öncülüğünü işçi sınıfımız yapmaktadır. Bu gün Türkiye toplumunun ileri doğru yürümesinde baş rolü oynayan en diri güç, son 16 Eylül direnişinin de isbat ettiği gibi işçi sınıfımız ve sosyalist potansiyeldir. Halen bu öncülük durumu, merkezi bir siyasi otoritede temsil edilmiyor diye, bu somut gerçekliği, yani işçi sınıfının fiili öncülüğünü gözden kaçırmak, önemsememek ya da hafife almak, sadece ve sadece **işçi sınıfına** ve bilime güvensizliği aksettirir. Oysa bu gün yapılması gereken, bu güvensizliği ve inançsızlığı daha da pekiştirecek şekilde işçi sınıfını, kendi dışındaki güçlerin «vesayeti» altına sokarak değil, aksine onun tarihsel ve fiili önderliğini çok daha etkin ve tutarlı şekilde yönlendirecek merkezi siyasi otoritenin oluşmasına, yani sosyalist birliğin sağlanmasına yardım edecek politikaların izlenmesidir. Bizim bu çok önemli ve temel noktada İDD çizgisine yönelttiğimiz eleştiri, işçi sınıfının bağımsız çizgisinin korunmasında gösterdiğimiz titizliktendir. İDD çizgisi en önemli meselede, bir hareketin kimlik kartı sayılması gereken program meselesinde, büyük bir hata yapmıştır. Bu hata o kadar öze değgindir ki, programın

espirisi bütünüyle bir yanılgı olmuştur. O işçi sınıfına olan güvensizliğinden, «ulusal», «milli» ya da «ileri» demokratik devrim diye, birinci bir devrim aşaması yaratmış ve bu aşamadaki programını gene varsaydığı «ulusal burjuvazi» tarafından reddedilmesin diye, ancak onun kabul edebileceği kıstaslar dahilinde hazırlamıştır. Böyle olunca da ortaya çıkan bir işçi sınıfı siyasetinin değil, olmayan bir ulusal burjuvazinin programı olmuştur. İşte, bu programla bu gün işçi sınıfımıza gidip «bu senin hegomonyanda gerçekleşecek ilk devrim aşamasının programıdır» demek, hem işçi sınıfımıza büyük haksızlıktır, hem de geçmişte pek çok örneğine rastlanan hatalardan birini bir kez daha işleyerek onu, sosyalizm adına burjuva politikalarından birisine, sağ sosyal demokrasiye alet etmektir.

Sosyalistler, sağ bile olsa sosyal demokrasi ile işbirliği yapmazlar mı? Yerine ve şartlara göre elbette yaparlar. Hatta koalisyon ortaklığına bile gidebilirler. Hatta hatta, işbirliği yapılacak, yapılabilecek alanlarda sosyal demokratları işbirliğine sokabilmek için esneklik ve fedakârlık göstermek sosyalistlere düşer. Bunun hem geçmişte, hem de günümüzde pek çok örnekleri olmuştur, olmaktadır. Ülkemizde de sosyal demokrasi ile antifaşist saflarda işbirliği yapmak mümkün ve gereklidir. Bu konudaki çabanın ve talebin devamlı sosyalistlerden geldiğini de bilmekteyiz. Ama bütün bunları yaparken sosyalistlerin asla gözden kaçırmayacakları nokta, işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşmesine yol açacak en ufak bir yanlış adımın atılmamasıdır. İşçi sınıfı ve halkı burjuvazinin çıkarlarına alet edecek, son tahlilde onun nihai hedefe varmasını geciktirecek politikalardan şiddetle kaçınmak gerekir. İşte bu, ideolojiden taviz vermemekle mümkündür. Başlangıçta belki «flaş başarılar» gözükmez. Ama işçi sınıfının bağımsızlığı ne ölçüde titizlikle korunursa, nihai zafer hem o ölçüde yakınlaştırılmış, hem de güvence altına alınmış olur.

3.13. İleri Demokratik Koalisyon Bir Reform Hükümetidir

İDD'nin CHP ile kurmayı düşündüğü bir hükümet ortaklığını, işçi sınıfının hegomonyasında gerçekleşen bir devrim aşaması diye göstermesi de, politik seçişindeki yanılgının vahametini arttıran bir noktadır. Sosyalistler, sosyal demokratlarla bir hükümet ortaklığı kurabilirler. Ama bu hükümeti kurma olayını «devrim», koalisyon hükümetini de «halk iktidarı» diye asla göstermezler. Mevcut burjuva demokrasisinin **sınırlarını genişletmeye** yönelik böylesi bir çalışma, sosyalistlerin olağan demokrasi mücadelelerinin bir bölümünü teşkil eder. Sözgelimi yakın geçmişte, Portekiz ve Finlandiya'da Komünist Parti' leri bazı hükümetlerde görev almışlardır. Ama böyle oldu diye hükümetlerde yer alan partilerin kendileri de dahil olmak üzere, bu ülkelerde **devrim** yapıldığından kimse bahsetmemektedir. Üstelik şimdi her iki parti de hükümetlerde bulunmamaktadır. O halde buralarda **karşı devrim** mi oluşmuştur?

Bu günün Türkiye'sinde **devrim**' in ne olup ne olmadığını tartışmayı, okura haksızlık sayıyoruz. Ama «antiemperyalist - antifeodal» bir **talepler** demetiyle yer alınacak bir hükümetin, işçi sınıfına ve halka devrimci iktidar diye gösterilmesi, kitlelerin devrim bilincini köreltmekten ve ancak devrimle çözümlenebilecek meselelerini ertelemekten başka bir şeye yaramaz. Ülkemizde işçi sınıfımızın ve halkımızın sosyal kurtuluşu, halk cephesinin örgütlü yönlendiriciliğinde, geniş kitlelerin katkısıyla ve devrime

sahip çıkmasıyla mümkündür. Böyle bir gelişim iktidarla birlikte her alanda köklü devrimci değişikliklerin yapılmasını gerektirir. Yoksa, **bu günden yarına** kurulacak «ileri demokratik bir hükümet» ile, hiç bir köklü düzen değişikliğine gidilmeden genişletmeye ve belki bir ölçüde emperyalizmle bağları «gevşetmeye» yarayan reformlar olmaktan ileri gidemez. Bu reformların kitlelere «devrim» diye sunulması ise, kitlelerin devrimden bekledikleri ve kendi hayatlarında bizzat görmek istedikleri köklü değişikliklerin örtbas edilmesi demektir.

Evet. **bu günden yarına kurulacak** «ileri demokratik hükümet» ile «devrim» yapacağını sanmak, ayrıca Türkiye'yi de hiç tanımamak demektir. Ve İDD çizgisi geçmiş günlerde, bu vahim yanılgıya da düşmüştür. Faşizmin, MC iktidarı yolundan tırmanışı karşısında İDD'nin şiarı, pek bilindiği gibi şöyle belirlenmiştir: «MC düşürülsün, yerine ileri demokratik bir hükümet kurulsun.»

3.13.1. «İleri Demokratik Hükümet» Neyi İfade Etmektedir?

Bugün Türkiye'de, sosyalistlerin de içinde olduğu tüm demokrasi güçlerinin acil politik hedefi, tartışmasız, faşizan tırmanışa dur denilmesi ve kısıtlı burjuva demokrasisinin sınırlarının, olduğu ölçüde genişletilmesidir. Bu hedef, faşist tırmanışın başlıca «sorumlusu» olan MC'nin, iktidardan uzaklaştırılmasında somutlanır. Şu halde MC'nin düşürülmesi için çaba göstermek, İDD de dahil olmak üzere, sosyalist hareketimiz içindeki çizgilerin hemen tümünün önerdiği bir görevdir.

Ancak İDD, MC düşürülsün demekle yetinmemekte, MC'den sonrası için uygun gördüğü çözümün formülünü getirmektedir. Böylesi bir yaklaşım, kural olarak doğrudur. Gerçekten, sosyalistler, bilimsel temelden kaynaklandıklarına göre bir sosyal problemin çözümü için yerinde ve doğru gördükleri yolları da önermek zorundadırlar. Sadece «MC düşürülsün» sloganı yarımdır, eksiktir. Kitlelere doğru yolu göstermek durumunda olan sosyalistler, düşürülen MC'ye karşı hangi alternatifi önerdiklerini bildirmek zorundadırlar. İşte İDD, MC'nin düşürülmesinden sonra, «ilerici demokratik bir hükümet»in kurulmasını önerirken, kural olarak eksiksiz bir iş yapmıştır. Ama ne yazık ki önerisi politik seçiş olarak, programı kadar yanlış olmuştur! Neden?

Bir kere, İDD «ilerici demokratik hükümet»te nneyi kastetmektedir? «Program»ı bu konuya olanca «açıklığı» getirmektedir. O, bu önerisiyle programında ileri sürdüğü «ileri demokratik bir düzen»in iktidarını kastetmektedir. Yani MC yıkılacak ve «ileri demokratik bir hükümet» kurularak «ileri demokratik devrim» gerçekleştirilmiş olacaktır. İDD'nin ideoloji, program ve devrim anlayışlarındaki ciddiyetsizlik ve bilimsizlik, aynen politikasına da aksetmektedir. İDD çizgisi «MC'nin düşürülüp yerine ilerici demokratik bir hükümetin kurulması» sloganının, programının hedefi olarak uzun vadeli düşünülmesi gerektiğini ileri sürerek de kendini savunamaz. O, MC'nin en kısa zamanda düşürülmesini, özellikle son 16 Eylül işçi direnişi sırasında vurgulayarak ve bu direnişin başta gelen hedefi olması gerektiğini söyliyerek devamlı öne sürmüştür.

Burada «MC nasıl düşürülecek?» ve «MC'den sonra kurulması önerilen ilerici demokratik hükümeti kimler teşkil edecek?» sorularını tartışmayı abes buluyoruz. Aslında bu soruların detaylı olarak incelenmesi, demokratik mücadelemize ışık tutacak önemli ipuçları verebilir. Ancak bu bir ölçüde konumuzun dışında kalır. Bizim burada göstermek istediğimiz,

İDD'nin iktidar meselesine bakışındaki çarpıklığıdır.

İDD, bir genel grevle iktidarın düşebileceğini hesaplamıştır. MC hükümetinin, mevcut parlamento aritmetiği ile düşmesi imkânsız olduğuna göre, toplumsal muhalefetin parlamento dışı girişimleri sonunda düşmesinden başka yol yoktur. Bu açıdan DGM'ler olayında gördüğümüz gibi, geniş demokratik güçler kitlesini harekete geçiren bir meselede, iktidarın, işçi direnişinin başını çektiği etkili bir topyekûn muhalefetle devrilmesi imkânsız değildir. Ama bu konuda can alıcı nokta şudur: İktidar düşünce, gerçekten Türkiye'de devrimci bir durum ortaya çıkacak mıdır?... Yani bu sadece bir «kabine değişikliğine» yol açan bir olay mı olacaktır, yoksa toplumsal bir alt üstlük mü sözkonusudur? Ve MC'nin yerine geçecek «ilerici demokratik hükümet»i hangi güçler oluşturacaktır? Bu bir «devrim»mi olacaktır?

Bütün bu sorular, ayrı ayrı cevapları araştırılmaya değmeyecek ölçüde konuya aydınlık getirmektedir İDD «MC düşürülsün, yerine ilerici demokratik bir hükümet kurulsun» şiarını getirirken programına «sadık» kalmıştır. İşçi sınıfına güvensizlik ve bundan kaynaklanan takipcilik gene temel faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İDD'nin önerisinin somutu şudur:

Kitlesel tepkiler sonucu MC hükümet edemez olup istifa edecektir. Yerine, başka hiç bir alternatif olmadığı için CHP, ya da gene CHP'nin ağırlığını taşıyan fakat hangisi olursa olsun sağ sosyal demokrat politika izleyecek bir hükümet kurulacaktır. Yani «ulusal burjuvazi»nin önderliğinde, «milli» «ulusal» yahut «ileri demokratik devrim» gerçekleşecektir. Bu arada hükümette bazı sendikacılar da yer alırsa düşünülen koalisyon ortaklığı sağlanmış ve işçi sınıfı iktidara gelmiş olacaktır!

İşte İDD çizgisi işçi sınıfının «devrim» yapmasını bu kadar **kolay** görmektedir! Hiç bir ciddi siyasi çalışma yapmadan, değil kitleler içinde, işçi sınıfımızın tabanında bile kökleşmeden, «ulusal burjuvazi»nin kanadı altında iktidara gelinecek ve bu da bir **devrim** olacaktır!

Bırakalım devrimi bir kenara, acaba o pek güvenilen «ulusal burjuvazi» böylesi bir hükümet ortaklığına bile yanaşacak mıdır? Kaldı ki yanaşsa bile böyle bir hükümette yer alanlar, CHP politikasının sadık bir savunucusu olmaktan ileri gidebilecekler midir? İşçi sınıfının bağımsız hattını ima eden tek bir davranışta dahi bulunabilecekler midir?

İşte İDD çizgisinin, ideolojiyi kesinlikle bir kenara bırakan, Türkiye'nin şartlarını hiç tanımayan ve işçi sınıfının üslubuyla asla bağdaşmayan politikasının kötürümlüğü ve açmazı!

4. SONUÇ

Bu yazımızda, İDD çizgisinin temelinde yatan **başlıca** aksaklığın eleştirisini **genel hatlarıyla** yapmaya çalıştık. Gördük ki **ideolojiye gereken önemi vermemesi, İDD'nin en önemli kusurudur.** Bu kusur onun **politikasını 1.nci derecede etkilemekte** ve İDD, politik hattının tayininde, bilimi kendine yaratıcı bir şekilde klavuz edinmek durumunda olmayınca ister istemez «faydacılığı» ön plana çıkarmak zorunda kalmaktadır. Böylece işçi sınıfının bağımsız çizgisine ciddi şekilde gölge düşürmekte ve sonuçta İDD çizgisi, işçi sınıfını ve halkı sosyal demokrasiye angaje eden bir politikanın sözcüsü haline gelmektedir.

4.1. İDD'nin Zaaflarının Pratikte Yol Açtığı Olumsuzluklar

Türkiye'de işçi sınıfı bilimine ve enternasyonalizmine bağlı proletar-

ya politik hareketinin güçlü ve sağlam bir ideolojik temel üzerindeki birliğine hizmet etmek amacıyla hazırladığımız yukarıdaki metinde ele aldığımız önemli noktaların, Türkiye işçi sınıfı hareketi içinde pratik sonuçlarına da değinmeyi gerekli görüyoruz. Bu pratik sonuçlar, işçi sınıfı hareketi içinde çeşitli zaafların sürmesine, hatta yer yer kısmen derinleşmesine yol açmaktadır. Yukarıdaki metinde değindiğimiz eleştiri noktalarının pratik sonuçları neler olmaktadır? Bunların belli başlılarına kısaca göz atmak istiyoruz:

4.1.1. Şablonculuk Evrensel Tezler Hakkında «Kuşkulara» Yol Açmaktadır

İşçi sınıfı biliminin derinlemesine kavranması, özümlenmesi ve işçi liderleri başta olmak üzere tüm emekçi ve aydın kesimlerden çok sayıda ileri unsurun bu teori ile donatılması ve örgütlenmesi, bir başka deyimle, bilimsel sosyalist öğretinin ve örgütlenmenin Türkiye'de yaygınlaşıp güçlendirilmesi, bu gün hareketimizin acil görevlerinden birini oluşturmaktadır. Bu görev, bir yandan bilimsel sosyalizmin ve proletarya enternasyonalizminin yaygın bir propagandasını gerektirdiği gibi, öte yandan dünya işçi sınıfı partilerinin evrensel tezlerinin Türkiye'de kadrolara kavratılmasını zarunlu kılmaktadır.

«Ulusal Demokratik Devrim», «İleri Demokrasi» ve «Ulusal burjuvazi» konusunda yukarıda dile getirdiğimiz yanılgılar ve bunun pratik bir yansıması olan sosyal demokrasiye büyük misyonlar vahmetme, sosyal demokrasinin sınıfsal ve ikili karakterini görmemeye dayalı politika, kimi kadrolarda, dünya işçi sınıfı partilerinin günümüzdeki evrensel tezlerinin yanlış anlaşılmasına veya yorumlanmasına yol açmaktadır. Oysa bilim temeli üzerinde geliştirilen bu evrensel tezlerin, ülkemizde yaratıcı olarak hayata geçirilmesi ve sosyal devrimci sürecin hızlandırılması en büyük ödevdir. Bu konuda yapılan çeşitli yanlışlar bu ödevin başarılmasını güçleştirmektedir.

4.1.2. Kof Slogancılıkla Yetinilmektedir

Gene ele aldığımız «Program»daki ideolojik zaaflar, kavram kargaşası ve evrensel tezlerin şabloncu bir biçimde aktarılması, bazı kadrolar arasında mekanik ve şabloncu bir anlayışı getirmekte, ayrıca, «Program»a yansıyan «ideolojiye önem vermeyen anlayış» İDD çizgisini benimseyenlerde bilimden uzak kalma, sloganlarla yetinme, yüzeysel bilgileri bilmin yerine geçirme gibi önemli yanlış tutumları ve algılamaları getirmektedir.

4.1.3. Sendikalarda Sosyal Demokratlar Güçlendirilmektedir

İDD hareketine bağlı kadroların ve sempatizanların, ideolojik yanılgılarından kaynaklanan bir diğer özelliği sosyal demokrasi takipçiliğidir. Bu tutum özellikle işçi sınıfımızın ileri ekonomik örgütlenmesi içinde sosyal demokrat sendikacıların güç kazanmasına yol açmaktadır. Sendikalarda çalışan ve İDD çizgisine bağlı olan militan ve sempatizanlar, bir yandan bağlı oldukları çizginin sosyal demokrasiye büyük misyonlar vahmeden tutumundan yola çıkarak, öte yandan kardeş partilerin savunduğu işçi sınıfının birliği ilkesinde sosyalistlerle sosyal demokratların işbirliği ve eylem birliği yapması gerekliliğini yanlış bir şekilde yorumlayıp uygulayarak ileri sendikal örgütlenme içinde, adeta sosyal demokrasiye yardımcı olmaktadırlar.

Bu tutumlarına ek olarak grupçu ve ayrılıkçı olan anlayışlar da söz konusu olunca, kendileri dışında-

ki sosyalistleri tecrit etmek, ve onlar yerine sosyal demokratlarla işbirliği yapmak, dolayısı ile sendikalardaki sosyalist potansiyeli büsbütün zaafa ugratmak tutumu içindedirler. Bu grupçu anlayış nedeniyle gerçekte ileri sendikal örgütlenme içinde büsbütün zayıflamakta olan sosyal demokrasi, suni olarak güçlendirilmektedir.

Sendkal planda birinci derecede birlik ilkemiz, hangi partiden olursa olsun, öncelikle sosyalistlerin ekonomik-demokratik örgütler düzeyinde anlaşıp ortak davranmaları, ve sosyal demokratlar ile bu düzeyde eylem birliği yapılmasıdır. Oysa sendikal çalışmada diğer sosyalist çizgilere mensup kişileri tecrit etmeye çalışıp, pek çok geri ve hatta anti-komünist sosyal demokratlarla ortak yönetime gelme çabaları, işçi sınıfımızın sosyalist bilinçlenme ve örgütlenme çalışmalarına zaaf getirmektedir.

4.1.4. Sosyalistlerin Prestiji Düşürülmektedir

Sosyal demokrasiye fazla iyimser bakıp takipçi bir şekilde ona yaklaşma, «toplumsal ilerleme» sloganını mutlaklaştırıp bir rozet haline getirerek, sosyalist mücadelenin şiarlarını önemsememe çabaları, İDD çizgisine işçi sınıfı sosyalisti olmayan bir çok «sempatizan» kazandırabilmektedir. Böylece sendikalarda ve diğer demokratik meslek örgütlerinde geçici bir süre için İDD, belli ittifak unsurları bulabilmektedir. Gerçekte sınıfsal ve ideolojik konumu «sol» veya sağ sosyal demokrat olan bir çok kimse kendisine İDD çizgisi sempatizanlığı görünümü verebilmekte, sonuçta ortaya İDD adına ilkesiz, şekilsiz bir grup çıkmaktadır. Bu grupların İDD hareketini bağlayıcı tutumları, çoğu kez bilimsel ilkelerden ve yöntemlerden uzak olduğu gibi, böyle bir gruplaşma içinde, ideolojik ve politik farklılaşmalar tümüyle unutulmaktadır. Böylece, gerçekte kendisi işçi sınıfının bilmini hazmetmemiş bir çok sempatizan unsur «Toplumsal İlerleme» sloganının ardına sığınarak işçi sınıfı sosyalizmi adına davranır gözükmektedir. Bu durum ise, sendika ve kitle örgütleri çalışmalarında sosyalistlerin prestijinin sarsılmasına yol açmakta, İDD çizgisi adına hareket eden, ama işçi sınıfı sosyalizmi ile uzak yakın ilgisi olmayan pek çok «safra» unsur, sonuçta kitleye ters düşmektedir. Böylesi kişilerin bu tavırları hiç kuşkusuz sosyalistlerin tümünü bağlamakta, kitlelerin gözünde işçi sınıfı sosyalizmi «puvan kaybetmekte», «amaca ulaşmak için her şey mübahtır!» gibi sosyalizmde asla yeri olmayan istismarcı görüşlerin sosyalizmde de geçerli olduğu doğrultusunda yanlış fikirlerin uyanmasına yol açmaktadır.

4.1.5. Enternasyonalizmin Yaygınlaşmasına Ket Vurulmaktadır

Gene gerek «program»ın temel ve özel zaafları, gerekse sosyal demokrasi takipçiliği ya da «toplumsal ilerleme» sloganının mutlaklaştırılıp, sosyalizmin unutturulması tutumu, ya da İDD adına davranan, fakat işçi sınıfı sosyalisti olmayan unsurların yanlış tutumları, Türkiye'de devrimci ve demokratik hareket içinde sadece işçi sınıfı sosyalistlerine ve İDD çizgisine karşı bir antipatinin doğmasına yolaçmakla kalmamakta, meseleyi yeterince kavramamış kimi çevrelerde, işçi sınıfı enternasyonalizminin günümüzdeki somut durumuna karşı kuşkular doğmasına sebep olmaktadır.

Oysa son yıllarda Türkiye'de, özellikle KİTLE ve İLKE vasıtasıyla işçi sınıfı biliminin kadrolara maledilmesi ve işçi sınıfı enternasyonalizminin, işçi sınıfının birliğinin bu en yüce ilkesinin yaygınlaşıp yerleşmesi

için büyük çaba sarfedilmiştir. Azgın anti-komünist ve anti-sovyetik maocuların demokratik hareketten tecrit edilmesinde önemli adımlar atılmıştır. «Sol» ve sağ kanat revizyonizmlerine karşı ısrarlı ve kararlı bir mücadele sürdürülerek doğrudan veya dolaylı anti-sovyetik tutumların üzerine gidilmiştir.

Ne var ki İDD çizgisinin ideolojik yanılgıları, hatalı politikaları ve İDD adına davranır gözükenlerin pratikteki ayrılıkçı, itici ve kitleleri kaçırıcı tutumları, pasifizmleri işçi sınıfı enternasyolalizminin daha da yaygınlaşıp kökleşmesi çalışmalarında bir handikap olmaktadır. Bu olumsuzluklar, doğrudan veya dolaylı anti-sovyetik propagandalar için malzeme arayanların, hemen sarıldıkları can kurtaran simitleri olmaktadır. İDD çizgisinin tüm ideolojik, politik ve pratik eksiklikleri, aksaklıkları, Sovyetler Birliği'ne, sosyalist sisteme ve işçi sınıfı enternasyonalizmine maledilmeye çalışılmaktadır. Gene evrensel devrimci tezlerin Türkiye'de uygulanmasında İDD çizgisinin getirdiği şabloncu tavır ve ideolojik kargaşa, bu tezlerin yanlış olduğu, hatta sapmaya delalet ettiği yolunda istismarlara yolaçmaktadır. İşçi sınıfı enternasyonalizminin gerçek anlamını, onun dünya devrimci sürecinin belkemiği olduğu gerçeğini henüz yeterince hazmetmemiş bir kısım unsurlar ise, enternasyonalizme karşı bazı «kuşkular» duymaya başlamaktadırlar. Günümüzde kardeş partiler arasındaki ilişkilerin temel prensiplerini kavrayamamış bu gibi unsurlar, İDD çizgisinin bunca olumsuzluklarına rağmen nasıl olupta enternasyonal planda temsil edildiğine bir türlü akıl erdirememekte ve sonuçta bu olumsuzlukların kardeş partiler tarafından «göz ardı edildiği» kanısına vararak, bu partilerin devrimci çizgilerinden «şüpheye» düşmektedirler. Üstelik Türkiye gibi sosyalist hareketin bölünmüş ve dağınık olduğu bir ülkede sosyalist hareket içindeki çizgilerden sadece birinin, hem de ideolojik ve politik bir hayli zaafları olan birinin enternasyonal planda temsil ediliyor olması, bütün olumsuzluklarına rağmen sanki onun «tercih edildiği» doğrultusunda bir «izlenime» yolaçmaktadır. Bir ülkenin sosyalist hareketinin birliği ve enternasyonal planda temsili meselesinin, en başta o ülkenin sosyalistlerini ilgilendiren bir konu olduğunu, kardeş partilerin bu konuda «hakemlik» yapmak diye bir durumlarının olmadığını, birlik sağlanana kadar temsil meselesinin kesin bir çözümlemeye kavuşmayacağını kavrayan ve hazmeden işçi sınıfı sosyalistleri ise, bir yandan «kuşkucu» tavırların giderilmesi için çaba gösterirlerken, öte yandan da İDD çizgisinin zaaflarından, kendilerine anti-enternasyonalist, milliyetçi malzeme sağlama yarışında olanlara karşı, sosyalist birliğin çıkarlarını gözden kaçırmadan amansız bir mücadele vermektedirler. Ancak bir kere daha vurgulayalım ki, İDD'nin yanılgıları bir hayli tepki doğurmakta ve bu durum genellikle «sol» kanat revizyonizminin «prim» toplamasına yolaçmakta, enternasyonalizmin yaygınlaşıp kökleşmesine ket vurmaktadır. Bu nokta İDD çizgisinin zaaflarının yolaçtığı endişe verici bir olumsuzluktur.

4.1.6. Karalamalar Ayrılıkları Körüklemektedir

İDD çizgisinin ideolojik kifayetsizliğinin yolaçtığı bir başka pratik olumsuzluk da, onun karşısındakileri kolayca **karalama** yoluna başvurmasıdır. Onun ideolojik mücadele yerine üstelik de çoğu zaman kendisine yönelen bir tavır yok iken, sosyalistlere ve ilericilere yönelttiği alelacele çırpıştırılmış asılsız suçlamalar, sadece ve sadece harekete zaaf getirmiş, ay-

rılıkların doğmasına ve subjektif yargıların derinleşmesine sebep olmuştur. Dünyada bu çeşitten tavırların sosyalist harekete hizmet ettiğine gösterilecek tek bir örnek yoktur. İdeolojik mücadeleyi esas alanlar, işçi sınıfının bilimine ve onu hazmetmiş olduğuna güvenenler alel usul karalamalara itibar etmeyenler her zaman başarı kazanmışlardır. Ülkemizde de, geçmişten beri sıkıca başvurulan «karalama» metodunun tek bir «başarı» getirmemiş olduğuna herkes tanıktır. Ve bu gibi tutumlar, sadece, birliği kösteklemek isteyenlerin, birlikten yana olmayanların, ayrılıkçıların değirmenine su taşımaktan başka bir şeye yaramamaktadır.

İDD çizgisinin eleştirilecek başka yönleri yok mu? Elbette var! Ve bunların çoğu da aynı orijinden, bu yazımızın temellendiği, ideolojiye önem vermemek noktasından kaynaklanıyor. Biz bu yazımızda İDD'nin temel aksaklığını ele aldığımız için, diğer yanılgılarına ve eksikliklerine, bunların bir kısmı ülkemiz için hayati ehemmiyeti haiz olduğu halde, asıl vurgulamak istediğimiz noktayı ön plana çıkarmak amacıyla, ayrı ayrı değinmeyeceğiz. **«Ulusal meseleye bakış»**dan, **«işçi sınıfı ve kitleler içinde çalışma üslubu»**na, **«her şart altında yaratıcı çalışma sürdürmek»**ten, **«ajitasyon-propaganda»**ya kadar, eleştirilmesi gereken diğer konuları, bu nedenle bu yazımızın kapsamına almıyoruz. Bu konular da ayrıca ele alınmalı ve ayrıntılı bir şekilde gözden geçirilmelidir.

4.2. Birliğe Hizmet Etmek Başta Gelen Sorumluluktur

İDD çizgisinin temeline yönelttiğimiz bu eleştiriyi «ilkelerde savaş-devrimci kardeşlik» şiarımız doğrultusunda yapmaya çalıştık. Türkiye sosyalist hareketi içinde yeri olduğunu devamlı belirttiğimiz İDD çizgisinin, eleştirimizi aynı olgunluk içinde ele alıp değerlendireceğini umuyoruz.

Bu yazının genel olarak eleştiri dozunun yüksek olması doğaldır. Elbette ki İDD'nin olumlu tarafları vardır. **İşçi sınıfı enternasyonalizmine bağlılık**, işçi sınıfına güvensizliğine rağmen işçi sınıfı çalışması yapmaya yönelik çabaları, ve bazı tutarsızlıklarına rağmen sosyalist hareketimizin birliği konusunda, özellikle son zamanlarda koyduğu olumlu tavır, bunların başlıcaları sayılması gerekir. Bu konuların ayrı ayrı değerlendirilmesinde, bu olumlulukların da hakbilirlilikle ele alınması eleştirinin objektifliğinin gereğidir.

Defalarca belirtildiği gibi sosyalist birlik, ideolojik birlik temelinden kurulacaktır. Bu bir istek değil, doğruluğu pratikte defalarca ispatlanmış bilimsel bir ilkedir. Ve bu eleştiri de bu amaca, yani sosyalist birliğin temelini oluşturacak ideolojik birliğe hizmet etmek için kaleme alınmıştır. Yoksa hasımlarımızı ezip kendimize paye çıkarmak için değil! Bu nedenle gene aynı doğrultuda ele alınıp değerlendirilmesi gerekir. Yani sosyalist birlik meselesini gündem maddesi yapanlar, bu eleştirimizi böyle bir politikanın gerekleri doğrultusunda değerlendirmeyi bilmelidirler. Geçmişte çok sık başvurulduğu gibi «Vay sen beni eleştirirsin ha! Ben sana diyeceğimi diyeyim de gör!» tavrıyla kaleme sarılıp, kara çalmak, küfretmek, hem ideolojik mücadele prensipleri ile bağdaşmaz, hem de sosyalist birlik meselesine zarar verebilir. Yazımızda gözden kaçmış «rencide edici» addedilebilecek kelimeler ve deyimler bulunabilir! Biz şimdiye değin bize yöneltilen aşağılamalara, küfürlere, karalamalara, hiçbir zaman aynı üslubla karşılık vermedik ve vermeyi de düşünmüyoruz. Ama şayet bu yazımızda eleştirilen çizgi için «ağır» gö-

rülebilecek noktalar varsa, bunlar işçi sınıfı biliminin cevaz verdiği «ağırlık» tan öteye gitmediği gibi, karşımızdakini bir sapma olarak görmediğimiz, aksine sosyalist birliğin içinde **addettiğimiz** için, mümkün olan en dostça yaklaşımın izlendiğine içtenlikle güvenilmelidir.

Biz eleştirimizin doğru olduğuna inanıyoruz. Çünkü onu tamamen bilimsel esaslardan hareket ederek hazırladık. Ama kendimizi, **taraflardan biri** iken, aynı zamanda hakem ilan edip «söylediklerimiz tartışılmaz doğrulardır» diye kesip atmıyoruz. Aksine bilimsel doğruların doğruluklarının her türlü tartışmaya göğüs gerek daha geniş bir planda ispatlanacağına inandığımız için, «ilkelerde savaş-devrimci kardeşlik» doğrultusunda, her türlü imkândan yararlanarak bir an önce tartışılmasını diliyoruz.

İDD çizgisinin politik temel zaaflarına yönelttiğimiz **eleştiriyi tamamlamış** bulunuyoruz. Sosyalist birlik meselesinin bize yüklediği sorumluluğun birini yerine getirdiğimiz inancıyla, eleştirimizin aynı amaca hizmet edecek şekilde ele alınması, başlıca dileğimizdir.

İşçi Sınıfı Biliminde Ulus Kavramı—3

Ezilen Ulusun Dil ve Kültür Özgürlüğü Asgari Bir Demokratik Taleptir Fakat Ulusal Sorunun Çözümü Değildir

Bilimsel teorinin ulusal sorun konusundaki öğretisini genel teorik kavramlar ve ilkeler açısından özetleyen yazı serimizin üçüncü bölümünde, çok uluslu burjuva devletlerde ezilen ulus veya etnik grupların asgari demokratik taleplerinden olan ulusal din ve kültür serbestiyeti konusunu ele alacağız. Bunu yaparken, Türkiye'de kadrolar arasında en fazla konuşulan konulardan birisi olan bu sorun hakkında geniş ölçüde orijinal kaynaklara yer vermenin daha yararlı olacağını düşündük.

Türkiye'de ulusal sorunun somutlanışına teorik bir giriş mahiyetinde olan yazı dizisinin, bu bölümünde, aynı zamanda reformistlerin, milliyetçi-sosyalistlerin ulusal sorun konusunda getirdikleri «ulusal kültürel özerklik« tezinin bilimsel eleştirisini getirdikleri «ulusal kültürel özerklik» tezinin bilimsel eleştirisini ve enternasyonalist çözümü olan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini inceleyeceğiz.

İLKE

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Belgesi gibi günümüzün en önemli uluslararası belgelerinde, **ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı ilkesi** ile ulusal azınlıkların ulusal ve demokratik haklarına ve bu haklar arasında dil ve kültürlerini serbestçe kullanma ve geliştirme özgürlüğüne önemli bir yer ayrılmıştır.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin — yani ezilen bir ulusun, milliyetin — veya ulusal azınlığın — bulunduğu devlet bütünlüğünden ayrılarak bağımsız bir devlet kurma veya başka bir devlete iltihak etme özgürlüğünün — temeli, ilk işçi sınıfı bilimi tarafından getirilmiş ve pratiğe aktarılmıştır. İşçi sınıfı öğretisinin bu ilkesinin pratikte başarı kazanmasını izleyen dönemde, zamanla, burjuva devletleri de, hiç değilse kâğıt üzerinde bile olsa, ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı ilkesini kabul etme mecburiyetinde kalmışlardır.

Hiç kuşkusuz, ezen durumundaki bir burjuva ulusun— yani onun hakim kapitalist sınıfı ile diğer egemen ortaklarının— ezilen ulusa ve milliyete bu hakkı kendiliğinden vereceği sanılmamalıdır. Ezilen uluslar, bu hakkı kendi öz mücadeleleri ile elde ederler; ve bu mücadele sonucunda kendi kaderlerini özgürce belirleyerek ya ayrılırlar ya da ulusların eşitliği ve serbest rıza esası üzerinde mevcut devlet sınırları içinde uygun gördükleri bir statüyü belirlerler. Gerek dünya sosyalizminin ve gerekse ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde kazandığı ileri boyutlar, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin öngördüğü bu temel hakkı sözkonusu en önemli uluslararası belgelere ve devletler hukukuna işletmiştir.

İleride de göreceğimiz gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi,— ve bu ilkenin tutarlıca savunulması, hayata geçirilmesi— ulusal sorunun işçi sınıfı tarafından getirilmiş, biricik bilimsel ve enternasyonalist çözümüdür.

İşçi sınıfının, dünya sosyalizminin ve ulusal kurtuluş sürecinin emperyalizme— dünya kapitalist sistemine— uluslararası planda kabul ettirdiği diğer önemli ilke de, çok uluslu burjuva devletlerde azınlık durumundaki ulusların, milliyetlerin veya etnik grupların asgari demokratik, kültürel ve dil özgürlüklerini tanımak olmuştur. Çok uluslu birtakım bur juva devletlerinde egemen ulus durumunda bulunmayan ulusal topluluklar, bu asgari demokratik hakları kendi öz mücadeleleri ile elde etmişlerdir; Türkiye gibi birtakım ülkelerde ise, egemen otorite bizzat imza koyduğu uluslararası antlaşmalardaki bu hükümlere uymamaktadır.

Sosyalist ülkelerde ise, hiç kuşkusuz, bilimsel ve enternasyonalist temel üzerinde ulusların tam eşitliği ve gönüllü bağları esası ile birlikte ulusal sorun en tam bir biçimde çözümlenmiştir. Bunun en seçkin ve en başarılı ilk örneği Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde gerçekleşmiştir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı meselesini çok uluslu bir ülke'de proletarya devriminin ana sorunlarından birisi olarak inceleyerek, bu konuda reformist ve her türlü milliyetçi tezi mahkûm eden, bunların yerine işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi ilkeleri ışığında çözüm getiren, aynı zamanda sosyalist öğretiye de çok önemli bir katkıda bulunan Parti, Lenin'in önderliğindeki Parti olmuştur.

1910'ların başında devrim dalgası yeniden yükselmeğe başladığında Parti'nin önündeki en önemli meselelerden birisi olarak duran ulusal sorun'a eğilen Parti, bu konuda gerek ikinci enternasyonalçilerin gerekse Menşevik ve Troçkistlerin ya da Bundçuların, likidatörlerin işçi sınıfı enternasyonalizmi dışı görüşlerine karşı tutarlı ve kararlı bir ideolojik mücadele sürdürmüş, kendi ulusal sorun programını daha geliştirip somutlayarak, kitlelere maletmiştir. Uluslar arasındaki ilişkilerde **tam eşitliği** ve **serbest rızayı** (gönüllü bağları) esas kabul eden bu görüşler, sadece 1917 Devriminin başarısını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yüzden fazla ulus, milliyet ve etnik grubu bağrında taşıyan büyük bir ülkede sosyalist sistem altında ulusların tam eşitliğini, gönüllü bağlarını ve serbest gelişimini sağlamış, yani teorik öngörülerini pratik zaferlerle perçinleyerek, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin teoride ve pratikte güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Kendi teorik çalışmalarında ulusal sorun'a büyük bir yer ayıran ve bilimsel teoriye bu konuda en büyük katkıyı getiren Lenin, devrimin dördüncü yıldönümü arifesinde yazdığı bir yazıda, kendi Partisi'nin dünyada ilk işçi ve köylü devletini kurmak onuruna sahip olduğunu söylerken, bu kuruluşun kilit noktası olarak nitelediği hususu şu sözle ifade ediyordu:

«Rus olmayan bütün milliyetlere kendi öz cumhuriyetlerine ve özerk

İşçi sınıfının, dünya sosyalizminin ve ulusal kurtuluş sürecinin emperyalizme— dünya kapitalist sistemine— uluslararası planda kabul ettirdiği diğer önemli ilke de, çok uluslu burjuva devletlerde azınlık durumundaki ulusların, milliyetlerin veya etnik grupların asgari demokratik, kültürel ve dil özgürlüklerini tanımak olmuştur. Çok uluslu birtakım bur juva devletlerinde egemen ulus durumunda bulunmayan ulusal topluluklar, bu asgari demokratik hakları kendi öz mücadeleleri ile elde etmişlerdir; Türkiye gibi birtakım ülkelerde ise, egemen otorite bizzat imza koyduğu uluslararası antlaşmalardaki bu hükümlere uymamaktadır.

Sosyalist ülkelerde ise, hiç kuşkusuz, bilimsel ve enternasyonalist temel üzerinde ulusların tam eşitliği ve gönüllü bağları esası ile birlikte ulusal sorun en tam bir biçimde çözümlenmiştir. Bunun en seçkin ve en başarılı ilk örneği Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde gerçekleşmiştir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı meselesini çok uluslu bir ülke'de proletarya devriminin ana sorunlarından birisi olarak inceleyerek, bu konuda reformist ve her türlü milliyetçi tezi mahkûm eden, bunların yerine işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi ilkeleri ışığında çözüm getiren, aynı zamanda sosyalist öğretiye de çok önemli bir katkıda bulunan Parti, Lenin'in önderliğindeki Parti olmuştur.

1910'ların başında devrim dalgası yeniden yükselmeğe başladığında Parti'nin önündeki en önemli meselelerden birisi olarak duran ulusal sorun'a eğilen Parti, bu konuda gerek ikinci enternasyonalçilerin gerekse Menşevik ve Troçkistlerin ya da Bundçuların, likidatörlerin işçi sınıfı enternasyonalizmi dışı görüşlerine karşı tutarlı ve kararlı bir ideolojik mücadele sürdürmüş, kendi ulusal sorun programını daha geliştirip somutlayarak, kitlelere maletmiştir. Uluslar arasındaki ilişkilerde **tam eşitliği** ve **serbest rızayı** (gönüllü bağları) esas kabul eden bu görüşler, sadece 1917 Devriminin başarısını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yüzden fazla ulus, milliyet ve etnik grubu bağrında taşıyan büyük bir ülkede sosyalist sistem altında ulusların tam eşitliğini, gönüllü bağlarını ve serbest gelişimini sağlamış, yani teorik öngörülerini pratik zaferlerle perçinleyerek, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin teoride ve pratikte güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Kendi teorik çalışmalarında ulusal sorun'a büyük bir yer ayıran ve bilimsel teoriye bu konuda en büyük katkıyı getiren Lenin, devrimin dördüncü yıldönümü arifesinde yazdığı bir yazıda, kendi Partisi'nin dünyada ilk işçi ve köylü devletini kurmak onuruna sahip olduğunu söylerken, bu kuruluşun kilit noktası olarak nitelediği hususu şu sözle ifade ediyordu:

«Rus olmayan bütün milliyetlere kendi öz cumhuriyetlerine ve özerk

bölgelerine sahip olmayı sağladık» **(V. İ. Lenin, Bütün Eserleri, C. 33 Sf.53)**

Lenin kapitalizmin ulusal sorunu çözemeyeceğini söylüyor ve özel mülkiyet sistemi altında herhangi bir demokratik talebin ve bu arada ulusal sorunun «bir istisna olarak ve o da ancak eksik ve çarpıtılmış bir biçimde» çözülebileceğini, ancak sosyalizmin bu sorunu çözme yeteneğine sahip olduğunu belirtiyordu. **(C. 21, sf. 408)**

ÇOKULUSLU DEVLETLER VE ULUSAL SORUN

1921'de Parti Merkez Komitesi tarafından ulusal sorun hakkında RKP 10 cu Kongresine rapor hazırlamakla görevlendirilen ve bu konuda hazırladığı tezleri MK tarafından onaylanan Stalin'in hazırladığı rapor önemli bir Parti belgesi niteliğindedir. Bilgilerimizi özetle tazelemek için bu belgenin ilk bölümlerini okuyalım:

I — Kapitalist Rejim ve Ulusal Baskı:

1. Modern uluslar, belirli bir çağın yükselen kapitalizm çağının ürünleridirler. Feodalizmin ortadan kalkma ve kapitalizmin gelişme süreci aynı zamanda bireylerin uluslar biçiminde kümelenmesi sürecidir de. İnigilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar feodal bölünmenin üstesinden gelen kapitalizmin utkulu gelişmesi sırasında uluslar biçiminde örgütlenmişlerdir.

2. Ulusların biçimlenmesi, genel bir biçimde, merkezî devletlerin oluşması ile zaman içinde aynı zamanda olduğu yerlerde, uluslar, doğal olarak devletsel bir görünüşe bürünmüş, bağımsız ulusal burjuva devletleri biçiminde gelişmişlerdir. İngiltere'de (İrlanda dışında), Fransa'da, İtalya'da bu böyle olmuştur. Avrupa'nın doğusunda, tersine, merkezî devletlerin, savunma gereksinmeleri (Türklerin, Moğalların vb. akınları) yüzünden hızlandırılmış bulunan oluşması, feodalizmin ortadan kaldırılmasına, dolayısıyla, ulusların biçimlenmesine öngelmiştir. İşte bunun sonucu, uluslar, bu bölgede ulusal devletler biçiminde gelişmemişlerdir ve gelişemezlerdi de; ama genel olarak bir güçlü egemen ulus ile, birkaç güçsüz bağımlı ulustan bileşik, birçok karma, çok uluslu burjuva devletler oluşturmuşlardır. Avusturya, Macaristan, Rusya gibi.

3. Başlangıçta özsel olarak kendi öz ulusal güçlerine dayanan Fransa ve İtalya gibi ulusal devletler, genel olarak söylemek gerekirse, ulusal baskı nedir bilmiyorlardı. Buna karşı, bir tek ulusun— daha doğrusu onun egemen sınıfının— öbür uluslar üzerindeki egemenliği üzerine kurulu çokuluslu devletler, ulusal baskı ve ulusal hareketlerin ilk yurdu ve başlıca alanını oluştururlar. Egemen

ulusun çıkarları ile bağımlı ulusların çıkarları arasındaki çelişkiler, öyle çelişkilerdir ki, bunlar çözümlenmedikçe çok uluslu bir devletin kararlı varoluşu olanaksızdır. Çokuluslu burjuva devletin trajedisi şudur ki, o, bu çelişkileri çözebilecek durumda değildir, özel mülkiyeti ve sınıf eşitsizliğini sürdürerek ulusları «eşitleştirmek» ve ulusal azınlıkları «korumak» için yaptığı girişimlerin hepsi, genel olarak yeni bir başarısızlığa, ulusal çatışmaların yeni bir kızışmasına yol açar.

4. Avrupa'da kapitalizmin daha sonraki büyümesi, yeni sürüm alanları gereksinmesi, hammaddeler ve yakıt ardına düşülmesi, son olarak da emperyalizmin gelişmesi, sermaye ihracı ve büyük deniz ve demiryolları sağlama zorunluluğu, bir yandan eski ulusal devletler tarafından kendine yeni topraklar katılmasına ve bu toprakların, ulusal baskı ve kendine özgü ulusal çatışmaları ile birlikte çok uluslu devletler biçimine dönüşmesine yol açmış (İgiltere, Fransa, Almanya, İtalya); öte yandan, eski çokuluslu devletlerin egemen ulusları arasında, sadece kendi devlet sınırlarını olduğu gibi tutma değil, ama komşu devletler zararına onları genişletme, yeni (güçsüz) milliyetleri bağımlılaştırma eğilimini de pekiştirmişlerdir. Ulusal sorun işte böylece genişlemiş ve sonunda, olayların akışı sonucu, genel sömürgeler sorunu ile kaynaşmıştır, ve devletin iç sorunu olmaktan çıkan ulusal baskı, birçok devleti ilgilendiren bir sorun, «büyük» emperyalist güçlerin bütün haklarından yararlanamayan güçsüz milliyetleri kendilerine bağımlı kılma savaşını (ve savaşı) sorunu durumuna dönüşmüştür.

5. Bağdaşmaz ulusal çelişkileri ve çokuluslu burjuva devletlerin iç başarısızlığını olduğu gibi ortaya çıkaran emperyalist savaş, utkan (galip) sömürgeci devletler (İngiltere, Fransa, İtalya) içindeki ulusal çatışmaların aşırı bir kızışmasına, yenik eski çokuluslu devletlerin (Avusturya, Macaristan, 1917 Rusyası) tam bir dağılmasına ve son olarak da, ulusal sorunun burjuvazi tarafından en «radikal» çözümü olarak, yeni burjuva ulusal devletlerin (Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Finlandiya, Gürcistan, Ermenistan vb.) kurulmasına yol açmıştır. Ama yeni bağımsız ulusal devletlerin kuruluşu, milliyetlerin bir barış içinde birlikte yaşamasını sağlamadı ve sağlayamazdı da; ne ulusal eşitsizliği, ne de ulusal baskıyı ortadan kaldırabildi ve kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıf esitsizliğine dayanan yeni ulusal devletler a) ulusal azınlıkları baskı altında tutmaksızın (Beyaz Rusları, Yahudileri, Litvanyalıları, Ukraynalıları ezen Polonya; Osetleri, Abazaları, Ermenileri ezen Gürcistan; Hırvatları, Bosnalıları ezen Yugoslavya, vb,); b) topraklarını komşuları zararına genişletmeksizin— ki bu çatışma ve

savaşlara yolaçar (Litvanya, Ukrayna, Rusya'ya karşı Polonya, Bulgaristan'a karşı Yugoslavya, Ermenistan'a Türkiyeye karşı Gürcistan vb);mali, iktisadi ve askeri bakımdan büyük emperyalist güçlere boyun eğmeden yaşıyamazlar.

....

Burjuva toplum, ulusal sorunun çözümünde tamamen kusurlu batkın (taksiratlı müflis) çıkmıştır.»

II — SOVYETİK REJİM VE ULUSAL ÖZGÜRLÜK:

1. Eğer özel milkiyet ve sermaye, insanları kesenkes böler, ulusal düşmanlığı körükler ve ulusal baskıyı pekiştirirse, — Kollektif mülkiyet ve emek de insanları bir o kadar kesenkes yakınlaştırır ulusal baskıyı baltalar. Ulusal baskısız kapitalizmin varoluşu, sosyalizmin ezilen ulusların kurtuluşu olmaksızın varoluşu kadar akıl almaz birşeydir. Milliyetçi önyargılarla dolu köylülük (ve genel olarak küçük burjuvazi) burjuvaziyi izlediği sürece, şovenlik ve ulusal savaşım kaçınılmaz şeylerdir; tersine eğer köylülük proletaryayı izlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvenlik altındaysa, ulusal savaş ve ulusal özgürlük güvenlik altına alınmış sayılabilir. Bundan ötürü Sovyetlerin utkusu (galibiyeti) ve proletarya diktatörlüğünün kuruluşu, ulusal baskının kaldırılışı, ulusal eşitliğin sağlanması ve ulusal azınlıkların haklarının güvence altına alınmasının özsel koşuludur.

....

«Ulusal ayrıcalıkların kaldırılmış, milliyetler arasındaki eşitliğin sağlanmış, ulusal azınlıkların özgür, ulusal gelişmelerinin güvence altına alınmış bulunduğu şu anda, partinin bu ulusal gruplar, emekçi yığınları karşısındaki görevi, kendilerine sağlanmış bulunan bu özgür gelişme hakkında sonuna kadar yararlanmalarında onlara yardımcı olmaktır.» (Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, J. Stalin, Sol Yay. Ankara 1976, Sf. 112-128)

İkinci Enternasyonalcilerin, diğer çeşitli reformistlerin ulusal sorunun çözümü konusunda getirdikleri görüşler «ulusal kültür özerkliği» şeklinde idi. Bir başka deyimle çok uluslu bir devlette ezilen uluslar için, reformistler, ezen ulusun egemenliğinin devam etmesini, ezilen ulus ve milliyetlere ise, sadece kültürel özerklik verilmesini savunan programlarla ortaya çıkmaktaydılar. Bu görüşler hiç kuşkusuz, bütün ulusların eşitliği, gönüllü bağları ilkesine karşı çıkan, ezilen ulusun ezilme— bağımlılık durumunu sürdürmeği amaçlayan milliyetçi bir görüştü. Ulusal kültürel özerkliği savunanlar, ezilen ulusların tüm siyasi iktidarı ezen ulusun ve onun hakim sınıfının— eline bırakmasını, kendilerinin ise sadece özerk kültür kurumları ile yetinmesini isteyerek, ezen ulus milliyetçiliğini

ve şovenizmini savunmuş oluyorlardı. İşin ilginç yanı ezilen ulus milliyet cilerinin bir bölümünü oluşturan Bundçular da ezen ulus «Sosyalistleri» nin bu programını desteklemişlerdi. Ulusal Sorun Üzerine Eleştirisel Not lar adlı makalesinde Lenin «Ulusal kültürel özerklik» tezinin milliyetçili ğe hizmet ettiğini göstererek bu tezi ve onu destekleyenleri şiddetle eleştirdi.

«Bu programın temel kusuru, ilke bakımından hatası, en sonuna kadar vardırılmış ve en ince ve en mutlak milliyetçiliği uygulama alanına koyma çabası göstermesindedir... Bu fikir, ulusal soruna uygulandığı takdirde, durum Proudhon'un fikrinin kapitalizme uygulanmasına benzer. Kapitalizmi ve onun temelindeki meta üretimini ortadan kaldırmamak, ama bu temeli aşırılıklardan, yaban otlarından vb. arındırmak; değişimi ve değişim-değerini ortadan kaldırmak ama tersine onu «yerleştirme», genel, mutlak «adil» hâle getirmek, duraksamalardan, bunalımlardan arındırmak, Proudhonun fikri böyle bir fikirdir. Proudhon küçük burjuva olduğu ölçüde onun teorisi, değişimi ve meta üretimini mutlak hâle getirir, doğanın şaheseri sayar; ve burjuva milliyetçiliğini, şiddetten ve adaletsizliklerden vb. arındırarak onu mutlak bir şey, doğanın şaheseri sayan «ulusal kültür özerkliği» teori ve programı da aynı ölçüde küçük burjuva nitelik taşır.

En «adil», «saf», en ince ve en uygarı olsa bile, marksizm milliyetçilikle bağdaşmaz. Onun yerine marksizm, enternasyonalizmi ileri sürer...

Milliyet ilkesi, burjuva toplumda tarihsel bakımdan kaçınılmaz ve zorunlu bir ilkedir ve bu toplumu ele alan bir marksist, ulusal hareketlerin tarihsel meşruiyetini kesin olarak kabul eder. Ama bu kabul edişin milliyetçiliği savunma biçimini almaması için, o ulusal hareketlerde ilerici olarak ne varsa ancak onu desteklemekle yetinmelidir; öyle ki proleter bilinci, burjuva ideolojisi tarafından karartılmış olmasın.

Feodal uyuşukluktan çıkan yığınların uyanışı ilerici birşeydir, nasıl ki bu yığınların halkın egemenliği uğruna, ulusal egemenliği uğruna her türlü ulusal baskıya karşı savaşımı da ilerici bir şeyse. Marksizmin en kararlı ve tutarlı demokratizmi, ulusal sorunun bütün yönlerinde mutlak savunma görevi buradan gelmektedir. Bu, özellikle olumsuz bir görevdir. Proletarya, milliyetçiliği desteklerken, aşırı davranışlara gidemez çünkü daha ileride, milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef tutan burjuvazinin olumlu eylemi başlar.

Her türlü feodal boyunduruğu kırmak, uluslara karşı her türlü baskıya, uluslardan biri ya da dillerden biri için her türlü ayrıcalığa karşı çıkmak, demokratik bir güç olarak proletaryanın mutlak

görevidir, ulusal kavgalarla karartılan ve geciktirilen proleter sınıfının mücadelesi'nin mutlak çıkarınadır. Ama kesin olarak sınırlandırılmış olan ve sınırları belli tarihsel bir alana yerleştirilmiş bulunan çerçevenin ötesinde burjuva milliyetçiliğine yardım etmek, proletaryaya ihanet ve burjuvazinin saflarına geçmek olur. Burada çoğu kez çok ince bir sınır vardır ki, bundcu ve Ukraynalı milliyetçi sosyalistler bunu tamamen unutmuşlardır.

Ulusal boyunduruğa karşı mücadele mi? Evet, elbette. Her türlü ulusal gelişme için genel olarak «ulusal kültür» için mücadele mi? Elbette ki hayır...

«Adil sınırlar» içinde milliyetçiliği desteklemek, milliyetçiliği «kurmak», özel devlet organizması aracıyla bütün uluslar arasında sağlam ve güçlü çitler kurmak: işte ulusal kültür özerkliğinin ideolojik ve temel içeriği budur. Bu fikir baştan aşağıya burjuvaca ve baştan aşağı yanlıştır. Proletarya, milliyetçiliğin gelişmesine destek olamaz; tersine, o, ulusal farkların silinmesine ve uluslar arasındaki engellerin yıkılmasına, milliyetler arasındaki bağları sağlamlaştıran her şeye, ulusların biribirleriyle kaynaşmasına yardım eden her şeye destek olur. Başka türlü davranmak, gerici milliyetçi küçük-burjuvazinin yanında yer almak olur. Ulusal Kültür özerkliği tasarısı Avusturya sosyal demokratlarının Brünn Kongresine (1899) tartışılmak üzere getirildiği zaman ve bu tasarının teorik incelemesi üzerinde durulmadı, ya da hemen hemen durulmadı. Ama bununla birlikte bu programa karşı şu iki itirazın ileri sürülmüş olması anlamlıdır: 1— Programın papazların egemenliğini güçlendireceği 2— Programın şovenliği güçlendireceği, onu her küçük topluluğa, her küçük gruba sokacağı»...

......

Avusturya'da ulusal kültür özerkliği, özünde edebiyatçıların bir keşfi olarak kaldı, ve Avusturya sosyal demokratlarının kendileri de bunu pek ciddiye almadılar. Buna karşılık, Rusya'da ulusal kültür özerkliği, bütün Yahudi burjuva partilerinin ve bundçular gibi, Kafkasyalı parti yıkıcıları (likidatörler) gibi, sol popülist eğilimde olan Rusya ulusal partileri konferansı gibi, ayrı ayrı ulusların küçük burjuva ve oportünist unsurların programlarında yer almıştır..

Avusturya'da, böyle bir programı Yahudiler için önermenin olanaksızlığını kanıtlamaya kitabında koca bir bölüm ayıran, «ulusal kültür özerkliği»nin başlıca teoricisi Otto Bauer'in kendisi olmuştur. Rusya'da Yahudiler arasında bu programı kabul edenler, tüm küçük burjuvalar ve onların temsilcisi Bund oldu. (Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay. Sf. 32-37, V.İ.Lenin, Bütün Eserleri, C. 20, Sf. 33-38)

Egemen ulusun reformistlerinin ortaya attığı ulusal kültürel özerklik tezine, Rusya'da ezilen ulusun milliyetçi sosyalistlerinin sahip çıkması, bir başka deyimle ezen ulusun egemenliğini sürdürmekten başka bir şeye yaramayan bu milliyetçi tezi, ezilen ulusun sosyalist etiketli milliyetçilerinin, özellikle Bundçuların desteklemesi, ilk bakışta bir paradosk gibi gözükebilir. Fakat ulusal kültürel özerklik tezi incelendiği zaman, bu tezin öngörülerinin ezen ulus burjuva milliyetçiliğine hizmet ettiği kadar, ezilen ulusun da burjuva milliyetçiliğine— en azından bir dönem için— hizmet edeceği kolayca anlaşılır.

«ULUSAL KÜLTÜR ÖZERKLİĞİ» TEZİNİN BAŞLICA ZARARLARI

Ulusal kültür özerkliği tezinin savunucuları, çok uluslu devletlerde, «şu veya bu ulusun üzerinde yaşadığı toprağa bağlı olmaksızın» özerklik planını öngörürken, meseleyi kültür özerkliği düzeyine indiriyordu. Bu tezin belli başlı sakıncaları şunlardı:

- Kapitalist toplumda sınıf mücadelesini— esas olarak ekonomik ve siyasal alanda verilen sınıf mücadelesini— ikinci plana atıyor, eğitim ve kültür meselesini birinci plana çıkarıyordu. Böylece proletaryanın sınıf bilincinin işçiler ve diğer emekçiler arasında yayılmasını ve sınıf mücadelesinin belirleyici etken olmasını önlüyor, «ulusal kültürleri» ön plana çıkarıyordu. Bir örnekle somutlayacak olursak, bu tezin Çarlık Rusyasında uygulanması halinde, ezen ulus durumunda bulunan Rusya bölgesindeki (Rus ulusu içindeki) fabrikalarda işçi olarak çalışan Rus ve Ukraynalı işçiler için, bizzat çalışma ve yerleşme bölgelerinde ayrı ayrı okullar açılacaktı, aynı fabrikada çalışan Rus işçileri ve onların aileleri, çocukları, Rus eğitim ve kültür kurumlarına, ezilen ulustan gelmiş olan, fakat aynı fabrikada (bölgede, semtte, vb.) çalışan Ukraynalı işçiler ve onların çocukları ise Ukrayna ulusal kültürü ve eğitimi veren ayrı okullara ve eğitim-kültür kurumlarına bağlı olacaklardı. Aynı durumda, ezilen ulus durumundaki Ukrayna fabrikalarında ve sanayi merkezlerinde çalışan Ukraynalı işçiler kendi «ulusal» okullarına, Rus işçileri ise Rus okullarına devam edeceklerdi.. vb..

Böylelikle, görüldüğü gibi, proletarya içine ayrılık sokulmakta proletaryanın sınıf mücadelesi ikinci plana itilerek, aynı fabrikada, aynı semtte veya sanayi bölgesinde çalışan işçiler— ulusal kökenlerine göre bölünmekteydi. Bu ise proletaryanın içine bölücülük sokmak, onları ulusal kültürel özelliklerine göre bölerek işçi sınıfının siyasi ve iktisadi mücadelesini zaafa uğratmak, ayrıca işçileri, ulusal kültürel özerkliği yönlendirecek olan din adamlarını, burjuva milliyetçilerinin eline teslim etmek ve işçiler arasında çok yanlı olarak milliyetçiliği, şo-

venizmi güçlendirmek anlamına gelmekteydi. Lenin bu tezi eleştirirken böyle bir öngörünün, herşeyden önce bilimsel ve ilkesel olarak yanlış olduğunu, çünkü, okulu ve eğitimi, ekonomiden ve siyasetten ayrı görmeğe imkân bulunmadığını söylüyor, ve bu gibi bir uygulamanın pratikte «saf» klerikalizmi (kilise kurumculuğunu) ve «saf» burjuva şovenizmini güçlendirmekten başka bir işe yaramayacağını belirtiyordu, çünkü yerel nitelikteki anlamsız ve demode çitleri ve önyargıları yıkmayı zorlayan şeyin bizzat ülkenin kapitalist ülkenin siyasi ve ekonomik yaşamının kendisi olduğunu, eğitimi (okulu) bu yaşamdan ayırmağa çalışmanın, onun üzerindeki burjuva şovenizmini ve papaz nüfuzunu arttırmaktan ibaret olacağını belirtiyordu.

İlk olarak Springer, Bauer vb. ulusal sorun'un Avusturyalı milliyetçi teorisyenleri tarafından getirilen, Avusturya sosyal demokrasisi ve Güney Slavları sosyal demokrasisi tarafından benimsenen ulusal kültürel özerklik tezi'nin çok uluslu bir devlet olan Avusturya'daki öngörülerini Stalin şöyle özetliyordu:

«Bu birinci olarak, özerkliğin nüfusun çoğunluğunu Çekler ve Polonyalıların oluşturduğu Bohemya ve Polonya'ya değil, fakat üzerinde yaşadıkları topraktan bağımsız olarak— nerede bulunurlar sa bulunsunlar— Çekler ve Polonyalılar için öngörüldüğü anlamına gelmektedir.

İşte bunun için özerklik, bölgesel özerklik değil, ulusal özerklik'dir.

Bu ikinci olarak, Avusturya'nın her yanına dağılmış Çeklerin, Polonyalıların, Almanların vb. bireyler olarak, tek kişiler olarak alındıklarında, bir ulus oluşturdukları ve bir ulus olarak Avusturya devleti içinde yer aldıkları anlamına gelmektedir.

Böyle bir durumda Avusturya özerk bölgelerin birliği değil, fakat topraktan bağımsız olarak yapılmış özerk milliyetlerin oluşturduğu bir birlik olacaktır.

Bu üçüncü olarak Polonyalılar ve Çekler için inşa edilmesi gereken genel ulusal kurumların «politik» sorunlarla değil, sadece kültürel sorunlarla ilgileneceği anlamına gelmektedir. Özgü politik sorunlar bütün Avusturya Parlamentosunda yoğunlaşacaktır.

Bu özerklik bundan ötürü, ulusal kültürel özerklik adını almaktadır.

......

Avusturya sosyal demokrasisinin propagandasını yaptığı ulusal kültürel özerkliği nasıl kanıtladığını görelim ve özerkliğin teoris yenleri Springer ve Bauer'e başvuralım.

Ulusal özerkliğin çıkış noktasını, ulusal, belirli bir topraktan bağımsız olan bir bireyler topluluğu olduğu anlayışı oluşturur.

Springer'e göre «Milliyetin toprakla esas olarak bir ilişkisi yoktur». Milliyet «özerk bir bireyler birliğidir» (Springer, Ulusal Promlem s. 19)

Bauer de ulustan «belirli bir bölgede egemenlikten yararlanmayan» bir «özerk bireyler topluluğu» olarak sözetmektedir. (O. Bauer, Ulusal Sorun, S.286)

Fakat bir ulusu oluşturan kişiler her zaman sağlam kararlı yığınlar halinde yaşamazlar, çoğu zaman gruplara bölünürler ve bu yolda yabancı ulusal organizmalara sıçrarlar. Onları ekmeklerini kazanmak için çeşitli bölgelere kentlere süren kapitalizmdir. Yabancı ulusal bölgelerde bulunan ve oralarda azınlıklar oluşturan bu gruplar bölgedeki ulusal çoğunluk tarafından dilleri, okulları ve benzer diğer kurumları engellenerek baskılanırlar, ulusal çatışmaların nedeni budur. Bölgesel özerkliğin «elverişsizliğinin» nedeni budur.

Bauer ve Springer'in görüşlerine göre bu durumda tek çıkar yol, devletin çeşitli bölgelerine dağılmış sözkonusu azınlık milliyetini genel ve bütün sınıfları kapsayacak bir ulusal birlikte örgütlemektir. Onlara göre, azınlık milliyetinin kültürel çıkarlarını sadece bu tür bir birlik koruyabilir ve sadece bu birlik ulusal kavgaya son verebilir.» (J. Stalin, Bütün Eserleri, Devrim Yay. 2 ci cilt, sf. 306—310)

Görüldüğü gibi ulusal kültürel özerklik tezinin savunucuları, bilimsel ulus kavramının temel öğelerinden birisi olan toprak birliğini kabul etmemekte ve ulusal sorun'u bir kültür sorunu düzeyine indirgemekteydiler.

• Bu tez ulusların tam eşitliği ilkesine — işçi sınıfı enternasyonalizmine— aykırı düşmekteydi. Lenin bu konuda şunları söylüyordu: «Ulusların ve dillerin tam eşitliği propagandası her ulusta demokratik ilkelerin tutarlı olarak uygulanmasından yana olan unsurları (yani sadece proleterleri),onları milliyetlerine göre değil, devletin genel yapısında derin ve ciddi olumlu değişiklikleri gerçekleştirme özlemlerinden ötürü **birleştirerek,** toplu hâle getirir. Buna karşı, «Ulusal kültür özerkliği» propagandası, bazı grupların ve kişilerin dileklerine karşın **ulusları böler ve** gerçekte bir ulusun işçilerini kendi burjuvazisine yaklaştırır. (Ünlü «ulusal kültür özerkliği»nin bütün Yahudi burjuva partileri tarafından benimsenmesi)

• Ulusal Kültür özerkliği tezi, ve pratik uluslar arasındaki tam eşitliği öngördüğü ve dolayısıyle ezen ve ezilen ulusların emekçileri arasında, önceki devirlerde ortaya çıkmış olan çeşitli düşmanlıkların arttırılması— en azından sürdürülmesi anlamına geliyordu. Oysa, işçi sınıfı entenasyonalizmi uluslar arasında tam eşitliği ve gönüllü bağları ön-

görürken, özellikle ezilen ulusun emekçilerinin, ezen ulus fertlerine karşı duydukları haklı güvensizliği ortadan kaldırmıyordu.

• Yazımızın devamında göreceğimiz gibi ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ile, milliyetçi, «Ulusal kültürel özerklik» tezi arasındaki temel ve nitel ayrılık, reformist tezin sahipleri tarafından kavranmamakta veya kabul edilmemekteydi. Şöyle ki, ulusal kültürel özerklik tezi, çok uluslu bir devlette tüm uluslara ve ulusallıklara mensup insanların ve dolayısiyle tüm milliyetlerin o devlet içinde bütünleşmesini öngörürken, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ayrılma özgürlüğünü getirerek, ulusal sorunun çözümünün tek devletin sınırları— ve milliyetlerin bir tek devlet çatısı altında yaşamaları zorunluluğu dışında da mümkün olacağını getiriyordu. Gerçekten de, ulusların tam eşitliği ilkesi ayrılma hakkını tanımaktan yani ezilen ulusa kendi kaderini özgürce tayin etme olanağını sağlamaktaydı. Böylelikle, ezilen ulusun kendi geleceğini tayin etme hakkı, ulusa tüm haklarını kazandırdığı halde, ulusal kültürel özerklik tezi ancak ve ancak «kültürel» haklarını kazandırmayı öngörüyor, ayrıca bunu yaparken de, ezilen ulusun toprak birliğini reddettiği için, kültürel haklar düzeyine indirdiği ulusal hakları bu asgari düzeyde bile yarım-yamalak öngörüyordu.

Böylelikle, ulusal kültür özerkliği tezi, ezilen ulusun ulusal sorununu ve ulusal baskıdan kurtulma, özgürlüğüne kavuşma ve kendi gelişimini özgürce belirleme hakkını getirmediği gibi yukarıda da önemle değindiğimiz gibi, sınıf mücadelesini ikinci plana atmak yoluyla reddederek ve işçi sınıfını bölerek, aynı sanayi merkezlerinde, hatta aynı fabrikada çalışan işçileri,— dolayısiyle onların ekonomik, siyasal örgütlenmelerini de— bölerek, işçi sınıfı davasına büyük zarar getirmek anlamına geliyordu.

«Sınıf mücadelesinin sosyalist prensibi yerine, burjuva «milliyet prensibini» koymak anlamına gelen Bauer tarafından kutsanmış o belirsiz «Sosyalist milliyet prensibinin» ise sözünü bile etmiyoruz...

Bu nasyonalizm elbette fazla açık değildir. Çünkü sosyalist lafazanlar sayesinde beceriyle maskelenmiştir ve böyle olduğu için proletaryaya verdiği zarar daha da büyüktür. Açık bir nasyonalizm ile her zaman başa çıkılabilir: onu tanımak zor olmaz. Maskelenmiş ve maskeli halinde tanınmaz olan bir nasyonalizmle mücadele etmek çok daha zordur. Çünkü koruma yeleği olarak sosyalizmi kullandığından daha az yara almakta ve daha fazla dayanıklılık göstermektedir. Bu, neredeki işçiler arasında görülüyorsa orada karşılıklı güvensizlik düşüncesini ve çeşitli milliyetlerden işçilerin ayrılması yolunda zararlı düşünceleri yayarak havayı zehirlemektedir.

Fakat ulusal özerkliğin zararlılığı daha bununla bitmez. O sadece, ulusların birbirlerinden ayrılmasına değil, fakat aynı zamanda birleşik işçi hareketinin parçalanmasına da zemin hazırlar. Ulusal özerklik düşüncesi, birleşik İşçi Partisi'nin tek tek milliyetlere göre inşa edilmiş Partilere ayrılması için psikolojik ön koşulları yaratır. Daha sonra Parti gibi sendikalar da parçalanırlar ve tamamlanmamış bir ayrışma meydana gelir. Birleşik işçi hareketi tek tek ulusal dereciklere işte böyle bölünür.

Avusturya, «ulusal özerklik»in anavatanı bu görünüme en üzücü örnekleri verir. Önceleri birleşik olan Avusturya Sosyal Demokrat Partisi daha 1897'de (Wimberg Kongresinde) ayrı partilere bölünmeye başlamıştı. Ulusal özerkliği kabul eden Brünn Kongresinden sonra (1899) parçalanma daha da güçlendi. Nihayet öyle bir yere varıldı ki tek bir ortak enternasyonal Parti yerine, şimdi 6 ulusal parti bulunmaktadır ve bunlardan Çek Sosyal Demokrat Partisi Alman Sosyal Demokrat Partisi ile hiçbir ilişkide bulunmak istememektedir.

Sendikalar ise Partilere bağlıdır. Avusturya'da sendikalardaki temel çalışma da Partilerde olduğu gibi Sosyal demokrat işçiler tarafından yürütülür. Bunun için Partideki ayrılmacılığın, sendikalar içinde de ayrılmalara yol açacağından korkuluyordu. Böyle de oldu: Sendikalar da milliyetlere göre ayrıldılar. Şimdi artık Çek işçilerinin Alman işçilerinin grevini kırdıklarına veya belediye seçimlerinde Çek burjuvazisi ile birlikte Alman işçilerine karşı çıkmalarına sık sık rastlanır.

Böylece ulusal sorunun, ulusal kültürel özerklik ile çözülemeyeceği görülüyor. Dahası var ulusal kültürel özerklik, sorunu keskinleştiriyor ve işçi hareketinin birliğinin yıkılması için, işçilerin milliyetlere göre ayrılması için, işçiler arasında güçlü sürtüşmeler için elverişli bir zemin hazırlayarak sorunu karmaşıklaştırıyor.» (a.g.e., sf. 316-317)

Stalin'in Avusturya sosyal demokratlarının —ve ezilen ulustan olan Güney Slavları Sosyal Demokrasisinin— ulusal kültürel özerklik tezini benimsedikleri için işçi sınıfı politik ve ekonomik hareketinin nasıl parçalandığına getirdiği örnek çok ilginç ve önemlidir. Görüldüğü gibi, ulusal kültürel özerklik tek bir sanayi bölgesinde, sanayi semtinde hatta tek bir fabrikada bile çalışan işçilerin ulusal esas üzerine kurulu sendikalara bölünmüş olması nedeniyle —ulusal kültürel özerklik tezinin milliyetçi ve bölücü etkileri nedeniyle— işçilerin ulusal esaslara dayanarak grev kırıcılığına kadar gittiğini, örneğin aynı fabrikadaki Alman işçileri —ve onların ulusal sendikası— grev yaparken, gene aynı fabrikadaki Çek işçilerinin —ve onların sendikasının— işbaşı halinde

üretime devam ettikleri ve böylece işçilerin grev kırıcısı durumuna getirildikleri yaşanıyor.

Burjuva milliyetçiliğinin ve şovenizminin etkileri altında, teorik sapıklığın pratikte nasıl da ihanete vardığını, ve birkısım işçileri diğer sınıfdaşlarına ve yoldaşlarına karşı nasıl da düşmanca ve grev kırıcısı durumuna soktuğunu bu örnek en veciz bir biçimde kanıtlamaktadır.

(*) Stalin bu noktada **enternasyolist örgüt tipi** konusuna da değiniyor, ileride ele alacağımız bu konuya burada kısaca yer verelim:

«Örgütsel federalizm ile ulusal-kültürel özerklik arasında mantıki ilişkilerin varlığı kabul edilebilir veya edilmeyebilir. Fakat ulusal-kültürel özerkliğin, tamamen kopmaya, ayrılıkçılığa dönüşen sınırsız bir federalizm için elverişli bir atmosfer yarattığı tartışma götürmez. Avusturya'da Çekler ve Rusya'da Bundçular özerklik ile başlamış, sonra federalizme geçmiş, en sonunda da kendilerini ayrılıkçılıkta bulmuşlarsa, bunda hiç kuşkusuz ulusal-kültürel özerklik tarafından hazırlanan milliyetçi atmosfer büyük rol oynamıştır. Örgüt içinde ulusal özerklik ile federasyonun el ele yürümesi bir tesadüf değildir. Bu da anlaşılır. Her ikisi de milliyetlere göre ayırım talep ediyorlar. Her ikisi de milliyetlere göre bir örgütlenme öngörüyorlar. Benzerlik açıktır. Aradaki tek fark, birinde genel olarak nüfusun, diğerinde ise sosyal demokrat işçilerin ayrılmasıdır.

Biz, işçilerin milliyetler bakımından ayrılmasının nerelere kadar gittiğini biliyoruz. Birleşik işçi partisinin parçalanması, sendikaların milliyetlere göre bölünmesi, ulusal kavgaların, grev kırıcılığının keskinleşmesi, Sosyal-demokrasi saflarında tam bir moral çöküntüsü —örgüt federalizminin sonuçları— bunlardır. Avusturya'da Sosyal demokrasinin tarihi ve Rusya'da Bund'un faaliyetleri bunun açık delilidir.

Bu duruma karşı tek çıkar yol, enternasyonalizm ilkesine göre örgütlenmektedir.

Rusya'da tüm milliyetlerin işçilerin **birleşik ortaklıklarda** toplanması bu ortaklıkların **tek ve birleşik bir partide** birleştirilmesi, budur görev.

Kendiliğinden anlaşılıyor ki, Partinin bu biçimde kuruluşu birleşik bir Parti bütünü içinde bölgelerin geniş bir özerkliğini imkânsız kılmaz, aksine öngörür.

Kafkasya deneyleri böyle bir örgüt tipinin elverişliliğini gösteriyor. Eğer Kafkasyalılar, Ermeni ve Tatar işçiler arasındaki ulusal kavgaları yenebildilerse, halkı katliam ve kurşunlamalara krşı koruyabiliyorlarsa, eğer Bakû'da ulusal grupların bu kleidoskopunda artık ulusal çatışmalar mümkün değilse, orada işçileri güçlü bir hareketin akışı içine çekmekte başarılı olunmuşsa, bunda Kafkasya Sosyal-demokrasisinin enternasyonal yapısı önemli bir rol oynamıştır.

Örgüt tipi sadece pratik çalışmaya etki yapmaz aynı zamanda işçinin manevi yaşamı üzerinde silinmez izini bırakır. İşçi, örgütünün yaşamını yaşar, manevi olarak orada gelişir ve orada eğitilir. Örgütü ile ilişkide olan, orada her defa başka milliyetlerden yoldaşlarına rastlayan, ortak topluluğun yönetimi altında onlarla birlikte ortak mücadele yürüten işçi, işçilerin herşeyden önce tek bir sınıf ailesinin üyeleri, sosyalizmin birleşik ordusunun üyeleri oldukları düşüncesi ile kaynaşır. Ve bu, işçi sınıfının geniş kesimleri için muazzam bir eğitim önemi taşır.

DİL VE KÜLTÜR ÖZGÜRLÜĞÜ YOLUNDAKİ MÜCADELE DEMOKRATİK BİR GÖREVDİR

Burada konumuzla ilgili olarak şu noktayı belirtmemiz gerekiyor. Yukarıda, daha reformistlerin ulusal soruna çözüm olarak getirdikleri «ulusal kültürel özerklik» tezinin, bilimsel eleştirilerine yer verdik. Bu özetlemeler, aynı zamanda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi konusuna bir giriş niteliğindedir. Çünkü, Lenin ve arkadaşları, İkinci Enternasyonalistlerin, Avusturya reformistlerinin ve Rusya'daki Yahudi Bundçular ile Kafkasyalı likidatörlerin tezlerinden olan ulusal kültür özerkliği görüşünü şiddetle eleştirip mahkûm ettikten sonra, onun yerine ulusal soruna çözüm olarak, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini getirmişler ve bu ilkeyi etraflıca açıklamışlardır.

Sık sık belirttiğimiz gibi, ulusal sorun'un nihai ve bilimsel (enternasyonalist çözümü) hiç kuşkusuz ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesidir ve her sosyalist bu ilkeyi tutarlıca benimsemelidir.

Ne var ki, bugün çok-uluslu birtakım burjuva devletlerinde, ezilen ulusların veya milliyetlerin, ya da ulusal azınlıkların, etnik grupların vb., kendi kaderlerine tayin hakkına sahip olmaları şöyle dursun, öyle çok uluslu devletler vardır ki, ezilen ulus, orada kendi dilinden ve kültüründen, kendi dilini ve kültürünü geliştirme hakkından mahrum edilmişlerdir. Türkiye'de bu ülkelerden birisidir.

Böyle ülkelerde, bilimsel öğretiye ortodoksça bağlı olanlar, —yani işçi sınıfı politik hareketi— hiç kuşkusuz ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini kararlıca savunur ve bu ilkeyi, ulusal sorunun bilimsel ve enternasyonalist çözümü olarak görür, bu ilkeden taviz vermez. Ama işçi sınıfı politik hareketi ve onun müttefiki durumundaki anti-şoven ve gerçek demokrat güçler bu ilkeyi savunurlarken ve çözümü bu ilkede görürlerken, ezilen ulusun **acil** ulusal demokratik taleplerinden dil ve kültür özgürlüğü konusunda güncel demokratik mücadele vermekten geri durmaz. Çünkü ezilen ulusun dil ve kültür özgürlüğü sorunu ile diğer acil demokratik taleplerini «ancak devrimden sonra çö-

---

Bunun için enternasyonalist örgüt tipi, enternasyonalizm yararına en güçlü ajitasyon olan arkadaşlık duygularının okuludur.

Milliyetlere göre örgütlenmede ise durum değişiktir. Milliyetler ilkesi temelinde örgütlenmiş işçiler, ulusal kabuklarına çekilir, örgütsel engellerle birbirlerinden ayrılırlar. İşçiler arasında ortak meseleler değil, fakat işçileri biribirlerinden ayıran şeyler vurgulanır. Burada işçi herşeyden önce ulusun bir üyesidir: Yahudi, Polonyalı vb. Örgüt içinde ulusal federalizmin, işçileri, ulusal ayırma doğrultusunda eğitmesinde şaşılacak birşey yoktur.

Bu nedenle nasyonal örgüt tipi, ulusal dar görüşlülüğün ve geleneğin okuludur.» (a.g.e., sf. 345-346)

zümlenecek, ancak sosyalist iktidarda» çözümleneceğini ileri sürmek, bir yandan «sol»-kanat revizyonistlerinin «ya hep - ya hiç» mantığının bir ürünü iken - ve keskin lafazanlıklar altında, gerçekte demokratik mücadelede pasifizme ve teslimiyetçiliğe düşülürken - öte yandan, sağ kanat revizyonizmi de en acil, en ilkel ulusal, demokratik hakları bilinmeyen bir tarihe erteleyerek, kendi ideolojisine uygun bir kaçaklık içinde bulunur.

Bu nedenle ezilen ulusun, milliyetin, ulusal azınlıkların veya etnik grupların kendi dil ve kültür özgürlüklerine, diğer basit insan hak ve özgürlüklerine sahip olmadıkları burjuva devletlerinde, sosyalistlerin başını çektiği genel devrimci hareket, samimi demokratlarla birlikte, ezilen ulusun vb. dil, kültür özgürlüğünü, kendi dillerini ve kültürlerini serbeste kullanma, eğitimini yapma ve geliştirme özgürlüğünü —diğer ulusal demokratik— haklarla birlikte **acil ve asgarî** bir talep olarak savunurlar. Bu uğurda demokratik mücadele vermeyi, genel demokratik, anti-faşist ve anti-emperyalist hareketin en önemli görevlerinden birisi olarak sayarlar. İşçi sınıfı sosyalistleri ne goşistlerin «ya hep - ya hiç» mantığına düşerek, en basit demokratik sorunları ve hakları bile «devrimin» çözmesine bırakırlar, ne de sağ-revizyonizmin egemen otorite ile uzlaşma, ulusal demokratik hakları savunup, onun uğruna mücadele etmekten yan çizme tutumuna düşerler.

Bu güncel ve ivedi demokratik mücadeleyi, reformistlerin 'ulusal kültürel özerklik' teziyle karıştırmamak gerekir. Sosyalistlerin ve samimi, tutarlı demokratların, ezilen ulusun vb. dil, kültür özgürlüğü, diğer insan hakları konusundaki demokratik mücadeleleri ile «ulusal kültürel özerklik» tezi apayrı şeylerdir. Şöyle ki, birincisi, işçi sınıfı devrimcileri, bu ulusal, demokratik acil haklar ve güncel talepler uğruna verilen mücadeleyi, ulusal sorunun çözümünde belirleyici olarak görmezler. Bir başka deyimle, bu hakların, bir burjuva devlette güçlü bir demokratik mücadele ile elde edilmesi sonucunda, ulusal sorunu çözümlenmiş kabul etmezler. İşçi sınıfı sosyalistleri, ulusal sorunun çözümünü, ancak ve ancak, ezilen ulusun kendi geleceğini özgürce tayin etmesinde, bu hakkı istediği biçimde kullanmasında ve de uluslar arasında gönüllü bağlar kurulmasında —yani ezilen ulusun— ayrılma hakkını kullanmaması halinde, bu kullanmayışın, ancak gönüllü birlik ve serbest rızaya dayalı olmasında görürler.

Ulusal kültürel özerklik tezinin savunucuları ise, getirdikleri tezler ve onlara dayalı programların, ulusal meseleyi çözdüğü inancındaydılar.

İkinci olarak, işçi sınıfı sosyalistlerin ulusun belirleyici vasıflarından birisinin toprak birliği olduğunu ısrarla savunurlar. Oysa ulusal kültürel özerklik şampiyonları, böyle toprak birliği meselesini, ulusun ve milliyetin varlığı için belirleyici saymamaktaydılar.

Buna bağlı olarak, işçi sınıfı sosyalistleri ezilen ulusun vb. dil, kültür vesair demokratik hakları için mücadele ederken bu acil talepleri ezilen ulusun toprak birliği esası üzerinde görürler, bir başka deyimle, çabalarını milliyetçi temeller üzerine oturtmazlar, yani işçi sınıfının yukarıda özetlediğimiz bölünmesine karşı çıkacak ona meydan vermeyecek, bir acil programı savunurlar.

İşçi sınıfı sosyalistleri ezilen ulusların güncel ulusal demokratik talepleri uğruna mücadele verirlerken, burjuva milliyetçiliği temeli üzerinden hareket etmezler, işçilerin arasına milliyetçiliği ve şovenizmi sokmazlar, ezen ve ezilen ulusun emekçilerinin arasındaki güvensizlikleri ortadan kaldıracak türden bir ajitasyon, propaganda ve diğer siyasal çalışmayı sürdürürler. Ayrıca ezen ve ezilen ulusun işçilerini, diğer emekçilerini «kendi» burjuvalarının peşine takmazlar.

Bu konuda ezen ulusun sosyalistlerine ve işçi sınıfına çok büyük ve çok önemli görevler düştüğüne şüphe yoktur. Ezilen ulusun işçilerini ve diğer emekçilerini «kendi», «ulusal» burjuvalarının veya «ulusal burjuvazinin düşüncesiyle donanmış, onun tarihsel misyonunu üstlenmiş» küçük burjuva aydınlarının öncülüğünün kucağına itmeden, işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi rehberliğinde, ulusal sorunun çözümü için yol gösterici olurlar, halkların ortak mücadelesini, işçi sınıfı —onun birleşik partisi, yani politik hareketi— öncülüğünde gerçekleştirmek için mücadele ederler ve ezen ulus burjuvazinin milliyetçi demagojilerine ve propagandalarına karşı işçileri ve emekçileri uyarırlar, enternasyonalist ve sosyalist fikirlerin —proletarya ideolojisinin— yaygınlaşmasına, güçlenmesine çalışırlar, aynı şekilde bunu yaparken, ezilen ulusun «ulusal burjuva» —veya aynı görüşlerle donanmış küçük burjuva— unsurlarına dalkavukluk ve kuyrukçuluk yapmazlar.

Her ulustan işçi sınıfı sosyalistinin yapacağı şey, işçi sınıfının dünya çapında ve ayrı ulusal müfrezeler altında, gerçekte tek bir ailenin fertleri olduğunu, yani işçi sınıfı enternasyonalizminin ve biliminin öğretilerini yaymaktır.

İşçi sınıfı biliminin, ulusal kültürel özerklik vb. gibi milliyetçi tezlere karşı getirdiği ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini yazının gelecek bölümünde inceleyeceğiz.

Marx'ın Felsefesinde İnsan Sorunu

Bugün çeşitli felsefe okullarının temel sorunu olan ve bilimsel çözümüne Marksist felsefeyle ulaşmış bulunan insan sorunu, dünya felsefe tarihi içinde geleneksellik kazanmış bir sorundur. İnsan aklının gücüyle skolastisizm ve obskürantizmin (bilgisizlikten yana olma) temelinden yıkıldığı Rönesans hareketinden sonra, felsefe ve bilim alanlarındaki kozmosantrik (= cosmocentric) görüşlerle (doğanın insan, insan aklı ve insan iradesi üzerindeki üstünlüğünü savunur) toplumsal ve felsefi alanlardaki antroposantrik (= anthropocentric) görüşler (tersi, yani insanın doğa karşısındaki üstünlüğünü savunur) arasında kıran kırana bir mücadele başlamıştır.

Ondört ile onsekizinci yüzyıllar arasında, felsefe alanındaki antroposantrik görüşlerle, gerek materyalist gerekse idealist öğretilerdeki kozmosantrik görüşler gayet yoğun bir biçimde çarpışıp karıştılar. Ama hiç birisi de doğa ve insan arasındaki diyalektiği, kozmosantrik ve antroposantrik görüşlerin diyalektik birliğini gün ışığına çıkarmakta, ya da insanla insanın dışındaki dünyanın ilişkisi sorununa açık ve doğru bir çözüm getirmekte yeterli başarıya ulaşamadı. Bununla beraber, felsefe, insan sorununun hiç değilse şu dört temel yanıyla uğraştı:

1) Acaba insan «evrende bir zerre» midir, yani doğanın, üzerinde yaşadığı dünyanın yasalarına, alın yazısı gibi saptanmış olan kurallarına yüzde yüz bağlı bir varlık mıdır? Yoksa, çevresindeki dünyadan nitel

olarak ayrı, aktif bir biçimde yaratıcılığı olan, doğaya karşı direnç gösterip yaşadığı dünyaya kendi izini de bırakabilecek bir varlık mıdır?

2) Acaba insan gerek kendisini, gerekse üzerinde yaşadığı dünyayı tam olarak idrak edip, bu şekilde kazandığı bilgiyi çevresindeki dünyaya «karşı» ve onu oluşturan güçler üzerinde üstünlük kurabilmesini sağlayacak bir biçimde kullanabilir mi? Yoksa, evrenin «gizlerini» keşfetmeyi ümit etmekle büyük bir yanılgıya mı düşmektedir? Doğanın ve toplumsal gerçekliğin gizli güçlerinin yarattığı bir takım olaylara daima kendini uydurmak zorunda mıdır?

3) İnsanın bu dünyadaki amacı nedir? Karşısına çıkan felâketlere, acılara katlanmak zorunda mıdır? Kendisine «yabancı» olan doğadaki nesnelerin bir tutsağı durumunda mıdır? Yoksa, dış dünyayı değiştirebilir mi? Doğayla arasındaki ilişkileri kendi denetimine alıp, insanlar arasında şekillenmekte olan ilişkileri yönlendirebilir mi? Böylelikle özgürlük ve mutluluğa erişebilir mi?

4) İnsan nedir, ne olabilir, ne olmalıdır? Doğasından gelme bir günahkârlıkla, bu günahkârlığın getirdiği çirkef içinde mi yüzmektedir? Bu yüzden, günahlarından ötürü cezalandırılacağı «o ân»ın korkusuyla mı yaşamaktadır? Yoksa, yaradılışının güzel, saf bir yanı var mıdır? Dünyayı ahlâki ve entellektüel bir takım güzelliklerle donatabilecek yeterlilikte midir?

Bu sorularda da belirginleştiği gibi, yüzyıllar boyunca insan sorunu, ontolojik, epistemolojik, sosyo-antropolojik, ahlâki ve diğer yanlarıyla, Doğu'da ve özellikle Batı'da, felsefe çalışmalarının başlıca konusu oldu. Buna karşın, o zamanlar bu soruna hiç bir şekilde radikal bir çözüm bulunamadı. Yüzyıllar boyunca insan, feodal mutlakiyetçi sistemlerin dinsel ideolojilerin bölünmez baskısı altında yaşadı. O zamanlar henüz kelimenin tam anlamıyla bir birey olamamıştı, ve dolayısıyla insan ve yazgısı sorununa bir çözüm bulma yolunda yapılan felsefi araştırmalar da başarıya ulaşamıyordu.

İnsan sorununun toplum felsefesi araştırmalarında ayrı ve belirgin bir yer tuttuğunu ilk kez 17. ve 18. yüzyılların Aydınlanma (= Enlightenment) Çağı felsefesinde görürüz. Özellikle Helvètius, Diderot, Lessing, Goethe, Herder gibi düşünürlerin sırtında yükselen bu felsefe, bugün çok asılsız ve temelsiz olarak kimi yazarlarca spekülatif, dogmatik ve insancıllıktan (hümanizma) bir hayli uzak olarak nitelenmektedir.

Marx'ın felsefesinde insan sorunu, 1844-48'lerde, gerek idealist felsefenin, gerekse spekülatif metafizik materyalizmin daha önceki yorum-

larından temelde çok farklı, çok daha yeni ve çok daha bilimsel bir şekilde ele alınır, Marx, **1844 Elyazmaları**'nda daha başından insan sorununu felsefi ve toplumsal analizlerinin merkezi durumuna getirir. Ama bunu yaparken da ne antroposantrizme, ne de kozmosantrizme sapar. Marx, insandan söz ederken hep diyalektiği göz önünde bulundurur; insanın tarihsel gelişim süreci içindeki yerini, dış dünya ile olan ilişkilerini hesaba katar. Burada, «dış dünya» derken doğa ve toplumsal çevre aklımıza geliyor. Bunların değiştirilmesi insanın pratik faaliyetinin hedefidir; ve işte bu faaliyetledir ki, insan gerçek anlamıyla insan olur ve toplumu «üretir».

Marksist felsefe ve bunun insan sorununa getirdiği çözüm konusunda geniş bir literatür vardır. Ama biz burada, aslında Marx'ın felsefi doktrininin tüm temel ögelerindeki insan temasının («Antropolojik tema» demek tam doğru olmazdı) bir plân halinde gösterilmesinin daha doğru olacağını bildiğimiz halde, sadece ve sadece insan sorununun felsefi çözümüyle ilgili bir takım temel düşünceleri hatırlatacağız. (Yukarda **temel ögeler** derken kastedilen, ontoloji, epistemoloji, mantık, tarih ve toplumbilim felsefesi, ahlâk ve estetik, ve bilimsel komünizmdir.)

Marx'ın insan sorununa getirdiği çözümü, Marksizm öncesi doğalcı (natüralist) ve idealist düşüncelerden ayıran esas nokta, insanın özünü, insan emeğinin, maddi üretiminin ve toplumsal-tarihsel devrimci pratiğinin oluşturduğu temel üzerine oturan toplumsal ilişkilerin bir bütünü olarak, yani somut-tarihsel ve materyalist bir biçimde kavramasıdır.

Marx'a göre, insanın hayvanlardan farklı olarak varoluşunun ve gelişiminin ardında yatan güç, emeğidir. (Burada «emek» kavramı, bizzat emeğin amacının bilincinde olmayı da içerir.) Emek, insanın, doğayla ilişkisi içersinde sürekli olarak değiştirdiği bir süreç, bir iştir; ve tabii bu değişime koşut olarak insanın kendisi de sürekli olarak değişmektedir. Marx, **Feuerbach Üzerine Tezler**'inde şöyle der: «İnsansal öz, kesinlikle bireyin tabiatında varolan bir soyutlama değildir... Toplumsal ilişkilerin bir bütünüdür.» Bu düşünceyi Feuerbach üzerine tezlerin üçüncüsünde geliştiren Marx, buradan giderek kendi tarihsel-materyalist felsefesi ile daha önceki materyalist doktrinler arasındaki önemli ayrılığı açık olarak ortaya koyar. Şöyle der bir yerinde: «İnsanların, bir takım koşulların ve yetişme biçimlerinin ürünü olduğunu, dolayısıyla, değişen insanların da değişen koşullardan ve değişen yetişme biçimlerinden doğduklarını ileri süren materyalist doktrin, koşulları değiştirenlerin insanların kendileri olduğunu, dolayısıyla, yetiştiricilerin de her zaman yetiştirilmek ihtiyacında olduklarını unutur. Bundan dolayı da bu doktrin

zorunlu olarak toplumun biri diğerine üstün iki ayrı parçaya bölünmesi sonucuna varır. (Örneğin, Robert Owven'da bu böyledir.)»

Buna bağlı olarak Marx, kendisinden önceki materyalistlere karşı şunu söyler: «Koşulların değişimiyle insan faaliyetinin birlikteliği, yaşamın sürekli olarak yeniden yaratılması şeklinde açıklanabilir.»

Marx, insana toplumsal-tarihsel bir varlık olarak yaklaşırken, doğanın uzun tarihinin bir sonucu olan ve insanın kendisi tarafından üretilip değiştirilen toplumsal çevrenin koşulları içinde gelişen biyolojik ve fizyolojik özellikleri (İnsan soyunun biyolojik ve fizyolojik özellikleri kastediliyor) hiç bir zaman akıldan çıkarmaz. Kendisinden önceki metafizik felsefenin sonsuz ve değişmez olarak nitelediği «İnsan tabiatı» kavramın ı da hiç bir zaman reddetmez; ancak, bunu tarihsel bir bakış açısı içinde yorumlar. Şöyle der bir yerde: «Her şeyden önce genel olarak insan tabiatından söz etmek gerekir; bunun hemen ardından ise, bu insan tabiatının her tarihsel dönem içerisinde aldığı başka başka görünümlerin incelenmesi gelir.»

İnsanın yaratıcı gücünü ortaya koyduğu süreç içindeki çalışması, tamamıyla onun toplumsal varlığının maddi koşulları ile bağımlıdır; bir zorunluluk olan insan özgürlüğü, aynı zamanda hem insanın insansal özünün ortaya çıkmasıdır (tezahürü), hem de onun kişisel faliyetleri, ilgi duyduğu, amaçladığı şeyler (Ama hep doğru olarak saptanmış bir biçimde), yetenekleri ve bireysel kişiliği ile doğrudan doğruya ilgilidir. Şöyle der Marx: «İnsan, sadece üzerinde çalıştığı malzemenin biçimini değiştirmekle kalmaz, bunun ötesinde kendi hareket tarzının yasasını tayin eden kendi amacının da (ki iradesini de bu amaca tabi kılmak zorundadır) farkına varır. Marx, insan özgürlüğü ile, insanın kendi bireyliğini öne sürme gücünü birbirine bağlarken de şöyle der: «İnsan şundan veya bundan uzak durmak gibi olumsuz bir güçle değil, kendi gerçek bireyliğini öne sürmek gibi olumlu bir güçle özgür olur.»

Fakat, insan özgürlüğü, insanın kişiliğinin ifadesi, sınıflı toplumlarda yürürlükte olan (egemen olan) tarihsel açıdan sınırlı koşullarla çelişir.

Bu konuda ,sosyalizme geçişin, gerek genel toplumsal gelişmede, gerekse insan kişiliğinin gelişmesinde en büyük ilerlemeyi sağlayacağını önceden görmüş olan Marx şöyle der: «...İnsan soyunun yeteneklerindeki gelişme, bireylerin çoğunluğunun, hattâ hattâ sınıfların pahasına gittikçe artar ve sonunda bu çelişkiyi kırarak bireyin gelişimiyle çakışır; bireyin daha yüksek gelişmesi, böylece, bireylerin pek çoğunun kaçınılmaz olarak kurban gittiği bir tarihsel süreç içinde sağlanır.»

Özellikle Marx ve Engels'in önceki yapıtlarında insan sorunu, yabancılaşma kategorisiyle birleştirilir. Marx, **1844 Elyazmaları**'nda, emeğin toplumsal bölünmesine ve özel mülkiyete dayalı bir toplumda, insan düşüncesi ve faaliyetlerinden ortaya çıkan ürünleri, yine bizzat insana karşı olan bir takım yabancı güçler olarak niteler.

Sınıflı toplumda emeğin bölünmesi ve özel mülkiyetin kurulmasıyla ortaya çıkan yabancılaşmanın ne gibi yollarla önüne geçilip yok edileceği, Marx'ın gerek **Kapital**'inde ve gerekse diğer pek çok yapıtında gösterilmiştir. Yine bu yapıtlarda, «zorunluluk âlemi»nden «özgürlük âlemi»ne geçişin yolları ve biçimleri de açıklanmıştır. İnsanın bireysel istek ve eğilimlerini karşılayan (tekabül eden) bilinçli faaliyetinin terimleriyle kavranmağa çalışıldığında, insan özgürlüğü, sadece ve sadece insanın yaratıcı özüne uygun koşulları sağlayabilen bir toplumda var olur. Böyle bir topluma ise, Marx ve Engels'e göre, komünizmin daha ileri aşamalarında ulaşılabilir. Marx, özgürlük âleminin ancak ve ancak, çalışmanın bir zorunluluk, yani gereksinimlerin ve dış etkenlerin bir zorlaması olmaktan çıkmasıyla gerçekleşebileceğini söyler. Ancak yine de özgürlük âlemi zorunluluk âlemini ortadan kaldırmaz. İnsanın gelişimi içerisinde «isteklerinin artamasıyla bu fiziksel zorunluluk âlemi de giderek gelişir; fakat, aynı zamanda, bu istekleri karşılayan üretim güçleri de gelişmektedir. Bu alanda özgürlük ise, sadece ve sadece toplumsallaşmış insanda, yani, Doğa ile alış-verişini rasyonel bir biçimde ve insan tabiatına en uygun koşullarda düzenleyen... ve bunu yaparken de enerji harcamasını en-azda tutabilen ortak üreticide (= associated producer) vardır. Ama yine de hâlâ bir zorunluluk âlemi sürüp gitmektedir. Bunun ötesinde ise, kendi içinde bir son demek olan insan enerjisinin gelişmesi başlar.»

Marx şunu görmüştür: Daha komünizme —yani, «temel yönlendirici ilkeyi, her bireyin tam ve özgür gelişmesinin belirlediği özgürlük âlemine»— varılmadan çok önce bile, sosyalizmde, zaman gelecek, «Doğa ile alış-verişlerini» düzenlemek durumunda olan «ortak üreticiler», doğanın anlaşılmaz güçlerince yönetilmek yerine doğayı kendi ortak denetimlerine alacaklardır.

Marx ve Engels aynı zamanda şunu da önceden haber vermişlerdir: Daha önceki, emeğin bölünmesi, kır ve kent çelişkisi, kafa ve beden emeği arasındaki çelişki, ve değişen toplumsal koşullar ile bilincin gelişmesi arasındaki zaman farkı gibi olguların bir sonucu olan yabancılaşmanın bütün görünümleriyle ortadan kaldırılması, oldukça uzun, karışık ve de çelişkilerle dolu bir süreç işidir. «Ortak üreticiler»den oluşan bir toplumda, insanın «ontolojik güçlerine» yabancılaşmasının önüne

geçmek, sadece eski toplumsal sistemin köklerinin inatçılığından dolayı karmaşık bir iş olmayıp, aynı zamanda, yabancılaşmanın dinsel, fetişist vb. gibi epistemolojik köklerinden dolayıdır. Bu epistemolojik kökler, genellikle insan düşüncesi ve faaliyetlerinden çıkan sonuçların «bir takım bağımsız, canlı varlıklar olarak görülmesini» zorunlu kılar.

İlk yapıtlarından itibaren Marx'ın felsefesinde insan sorununa getirilen çözüm, onun dünya felsefesi ve toplumsal düşüncesindeki hümanist geleneklerden kaynaklanıp, bunun üstüne sosyalist hümanizma konusunda getirdiği kendi düşüncelerinin, ve yine onun, dünyanın devrimci anlamda değiştirilmesi konusunda bilimsel felsefi bir sistem olarak geliştirdiği görüşlerinin bir sentezidir.

Marx ve Engels'in felsefi, sosyolojik, siyasi görüşlerinin 1844'ten sonraki gelişimi, bazılarının iddia ettiği gibi, hümanizmin bilim tarafından yadsınmasını değil, tersine, geçmişten miras alınan hümanizmin gerçek, işlevsel sosyalist hümanizme vardırılıp bu sayede hümanizmin bir bilim haline sokulmasını getirmiştir.

Çağımızda insan sorunu çeşitli felsefi biçimlerde, ve çoğunlukla da tamamıyla ters olarak ele alınıp yorumlanmaktadır. «İnsan sorunu»na getirilen Marksist çözüm ise, soruna yapılan varoluşçu (= existentialist) yaklaşımdan da, «felsefi antropoloji» yaklaşımından da, dinsel-felsefi insan doktrinlerinden de, pragmatik ve pozitif-bilimsel yaklaşımlardan da oldukça farklıdır.

Çağdaş «antropolojik» kavramlar, kurallaşmış bir şekilde, insanı, insanın özünü, insanın psikolojik yapısını, vs., onun toplumsal çevresinden soyutlarlar. Modern toplumda insanın «ontolojik güçlerine» karşı yabancılaşmasını vurgulayan Batı'daki pek çok düşünür, bunun, insanın toplum içindeki varlığının kaçınılmaz bir sonucu olduğunu iddia ederler. Bunun türevi olarak ise, bireyin topluma karşı gelmesi, aşırı-bireysellik ve anarşi gibi olgular, toplumdaki redikal değişimlerden apayrı olarak, bireyin tam özgür olduğu yolundaki iddialar, ve hattâ kimi zaman, toplumun çıkarlarına meydan okuyup, insan özgürlüğünü sağlama yolunda çaba harcayan ilerici güçlere karşı koyma gibi tutumlar ortaya çıkar.

Çağımızda kimi Batılı düşünürler, insan konusunda fikir yürütürlerken bir takım duygusal (romantik) hayallere kapılarak, bireyi dünyanın yaratıcısı ve motor gücü olarak göstermeye, insanı, üreten, karşısındaki nesneyi yaratıp kendi yarattığından başka hiç bir şey yansıtmayan bir «yaradılış aynası» (= creation mirror) olarak kavramağa çalışırlar.

Toplumsal kötümserlik ve gelecek korkusu, insan sorunuyla ilgili pek çok düşüncenin ana temasıdır. Felsefi idealizmin kimi çağdaş uzmanları kendilerini belirli konulara hasredip, insanın geleceği üzerindeki «antropolojik» tehlikenin, ve geçmiş ve şimdiki hümanist ideallerin yazgısının boş, asılsız olduğunu kabul ederler.

Bunun yanısıra, önemli sayıda burjuva düşünürü de bilimin ve teknolojinin felsefede «antroposantrizmin» evrenselleşmesini de sağlayarak gelişmesine kuşku ve korkuyla bakmakta, nesnel tarihsel yasaların bilimsel yorumlamalarını küçümsemekte, ve bireyin yazgısı ile, bilimin, teknolojinin, doğal ve toplumsal güçlerin tam denetime alınması için sürdürülen mücadeleyi birbirinden ayrı tutmaya devam etmektedirler.

Marksist-Leninist felsefenin ve dünya komünist hareketinin tarihi gösterir ki, insan sorunu bilimsel olarak ilk kez Marx ve Engels'in yapıtlarında ele alınmış, daha sonra da Lenin ve onun izleyicisi olan günümüz Marksistlerince geliştirilmiştir. Proletarya devriminin ardından sosyalizmin ve giderek komünizmin kurulmasıyla, tamamen Marksizm felsefesinden hayat alan sosyalist hümanizma idealleri de gerçekleşmektedir.

——oOo——

(Bu yazı, Sovyet Progress Publishers'ın 1973'te bastığı, M. Iovchuk tarafından yazılan **Philosophical Traditions Today** adlı kitabın 102-111 sahifeleri arasından aktarılmıştır.)

ilke 15 Lira
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ